

ARKIMAISEMAN KÄTKETYT SALAISUUDET -

URBAANIN LÖYTÖRETKEILIJÖIDEN KESKUSTELUA HARRASTUKSESTAAN

Pro gradu – tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Historian ja etnologian laitos

Etnologia

Syksy 2017

Seija Sydänoja

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Seija Sydänoja	
Työn nimi – Title Arkimaiseman kätketyt salaisuudet – urbaanien löytöretkeilijöiden keskustelua harrastuksestaan	
Oppiaine – Subject Etnologia	Työn laji – Level Pro gradu-tutkielma
Aika – Month and year Syyskuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 68
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastelen urbaanista löytöretkeilyä käytyä keskustelua internetin suomalaisella keskustelupalstalla Q-Elements.comissa eli UE-foorumissa. Urbani löytöretkeily eli UE tai urbex on viime vuosikymmenen aikana paljon huomiota osakseen saanut harrastus, jossa liikutaan erilaisissa ihmisen tekemissä tiloissa ja rakennuksissa. Oleellinen osa harrastusta on valokuvaus, ja kansainvälisesti harrastajia yhdistää myös eettinen pohdinta, jossa vedetään rajoja hyväksyttävälle toiminnalle. Vakiintuneen käsityksen mukaan paikoissa saa käydä, mutta mitään ei saa niissä muuttaa, rikkoa tai ottaa mukaan. Halusin selvittää, millaisia merkityksiä UE:lle annetaan suomalaisten harrastajien käymässä keskustelussa.</p> <p>Metodina aineistona olevien internet-keskustelujen käsittelyssä on lähiluku, jonka avulla tarkastelen kolmea pääteemaa: toiminnan eettisyyttä, menneisyyteen liittyvää nostalgiaa sekä jännityksen tunteita. Keskusteluista ilmenee, että eettisyys on aidosti harrastajia kiinnostava asia ja sitä pohditaan myös käyntikohteiden omistajien kannalta. Paikkojen toivotaan säästyvän tuholta ja omaa toimintaa oikeutetaan vertaamalla sitä esimerkiksi vandaalien tekemiin tuhotöihin. Kohteiden historia kiehtoo osaa harrastajista, ja menneisyyden kohtaamiseen saattaa liittyä nostalgisia tunteita, kiintymystä ja yhteisöllistä muistia. Oman arvonsa voi nähdä olevan myös sellaisten paikkojen dokumentoinnilla, joiden tallentamisesta viranomaiset eivät ole kiinnostuneita. Jännitys on niin ikään oleellinen osa lain rajoilla liikkuvaa UE:ta, ja siihen voi liittyä jopa edgework-tyylisiä rajojen ylittämisiä, samoin leikkiä ja alakulttuurisia piirteitä.</p> <p>Urbaania löytöretkeilyä vastaavaa toimintaa on ollut aiemminkin, tunnetuimpina ehkä Walter Benjaminin kaupunkitutkimukset ja situationistit ja heidän psykogeografiansa. Samoin sillä on yhtäläisyyksiä nykyaikana muiden tilankäytön tottumuksia ja vakiintuneita kaavoja haastavien harrastusten, kuten parkourin kanssa. UE kertoo harrastajistaan ja näiden arvoista, mutta samalla yhteiskunnasta ja sen suhtautumisesta rakennettuun ympäristöön, jonka virallisia arvostuksia urbaanin löytöretkeilyn voi nähdä kyseenalaistavan ja haastavan.</p>	
Asiasanat – Keywords Urbani löytöretkeily, internet, eettisyys, leikki, jännitys, nostalgia, tila ja paikka	
Säilytyspaikka – Depository JYX julkaisuarkisto	
Muuta tietoa – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
Mitä on urbaani löytöretkeily?	3
Tutkimuskysymys ja käsitteet	6
Aineiston esittely	8
Metodit	10
Itsereflektiota	13
Etiikasta ja internet-aineistoista	14
KIRJALLISUUTTA	19
Urbanin löytöretkeilyn tutkimus	23
UE-HARRASTUKSEN ETIIKASTA, NOSTALGIASTA, JÄNNITYKSESTÄ JA VALOKUVAUKSEN MERKITYKSESTÄ	27
Harrastuksen sisäinen etiikka ja laki	27
Nostalgisointia	31
Jännitystä	34
Miten kaikki alkoi	41
Kuvaamisesta	42
NOSTALGIAA, HILJENTYMISTÄ, KERTOMUKSIA JA KAUNEUTTA	45
ARVOT JA EETTISYYS	49
JÄNNITYS, VAARA JA VASTUU	52
JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	56
LÄHTEET	59

Voi, että ikkunat näkevät
ja seinät muistavat
ja puutarha voi surra
ja puu voi kääntyä kysymään:
Kuka ei ole tullut ja mikä ei ole hyvin,
miksi on tyhjyys raskas eikä sano mitään?
Katkerat neilikat seisovat riveissä tien varrella,
missä kuusen hämäryys on tutkimaton.

Edith Södergran (1929)

JOHDANTO

Mitä on urbaani löytöretkeily?

Aiheeni on urbaani löytöretkeily eli urban exploration tai urbex, jatkossa UE, jota harrastetaan ympäri maailmaa. Suomalaisen harrastajan lyhyt ja ytimekäs kuvaus kertoo kyseessä olevan sekä hylättyjen että käytössä olevien rakennusten ja rakenteiden, niin maanalaisten kuin maanpäällistenkin tutkiminen. Maailmanlaajuisesti suosituimpia kohteita ovat hylätyt rakennukset ja sadevesiviemärit, mutta ne ovat toki vain osa kohteiden kirjoa. (Suomen UE-foorumi, infopaketti uusille käyttäjille [online].) Tutkiminen ei tässä yhteydessä tarkoita tieteellistä tutkimusta, vaan paremminkin tarkastelua, havainnointia ja katselemista. UE:sta väitöskirjan tehnyt Bradley Garrett, joka myös itse harrastaa UE:ta, kuvaa sitä toimintana, jossa ilman lupaa tutkitaan, löydetään uudestaan jo unohdettua ja tehdään fyysisiä tutkimusretkiä rakennettuun ympäristöön kuuluviin, väliaikaisiin, käytöstä poistettuihin, asumattomiin ja hylättyihin tiloihin. Hän toteaa, että vaikka UE voidaan yhdistää varhaisempiin kriittisen alueellisen toiminnan muotoihin, liike myös puhuu ainutlaatuisin tavoin nykyhetken politiikalle. Urbanit löytöretkeilijät ovat yksi monista ryhmistä, jotka reagoivat urbaanin tilan lisääntyneeseen valvontaan ja kontrolliin. He luotaavat urbaanin turvallisuuden rajoja ja heikkouksia ja hahmottavat paikkoja joskus erikoisinkin tavoin, mutta pyrkien autenttisuuteen. He haluavat rakentaa itse henkilökohtaisia suhteita paikkoihin. (Garrett 2012, 1, 215, 315, 330.)

UE on suurelta osin organisoimaton harrastus, jota periaatteessa kuka tahansa voi sanoa harrastavansa. Kuitenkin kaikkialla missä UE:ta on, on myös harrastajien välistä yhteydenpitoa. Joskus kyseessä on kansainvälisesti tunnettu, suorastaan legendan maineeseen noussut ryhmittymä. Tällaisia ovat esimerkiksi jo 1980-luvulla perustettu australialainen *Cave Clan*, joka nimestään huolimatta tutkii paljon muutakin kuin luolia ja sadevesiviemäreitä (CaveClan – About Us [online]). Moskovassa toimii Vadim Mikhailovin johtama ”*Diggers of the Underground Planet*”, New Yorkissa kirjailija ja valokuvaaja Julia Solisin perustama, taiteellista toimintaa painottava ”*Ars Subterranea*”, johon kuuluu taiteilijoiden ja löytöretkeilijöiden lisäksi arkkitehtejä ja historioitsijoita. Saksassa tunnettu UE-yhteisö on maanalaisiin rakenteisiin keskittynyt ”*Berliner Unterwelten E.V.*” Se on perustettu 1997, siinä toimii ihmisiä eri aloilta ja sen jäsenet ovat julkaisseet useita teoksia ja järjestäneet opastettuja kierroksia kohteisiin. (Berliner Unterwelten E.V. [online].)

UE-harrastajien yhteyskanavana toimivat internetin erilaiset keskustelupalstat, sosiaalinen media

sekä järjestetyt tapaamiset, *miitit*. Silloin vielä alkuvaiheissaan olleen internetin käyttö alkoi jo 1990-luvulla, kun Amerikassa, Kanadassa, Australiassa ja Englannissa perustettiin ensimmäiset uutisryhmät ja aiheeseen keskittyvät sivustot. Jo tätä ennen harrastajat olivat julkaistleet lehtiä, kuten esimerkiksi Cave Clanin julkaisema *Il Drains*-lehti tai jopa esseitä tai kirjoja, kuten Eric Bagain 1990 kirjoittama ”*The First Hackers*”, ensimmäinen modernin urbaanin löytöretkeilyn kuvaus, sekä Alan S. Northin samalta vuodelta peräisin oleva ”*The Urban Adventure Handbook*,” jossa kirjoittaja rohkaisee näkemään kaupungin rakennuksineen seikkailukohteena, vaihtoehtona erämaissa seikkailulle. Myös useista kaupungeista julkaistiin kuvakirjoja. Niissä kuvattiin rakennuksia, tunneleita ja näköaloja korkeista paikoista. (Ninjalicious 2005, 231.) On kuitenkin muistettava, etteivät löytöretkeilyn kohteet suinkaan aina sijaitse kaupungeissa: puhutaan myös ruraalista löytöretkeilystä, joka keskittyy maaseutukohteisiin. Itse asiassa kiinnostava kohde voi sijaita missä tahansa, mistä löytyy jotain ihmisen rakentamaa.

On tulkinnanvarainen kysymys, milloin urbaanin löytöretkeilyn katsotaan alkaneen. Alkoiko se varsinaisesti vasta, kun tieto siitä levisi internetin myötä laajemmalle ja ilmiöstä alettiin käyttää tunnettua nimitystä? Vai voidaanko samantyyppistä toimintaa käyttä aikeiden harrastaneet ihmiset lukea urbaaneihin löytöretkeilijöihin? Mikä on liikkeen suhde muihin tilankäytön virallisia tottumuksia haastaneisiin ryhmiin?

Urbaanin löytöretkeilyn ”oppi-isä”, kanadalainen Jeff Chapman eli *Ninjalicious* mainitsee *Access All Areas*- kirjassaan (2005) ja internet sivustollaan (Infiltration [online]) esimerkinomaisesti ihmisiä, joiden katsoo toimineen jollain tapaa samoin kuin nykyajan löytöretkeilijät: uhmanneen tuntematonta ja vaarallista, etsineen unohtunutta ja ylittäneen sallittuja rajoja. Näitä ovat Pariisiin katakombeja 1700-luvulla tutkinut Philibert Aspairet, Brooklynin tunneleista 1860-luvulla kiinnostunut kirjailija Walt Whitman sekä korkeisiin rakennuksiin 1900-luvun alussa kipeillut Harry H. Gardiner. Merkittäviä yhtäläisyyksiä Chapman löytää myös järjestäytyneempään toimintaan: 1920-luvulla hylätyissä rakennuksissa vierailleisiin dadaisteihin, situationisti Guy Debordin 1950-luvulla kehittämiin ajatuksiin psykogeografiasta, sekä San Franciscossa toimineeseen *Suicide Clubiin*, myöhemmin *Cacophony Society*nä tunnettuun ryhmään. (Davidov 2008; Garrett 2012, 31-32; Ninjalicious 2005, 229-230.)

Vaikka Suomi onkin sijainniltaan sivussa ilmiön valtavirrasta, on täälläkin ollut UE-aiheisia sivustoja jo kolmen vuosikymmenen ajan. Vuonna 1997 kaksi opiskelijajapoikaa perusti *dm-galleryn*, myöhemmin *Spivey Pointina* tunnetun internetsivuston. Tarkoituksena oli kuvata

teollisuusrakennuksia dokumentaariseen tyyliin ja samalla kertoa niiden historiasta. Sivusto suljettiin vuonna 2009. Toinen merkittävä sivusto oli vuosina 2001-2007 toiminnassa ollut Tuomas Romun ylläpitämä *The Silent The Complete – Modern Ruins in Finland*, jonka sisältö vedettiin pois internetistä kun yksi sivuston esittelemistä autiotaloista ryöstettiin. Kimmo Nummelan *Silent Wall* oli toiminnassa vuosina 2002-2007, ja se sisälsi yli 40 kuvagalleriaa. Sivustojen kieli oli yleensä englantia, poikkeuksena 2005 perustettu *tonkopuro.com*, joka tehtiin suomeksi. Tonkopuro esitteli kohteita Lapista, mikä ei ole kovinkaan yleistä suomalaisessa UE:ssa. Sivusto toimi pari vuotta. Suomeksi tehtiin myös vuonna 2004 alulle laitettut *Turun kaupunkieksploraation* sivut, jotka muistetaan runsaasta kuvamäärästään. (Syrjäseutu, Suomalaiset UE-sivustot vuosina 1997-2013 osa I [online].)

Syyskuussa 2005 perustettiin Suomen UE-foorumi nimeltään *Q-elements*, ja se jatkaa toimintaansa edelleen. Foorumi auttoi harrastajien keskinäisestä yhteydenpitoa ja välitti tietoa sivustoista ja kuvista. Alkuaan vähälukuinen suomalaisten UE-aiheisten kuvien ja sivustojen määrä kasvoi rajusti 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lähestyessä loppuaan. Edulliset tai ilmaiset kuvapalvelut tarjosivat paljon kuvavarastotilaa myös niille, joilla ei ollut halua tai osaamista oman sivuston perustamiseen. Moni sivusto jäi lyhytikäiseksi, mutta pidempään toimiviakin oli. Näistä voidaan mainita valokuvaaja Petri Volasen 2004 aloittama *Autiot & Unohdetut*-sivusto, joka keskittyy autoituvan maaseudun kuvaamiseen. Nuori harrastaja Sebastian Stenvall esitteli vuonna 2007 *Urban Paradise*n ja myöhemmin *Aikamatka.netin*, joissa oli kohteita muualtakin Euroopasta. Hämmäläiset harrastajat Nila, Mortus ja Wormwood olivat puolestaan maanalaisiin kohteisiin sekä myös sotilaskohteisiin keskittyvän *www.TreStalkers.comin* taustalla. (Syrjäseutu, Suomen UE-sivustot vuosina 1997-2013 osa II [online].)

Juha Nymanin sivuston ”*Strangler`s Industrial Past*” kiinnostuksenkohteena olivat vanhat tehtaات ja niiden historia. Sivusto toimi kaksi vuotta, jonka jälkeen Nyman perusti *Syrjäseutu*-bloginsa. Blogissaan Nyman tarkastelee urbaanin löytöretkeilyn harrastusta ja sen historiaa Suomessa, blogissa onkin koottuna tietoa jota ei muualta ole ainakaan vielä löydettävissä. Vuoden 2008 jälkeen uusien sivustojen syntyminen on ollut hitaampaa, mutta olemassaolevien kesken saatettiin kilpaillakin, laatuvaatimusten noustessa. Yleinen tietoisuus UE:sta lisääntyi median avulla, mikä johti myös ongelmiin: kyselyihin kohteiden omistajien taholta ja jopa rikossyytteisiin. Sivustojen pitäjien oli näin ollen oltava entistä tarkempia siitä, mitä julkaisevat ja millaisia tietoja kohteesta antavat julkisuuteen. (Syrjäseutu, Suomen UE-sivustot vuosina 1997-2013 osa III [online].)

Uudemmissa suomalaisista sivustoista Nyman mainitsee 2010 aloittaneen *Ruosteisen*, joka esittelee hylättyjen paikkojen ohella myös aktiivisia ja ylläpidettyjä kohteita, sekä jyvaskyläläisen Sami Saarelan 2012 julkistaman *Darkened Studio – Abandoned*, jolta löytyy myös videomateriaalia. Nykyisin kuvien jakaminen on enimmäkseen siirtynyt kuvagallerioihin, kuvablogeihin ja sosiaaliseen mediaan ja sen UE-yhteisöihin esimerkiksi facebookissa. Mahdollisuus kuvien ja tarinoiden jakoon ja välittömään palautteeseen ja huomioon onkin nyt helpompaa kuin koskaan ennen suomalaisen löytöretkeilyn historiassa. (Syrjäseutu, Suomen UE-sivustot vuosina 1997-2013 osa III [online].)

Koko UE-maailmaa yhdistää ajan kuluessa muotoutunut käsitys eettisestä toiminnasta, jonka voi kiteyttää käskyyn olla vahingoittamatta kohteita, joissa käydään. Mitään ei saa vahingoittaa eikä mitään saa varastaa. Ainut kohteesta pois vietävä asia on valokuvat, ja kuvaaminen onkin, oli se sitten enemmän dokumentaarista tai taiteellista, etiikan lisäksi toinen eniten harrastajia yhdistävä asia.

Tutkimuskysymys ja käsitteet

Lähestyn aihetta selvittämällä, miten suomalaiset harrastajat kertovat harrastuksestaan avoimessa internetkeskustelussa. Aineistonani on Suomen laajin aiheeseen keskittyvä sivusto, jo mainittu Q-Elements.com. Vaikka sivuston vilkkaimmat vuodet ovatkin takanapäin, koen että monet siellä käsitellyt teemat, kuten kiinnostuksen herääminen UE:ta kohtaan, harrastukseen liittyvät eettiset pohdiskelut, kohteissa käydessä koetut tuntemukset ja UE:hen liittyvät ongelmat ja hyvät puolet, tulevat monipuolisesti käsitellyiksi eivätkä nämä asiat vanhene kovin äkkiä. Työni laajempina kontekstina on etnologiassa ja lähitieteissä käyty keskustelu ihmisen suhteesta rakennettuun ympäristöön ja tilallisuuteen ylipäätään. Moni aikaisemmin tutkittu aihe tulee hyvin lähelle UE:ta, mutta mielestäni ilmiö eroaa kuitenkin vaikkapa parkourista, geokätköilystä tai peleistä, samoin keräilystä tai vanhojen rakennusten korjaamisesta ja suojelusta.

Keskeisin tutkimuskysymykseni on selvittää harrastajien urbaanille löytöretkeilylle antamia merkityksiä. Mikä hylätyissä kohteissa kiinnostaa, millaiset paikat yleensäkin hyväksytään käyntikohteiksi? Millaisia eettisiä rajoja harrastajat itse asettavat toiminnalleen? Millaisia tunteita paikat herättävät? Millaisia riskejä ollaan valmiita ottamaan? Miten suhtaudutaan muihin kohteista kiinnostuneisiin tahoihin ja miten nämä suhtautuvat UE-harrastajiin?

Keskeisiä käsitteitä aiheen käsittelyssä ovat aineellinen kulttuuri, nostalgia sekä tila ja paikka. *Aineellinen eli materiaalinen kulttuuri* tarkoittaa ihmisen luomaa fyysistä ympäristöä, joka on tärkeä osa kulttuuria. Henkinen kulttuuri ei ole materiaalisen vastakohta, vaan ne liittyvät toisiinsa ja materiaalinen kulttuuri ilmaisee henkistä. (esim. Jargon-portaali.) Etnologia on alkuajoistaan asti ollut kiinnostunut materiaalisesta kulttuurista, jättäen aluksi henkisen kulttuurin tutkimisen pääosin folkloristiikan vastuulle. Yhteys museoalaan ja tarve kerätä ja säilyttää katoavaa talonpoikauskulttuuria vaikuttivat vahvasti ja pitkään etnologian tieteenalalla. Nykyisin ollaan kiinnostuneita esineisiin ja materiaaliseen kulttuuriin liittyvistä tulkinnoista, merkityksistä ja yleensäkin ihmisten elämän ymmärtämisestä. Materia on paitsi konkreettisia muotoja, myös kaikkea ihmisten ajatuksissaan ja muistoissaan siihen liittämää henkistä sisältöä. (Salminen 2011, 14-15, 18-19.) Työssäni pyrin hyödyntämään joitakin tutkijoiden materiaalisen kulttuurin merkityksistä esittämiä pohdintoja, saadakseni selville, sopivatko ne kuvaamaan UE-harrastajien omia arvostuksia ja käsityksiä etenkin vanhoihin rakennuksiin liittyen.

Nostalgia tarkoittaa nykymerkityksessään kaipuuta menneeseen aikaan ja paikkaan. Ihminen voi saada tiettyä tyydytystä menneen muistelemisesta, vaikka muisteltavat asiat eivät olisi olleetkaan pelkästään miellyttäviä. Nostalgiaan voi liittyä myös kriittisyyttä nykytilannetta kohtaan. Mennyt oli eheämpää ja yhteisöllisempää kuin nykyhetki, eräänlaista ”kultaista aikaa”. (Knuutila 1994, 9-12; Turner 1987.) Oleellista nostalgiassa on siis tietynlainen tunteellinen kaipuu menneisyyteen, joka koetaan kadotetuksi (Korkiakangas 1999, 171-173). Materia ja esineet ovat suoria viittauksia menneeseen, fyysisiä todistuskappaleita menneestä. Ne auttavat muistamaan itse koettua, tai joskus myös ymmärtämään sellaista, jota ei ole itse kokenut vaan josta on kuullut toisten kertovan. Materiaalisen kulttuurin nostalgisointi liittyy siis yksilöllisen lisäksi myös sosiaaliseen muistiin. (Salminen 2011, 36-37.) Työssäni pohdin etenkin nostalgian viimeksi mainittua aspektia eli sitä, miten menneisyys, jota ei ole itse elänyt, voi aiheuttaa nostalgisia tuntemuksia.

Humanistisen maantieteen peruskäsitteet *tila ja paikka*, ovat levinneet laajempaan käyttöön ja myös etnologiaan. Ne liittyvät ihmisen ympäristösuhteeseen ja näin ollen myös suhtautumiseen rakennettuun ympäristöön. Yleensä tila on nähty abstraktina ja rajattomana asiana, josta tulee paikka vasta niiden merkitysten kautta, mitä ihmiset siihen liittävät. Paikka on siis jotain pysyvämpää ja konkreettisempää kuin pelkkä tila. Toisenlaisiakin tulkintoja on tehty, ja yleensäkin ero näiden kahden välillä on viime vuosina hämärtynyt. Oleellisinta on se, että tila nähdään ei vain materiaalisena, vaan myös elettyinä ja koettuna ilmiönä. (Lappi 2007, 35-36, 41.) Yksilölliset kokemukset, mielikuvat ja muistot vaikuttavat ihmisen käsityksiin paikoista (esim. Tani 1997, 212).

Työhöni nämä käsitteet liittyvät siten, että pyrin selvittämään, miten UE-harrastajat rakentavat suhteen paikkoihin joissa vierailevat. Millaiset paikat koetaan houkutteleviksi, millaiset pelottaviksi? Mitä on näiden tunteiden taustalla? Miksi harrastajat jopa kiintyvät joihinkin kohteisiin?

Johdannon jälkeen metodiluvussa esittelen aineiston ja kerron, miten olen sitä käsitellyt ja rajannut. Sitten esittelen tutkimusmenetelmäni, jona käytän lähilukua. Samoin tarkastelen työn eettistä puolta ja omaa suhdettani tutkimaani ilmiöön. Kirjallisuusluvussa käsittelen aikaisempaa tutkimusta ja esittelen työni kannalta oleellisia teoreettisia lähestymistapoja. Aineistoluvussa kerron erilaisten teemojen kautta siitä, millainen ilmiö urbaani löytöretkeily on, ja mitä se kertoo ihmisen suhteesta esineisiin ja rakennuksiin, sekä tähän suhteeseen liittyvistä tunteista ja merkityksistä. Pohdintaluvuissa käyn läpi, mitä olen saanut selville, ja mietin myös näiden asioiden suhdetta teoriaan. Lopuksi mietin myös, mitä jäi selvittämättä ja miten aihetta voisi vielä tutkia.

Aineiston esittely

Aineistoni on siis tekstimuotoista. Se koostuu suomalaisella, urbaaniin löytöretkeilyyn keskittyvällä internet-sivustolla käydyistä keskusteluista. Sivuston nimi on Q-elements, ja se on perustettu vuonna 2005. (Suomen UE-forum [online].) Sivusto on toiminnassa edelleen, joskin se on viime vuosina hiljentynyt paljon. Aktiivisinta keskustelu oli joitain vuosia foorumin perustamisen jälkeen. Sivuston käyttäjätiedoista ilmenee, että eniten käyttäjiä on ollut paikalla kesäkuussa 2007. Nykyään keskustelua käydään enemmän sosiaalisen median kanavilla, kuten facebookissa. Q-elementsin toiminnan aikana UE-harrastus on tullut Suomessa koko ajan yhä tunnetummaksi, mikä käy ilmi paitsi yleistä uutisointia seuraamalla myös sivuston media-aiheisista keskusteluista. Omalta osaltaan sivusto kuvaa ”virallisen” UE:n alkuaikojia Suomessa, eli sitä aikaa, kun harrastus alettiin hahmottaa omalla nimellään, kansainvälisen mallin mukaan. Samanlaista toimintaa on toki aina ollut olemassa.

Sivustolla käytetään nimimerkkejä, joten kirjoittajien sukupuolta tai ikää ei voi useimmiten suoraan päätellä. Käyttäjillä on kuitenkin mahdollisuus esitellä itsensä esittelyketjussa, kuten moni on tehnytkin. Ketjussa on yhteensä 264 esittelyä, joukossa muutaman ryhmäesittelyä. Kirjoittajista 170 ilmoittaa sukupuolensa, tai sen voi suoraan päätellä esimerkiksi kotisivujen perusteella. Sukupuolensa ilmoittaneista on miehiä 121 ja naisia 53, nuorimmat kirjoittajat jotka kertovat ikänsä ovat alle 20-vuotiaita ja vanhimmat yli 40-vuotiaita, joskin vanhimpia on vain muutamia, alle 20-

vuotiaita taas noin 50. Suurin osa sijoittuu ikähaarukkaan 20-30-vuotiaat, 134 ikänsä kertoneista. 30-40-vuoden välillä olevia on 35. Myös kvantitatiivisin keinoin urbaanin löytöretkeilyn asiakasprofiilia Suomessa selvittänyt Tero Suopanki on saanut kyselyihinsä eniten vastauksia 18-35-vuotiailta (Suopanki 2015, 23).

Keskustelua käydään yleisellä alueella ja valokuvaus-alueella sekä ”sivustot, linkit ja uutiset”-alueella, jonkin verran myös palaute-osiossa. Lisäksi on olemassa ns. trusted-alue, johon käyttöoikeuden saa vain jonkun toisen harrastajan suosituksesta. Trusted-alueen tarkoitus on toimia arkaluontoisempien keskustelujen paikkana, jossa voidaan jutella asioista, joita ei haluta kenen tahansa pääsevän näkemään. Näitä asioita ovat lähinnä tarkemmat tiedot kohteista ja niihin pääsemisestä. Muuten keskustelut ovat kaikkien kiinnostuneiden vapaasti luettavissa, joskin kirjoittaminen vaatii kirjautumista. Koska luen sivustoja ulkopuolisena, en siis pääse lukemaan trusted-alueen keskusteluja. Myöskään paikkakuntakohtaisia ketjuja en näe kirjautumatta.

Yleisen keskustelun alueella on yhteensä 156 ketjua, valokuvausalueella 121, sivustoalueella 188 sekä torissa (osto- ja myynti-ilmoitukset) ja palautealueella yhteensä 42. Nämä ovat siis kaikille näkyviä aiheita. Foorumin käyttäjätietojen mukaan viestiketjuja on kaikkiaan yhteensä 1165, viestejä on kirjoitettu 22905 kappaletta ja rekisteröityneitä käyttäjiä on 1392 (tilanne 27.9.2016). Viestiketjujen pituus vaihtelee paljon, pisimmän ollessa 21-sivuinen. Useimmat viestiketjut ovat melko lyhyitä, sivun tai korkeintaan muutaman mittaisia. Viesteissä keskustellaan erilaisista UE-kohteista, olemassa olevista ja jo poistuneista, ja niissä tehdyistä löydöistä, sekä harrastuksen vaaroista ja haasteista. Kiinnostuksen heräämistä UE-toimintaan käsitellään, samoin harrastuksen eettisyyttä ja rajoja. Myöskään varusteita ei unohdeta, eikä UE:n käsittelyä mediassa, kirjallisuudessa, peleissä ja musiikkivideoilla.

Vapaasti luettavissa oleva aineisto on melko suuri, vaikkakin, kuten mainittu, osa ketjuista on melko lyhyitä. Olen kuitenkin lukenut sen kokonaan läpi, saadakseni kuvan, mistä aiheista puhutaan ja miten. Uudelleen lukiessa olen keskittänyt päähuomion sellaisiin keskusteluihin, jotka ovat aiheeni, UE:lle annettujen merkitysten, kannalta kiinnostavimpia. Näitä keskusteluja olen lukenut mahdollisimman tarkasti, tavalla, joka muistuttaa lähiluvun prosessia (Pöysä 2015). Olen jättänyt vähemmälle huomiolle selkeästi harrastuksen tekniseen puoleen, kuten valokuvaukseen ja varusteisiin liittyvät keskustelut. Tiedostan kyllä, että valokuvaus on monille erittäin tärkeä osa harrastusta. Samalla koen, että siinäkin lopputulos, kuvat ja niihin liittyvät tarinat, kuten kuvaamisen motiivit, ovat työntekijän kannalta oleellisempia kuin käytännön toteutus.

Tekstimuotoisella aineistolla on hyvät ja huonommat puolensa. Haastattelussa menetelmänä on aina se etu, että epäselviksi jääneisiin asioihin voi palata ja kysyä lisätietoja. Haastattelu on myös suoraa kommunikaatiota, jossa eleet ja ilmeet sekä äänensävy ovat mukana, antaen monesti tekstiä enemmän vihjeitä kertojansa asenteista ja ajatuksista. (Esim. Ruotsala 2005, 65-66.) Kuitenkin haastattelussa myös haastattelijä vaikuttaa tilanteeseen, samoin osallistuvassa havainnoinnissa, joka on, kuten todettu, toinen perinteinen etnologian tiedonhankintamenetelmä. Kirjoitettu teksti, niin arkistossa säilytetty kuin internetistäkin luettava, on usein syntynyt ilman tutkijan fyysistä vaikutusta. Toki, jos kyseessä on esimerkiksi keruukilpailuun saatu vastaus, tutkija on asettanut kysymykset tai ainakin teemat, joista toivoo vastaajan kirjoittavan (Helsti 2005, 149). Myös internettiin kirjoitettuihin teksteihin tutkija on osallinen silloin, mikäli osallistuu keskusteluun, tai ylipäänsä kertoo tutkivansa niitä, jolloin ainakin potentiaalisesti on mahdollista, että jotain jätetään kirjoittamatta tai kirjoitetaan toisin. Mikäli tekstit ovat syntyneet kokonaan ilman tutkijan vaikutusta, kuten tässä Q-elementsin tapauksessa, ne voidaan nähdä tietyllä tapaa ”aitona” harrastajien välisenä keskusteluna, vähemmän suodatettuna tekstinä. Silti ne on kirjoitettu julkiselle foorumille, erilaisten ihmisten nähtäväksi, mikä epäilemättä vaikuttaa ainakin osan teksteistä sisältöön. B. Garrettin mielestä (2012, 16) foorumeilla käydyt keskustelut edustavat tavallaan UE:n julkista kuvaa eli sitä, millainen käsitys ulkopuolisille halutaan antaa toiminnasta.

Yksi kirjoitetun tekstin puutteista on se, ettei lukijalla ole pääsyä tutkittaviensa kokemusmaailmaan, kuten vaikkapa paikan päällä havainnoimalla voi ainakin osittain olla. Kokemuksellisuus on aineistoni teksteistä päätellen tärkeä osa urbaania löytöretkeilyä. Mutta kuten Kirsi Laurén (2010, 443) on todennut, voivat elämykselliset tekstit tarjota ainakin välähdyksen kokemuksiin kuvailevan ajatuksista ja jopa aistituntemuksista, mikä tarjoaa mahdollisuuden samaistumiseen.

Metodit

Etnografialla on perinteisesti tarkoitettu sosiaalisen ympäristön systemaattista tarkkailua, yhteistyössä informanttien kanssa, näitä kuuntelemalla ja havainnoimalla. Laajemmin ymmärrettynä etnografiaan kuuluu kulttuurin merkitysjärjestelmien tutkiminen, myös sellaisten, jotka eivät ole suoraan näkyvissä. Etnografia ei ole vain menetelmä, vaan laajempi lähestymistapa tutkittavaan aiheeseen. (Esim. Marttila 2014, 362-363.) Etnografia perustuukin *hermeneutiikkaan*, joka korostaa tutkijan ja tutkittavien välistä prosessia tiedon tuottamisessa. Tulkinnot ovat aina kulttuurisidonnaisia, ja tutkijan on oltava valmis myös kyseenalaistamaan käsityksiään ja

tarkastelemaan tulkintojaan tutkimuksen eri vaiheissa. Tulkintojen on säilytettävä yhteys kuvattuun ilmiöön ja sen parissa toimiviin ihmisiin. Ilmiöt, ihmiset ja kulttuuri arvoineen kuitenkin muuttuvat ajan mittaan, joten saatu tietokin paikallistuu tiettyyn aikaan, paikkaan ja ympäristöön. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 14-16.)

Etnografisen kenttätyön perinteisimpiä menetelmiä ovat haastattelu ja havainnointi. Näitä on harjoitettu niin sanotulla *kentällä*, joka alunperin miellettiin paikaksi poissa kotoa, joskus hyvinkin kaukana. Kenttä voi fyysisen paikan lisäksi olla vaikkapa jokin arkistoaineisto, jota tutkitaan, tai nykyään yhä useammin internet. Kuten Ruotsala (2005, 48-49) toteaa, kenttä on paikka tai tila, jossa tutkimusaineisto luodaan vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Kenttä hahmottuu usein jo mentaalisenä tutkijan esiymmärryksessä, ennen sen konkreettista kohtaamista. Myös tutkijalle tuttu ympäristö on hyväksytty tutkimuskohde nykyisin. (emt., 48-49.) Siksi koen, että tuttu keskustelupalstakin voi olla kenttä, kunhan sen erityispiirteet huomioidaan.

Alun perin puolustus- ja tiedustelupalvelujen käyttöön kehitetty internet on viime vuosikymmeninä, visuaalisten käyttöliittymien ansiosta tullut koko ajan yhä tärkeämmäksi osaksi länsimaisten ihmisten arkipäivää. Vaikutukset sosiaaliseen ja kulttuuriseen kanssakäymiseen ovat olleet suuria. Maailmalla tämä huomattiin aiemmin, mutta suomalaisessakin antropologisessa tutkimuksessa virtuaalista kulttuuria on alettu tutkia 2000-luvulla. Virtuaalista etnografiaa on äärimmillään arvosteltu kasvottomaksi ja laiskaksi, vähemmän todellisuuteen kiinnittyväksi tutkimisen ympäristöksi (esim. Friedman 2005). Kuitenkin jokainen tutkimus on tapauskohtainen menetelmien ja tutkimuskysymyksien. Virtuaaliteknologiat ovat tuoneet myös mahdollisuuksia, eivätkä virtuaalisen ja fyysisen kenttätyön peruseriaatteet sittenkään poikkea kovin paljoa toisistaan. Omat haasteensa tuo kuitenkin eettisyys, onhan internet usein liminaalitila yksityisyyden ja julkisuuden välillä. Perinteisen tutkimusetiikan lisäksi on huomioitava muitakin asioita. (Haverinen 2009.) Pалаan tähän myöhemmin.

Etnografiseen tutkimukseen kuuluu oleellisesti ns. laadullinen eli kvalitatiivinen analyysi. Laadullisuudella tarkoitetaan tutkimustapaa, jossa tilastot ja matemaattiset keinot eivät ole oleellisia, vaan tarkoituksena on päästä niin sanotusti pintaa syvemmälle, saada käsitys kulttuurin muodoista ja ihmisten motiiveista. Muita laadullisuuteen liitettyjä piirteitä ovat tutkimuksen kohteiden mahdollisuus vaikuttaa itse tutkimuksen kulkuun, tutkijan oman osuuden tärkeys aineiston keräämisessä ja kysymyksenasettelun pitäminen mahdollisimman avoimena. Laadullinen tutkimus ei myöskään pyri objektiivisen totuuden löytämiseen eikä vahvoihin yleistyksiin.

(Grönfors 2011, 4-5.) Usein oleelliseksi koetaan myös merkityksien tutkiminen: ihminen hahmottaa maailmaa ja sosiaalista todellisuutta antamalla asioille merkityksiä, mutta eri ihmisille samakin asia voi merkitä eri asioita (esim. Alasuutari 2012; Geertz 1973). Pysin työssäni selvittämään ensisijaisesti juuri näitä harrastajien urbaanille löytöretkeilylle antamia merkityksiä.

Menetelmänä lukemieni tekstien käsittelyssä käytän *lähilukua*. Jyrki Pöysä on kirjoittanut lähiluvun metodin käytöstä kilpakeräysaineistojen tutkimisessa, tarkoituksenaan selvittää, miten monimuotoisia, kokemuksista kertovia tekstejä voisi tulkita. Hän toteaa, että lähiluvulla saatu tieto on ehdollista, sen avulla ei voida todistaa, miten jokin asia ehdottomasti on. Käsitteenä lähiluku on peräisin kirjallisuudentutkimuksesta, jossa huomion kohteeksi haluttiin nostaa itse teksti ja se, mitä siinä sanotaan. Vaikka kirjallisuudentutkimuksen piirissä on sittemmin kritisoitu lähilukua, on metodilla yhä hyödyllisiä soveltamismahdollisuuksia. (Pöysä 2015, 6-7, 26-27.)

Pöysä toteaa, että ”läheltä” lukeminen viittaa ensisijaisesti konkreettiseen tekstin tarkastelutapaan. Tekstiä tarkastellaan kokonaisuutena, mikä aiheuttaa sen, että kohteena olevien tekstien on oltava suhteellisen lyhyitä. Lähiluku merkitsee useassa vaiheessa tapahtuvaa lukemista. Ensimmäisellä lukukerralla teksti hahmotetaan sen kokonaismerkitystä hakien. Tällainen lukeminen on perusluonteeltaan ikään kuin automaattista, refleктоimatonta. Uudet lukukerrat voivat syventää ensimmäisen lukukerran tuottamaa tulkintaa, mutta ne voivat myös kiistää sen. Huomio saattaa kohdistua eri asioihin kuin ensimmäisen kerran luettaessa ja esiin nousee yksityiskohtia, jotka alkuun jäivät vaille huomiota. Ajan myötä tekstiä myös prosessoit alitajuisesti, minkä huomaa palattuaan uudelleen saman tekstin pariin. Kirjoittaminen on osa tulkitsevaa lukemista, ja se sisältää tekstin pohtimista, väittämiä sen sisällöstä ja sanottavasta. Eri tekstejä samaan aikaan tarkasteltaessa voidaan etsiä myös yhteisiä teemoja. Yksi lähiluennan etu on, että sen avulla voi myös havaita omia, huomaamattaan tekstistä tekemiään oletuksia. (Pöysä 2015, 28-32, 37.)

Käytännössä olen ensin lukenut läpi kaikki keskusteluketjut. Koska en käsittele kaikkia niissä läpi käytyjä aiheita, olen lukenut uudelleen osan ketjuista, ja keskittynyt niihin viesteihin, jotka olen kokenut hedelmällisimmiksi tutkimuskysymyksen kannalta. Osan viesteistä olen lukenut useampaan kertaan, ja pohtinut niiden sisältöä tekstin yhteydessä. On toki mahdollista, että jotain on jäänyt huomaamatta, mutta uskoisin useassa viestissä toistuvien asioiden tuovan myös jonkinlaista ”kylläntymistä” aineistossa esiintyvien teemojen suhteen.

Itsereflektiota

Tutkijan paikkaan ja sen määrittelyyn tutkimuksessa alettiin kiinnittää huomiota antropologiassa jo 1960-luvulla, ja yhä enemmän 1980-luvulle tultaessa. Ajan mittaan tämä kehitys on jatkunut ja levinnyt muillekin kulttuureja tutkiville aloille. Etnografian tekeminen alettiin nähdä prosessina, jonka vaikuttimia pitää pohtia, tehdä tieteensisäistä itsearviointia. Paikantamisen yksi osa on tutkijan harjoittama itsereflektio, mutta laajemmin ymmärrettynä paikantaminen liittyy koko tutkimusprosessiin. Se tarkoittaa metodologisten ja epistemologisten valintojen selittämistä, niiden kirjaamista tekstiin. Outi Fingerroos jakaa paikantamisen neljään osaan: on olemassa tutkijan omaan rooliin ja mahdollisiin sitoumuksiin liittyvä itsereflektio, toiseksi on menetelmät, teoriat ja käsitteet määrittävä metodologinen reflektio. Kolmanteen, epistemologiseen reflektioon liittyy tietoteorian ja kulttuurin käsitteen läpikäynti ja neljänteen, tutkimuksen sitoumusten reflektioon, vallankäyttöön ja sen vaikutuksiin liittyvä pohdinta. (Fingerroos 2003.)

Oman työni kannalta koen oleellisimmaksi mieltää suhdettani urbaanin löytöretkeilyn ilmiöön, ja sitä, miten oma taustani vaikuttaa asian ymmärtämiseen. Olen aina tuntenut viehtymystä vanhoja rakennuksia kohtaan, ja lukion jälkeen opiskelin rakennusalaan. Kirjoitin lopputyönikin vanhan hirsitalon korjaamisesta perinteisillä työtavoilla. Kalajoen kunnan teknisessä toimistossa tekemässäni työharjoittelussa sain olla dokumentoimassa ja piirtämässä paikallisia vanhoja rakennuksia. Olen kiertänyt talomuseoita (erityisenä suosikkinani pohjalaistalot) ja lukenut Panu Kailan ajatuksia vanhoista taloista. Työkseni en kuitenkaan ole käytännössä rakennuskorjausta tehnyt, mikä on saattanut vaikuttaa siihen, että kuvani vanhoista rakennuksista on ollut osittain romanttinen. Välillä työskentelin vuosia aivan eri alalla, mutta alettuaani opiskella etnologiaa Jyväskylän yliopistossa, palasin aiheen pariin toisella tavalla ja erilaisesta lähtökohdasta käsin. Kandidaatintutkielmassani haastattelin mökkipaikkakunnaltani Töysästä viittä henkilöä, jotka olivat korjanneet vanhan talon sen alkuperäistä tyyliä kunnioittaen. Tarkoitukseni oli saada selville, millaiset arvot ja arvostukset ohjaavat näitä ihmisiä ja mikä vanhassa rakennuksessa kiehtoo heitä.

Jossain vaiheessa törmäsin urbaanin löytöretkeilyn ilmiöön. Muistan lukeneeni lehdistä aiheeseen liittyviä haastatteluja. Kuten moni foorumillakin kertoo, ”siinä vaiheessa tajusin että tällä toiminnalla on nimi”. Samoin koin itse jonkinlaisen ahaa-elämyksen. Museoiden lisäksi olin tuntenut vetoa myös autioihin ja hylättyihin paikkoihin ja jonkin verran niissä kierrellytkin. Sisälle suljettuihin rakennuksiin en kuitenkaan ollut pyrkinyt, vaan katsellut paikkoja lähinnä ulkoapäin. En kuvannut kohteita, vaikka valokuvauksellisia yksityiskohtia joskus huomasinkin. Minulla ei

ollut ketään, jonka kanssa jakaa tämä kiinnostus, joten loppujen lopuksi sen toteuttaminen jäi aika vähiin.

Vaikka oma UE-historiani onkin vähäinen ja kiinnostukseni kohteina olivat etupäässä rakennukset (tosin muistan ihmetelleeni satunnaisesti jotain hylättyä konettakin), koen, että pystyn ainakin jollain tasolla eläytymään UE-harrastajien maailmaan. Tiedän, miten kiehtova ja samalla surumielinen voi olla paikka, jossa kaikki on pysähtynyt johonkin menneisyyden hetkeen, ja miten ihmisen työn jäljet katoavat hiljalleen näkyvistä. Toisaalta on paljon sellaista jota en ole kokenut ja josta voi lukea harrastajien kirjoituksista tai lehtijutuista: en ole kokenut suuria jännityksen ja pelon hetkiä, en vertaillut varusteita enkä osallistunut miitteihin tai muihin tapaamisiin. Tiedän myös ikäni voivan vaikuttaa siihen, millaiset asiat koen tärkeiksi; nuorempi henkilö ehkä ajattelisi toisin, painottaen ilmiön toiminnallista puolta. Toisaalta kokemukset ovat aina yksilöllisiä, kunkin kokijan oman elämänhistorian ja tilanteen muokkaamia. Jonkinlaista esiymmärrystä koen silti omankin menneisyyteni antavan aiheeseen.

Kenneth Pike kehitti vuonna 1954 käsitteet *emic* ja *etic*. Laajemmassa merkityksessään ne kuvaavat kahta erilaista tapaa hahmottaa samaa ilmiötä. Emisistinen tieto lähtee tutkittavan kulttuurin sisältä ja etisistinen on puolestaan tieteen kielellä ilmaistu tulkinta ilmiöstä. Kuten James Lett on huomauttanut (esim. 2013, 26-27), käsitteet eivät kerro tiedon lähteestä vaan tiedon luonteesta. Tämä tarkoittaa sitä, että toisin kuin tutkimusasetelman suhteen yleensä oletetaan, tutkijalla voi olla emisististä tietoa aiheesta ja informanteilla etisististä tietoa. Tutkimuksen teossa tarvitaan molempia näkökulmia, emisististä pyrittäessä ymmärtämään tutkittavaa kulttuuria, ja etisististä käsiteltäessä ja luokiteltaessa tätä tietoa. Tai kuten René Gothóni on asian ilmaissut: kaikki kenttätyö vaatii eläytymistä, kriittinen tutkimus puolestaan etäännyttämistä ja liian sitoutumisen eli ennaltapäätettyjen tutkimusintressien välttämistä (Gothóni 1997, 142-143). Itse olen ollut kentällä *etic*-asenteella. En ole ollut mukana keskusteluissa, olen lukenut tekstejä havainnoijan roolissa. Havainnoinnilla tarkoitan tässä melko pitkälle samaa toimintaa kuin etnografisella havainnoinnilla perinteisestikin: ympäristön ja siellä liikkuvien ihmisten tarkkailua, heidän keskustelujensa ja kiinnostuksen aiheidensa seuraamista ja niiden merkitysten pohdintaa.

Etiikasta ja internet-aineistoista

Kuten Arja Kuula on todennut, kaiken tutkimukseen liittyvän etiikan perustana on tutkimuksen

kohteena olevien itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden kunnioittaminen ja kaikenlaisen vahingoittamisen välttäminen (Kuula 2006, 61). Tarkemman tiedon näistä antaa Tutkimuseettinen neuvottekunta, joka jakaa ihmistieteiden tutkimusta koskevat eettiset periaatteet kolmeen osaluueeseen. Niistä ensimmäinen on tutkittavien itsemääräämisoikeus, johon kuuluu osallistumisen vapaaehtoisuus, lasten kohdalla ikä, kehitystaso ja aihe huomioiden. Myös tutkittavien informointi kuuluu tähän kohtaan. Poikkeustapauksissa on pyydetty eettisen toimikunnan lausuntoa. Toisena periaatteena on vahingoittamisen välttäminen, joka koskee niin aineiston keruuvaihetta, aineiston säilyttämistä kuin mahdollista julkaisuakin. Vahingoittamisen välttämiseen kuuluu henkisten haittojen välttäminen ja taloudellisten ja sosiaalisten haittojen välttäminen. Rajatapauksissa on jälleen pyydetty lausuntoa eettiseltä toimikunnalta. Kolmas periaate, yksityisyyden suoja, kuuluu jo Suomen perustuslakiin. Yksityisyyden suoja koskevat eettiset perusperiaatteet jaetaan kolmeen osaan: tutkimusaineiston suojaamiseen ja luottamuksellisuuteen sen käsittelyssä, aineiston säilyttämistä ja hävittämistä koskeviin ohjeisiin, sekä yksityisyyden säilymiseen julkaisuissa. (Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä [online].)

Internet on tuonut omat haasteensa tutkimukselle, ja sen voikin ymmärtää niin tutkimuksen kohteena, tutkimusvälineenä kuin aineiston lähteenä (Turtiainen & Östman 2013, ref. Haverinen 2014, 60-61; Kuula 2006, 169-170). Internet on luonut mahdollisuuden niin sanottuun omaehtoiseen kulttuurintuotantoon. Tämä tarkoittaa yksityishenkilöiden luomaa, verkossa julkaisemaa sisältöä, joka yhä enemmän on myös kiinnostanut humanistisia- ja yhteiskuntatieteitä tutkimuskohteina ja -aineistoina. Tutkimusetiikka vaatii kuitenkin korostettua huomiota internetissä, koska anonyymiyys, aiemmin intiimin julkisuus ja tekijänoikeudellisten rajojen hämärtyminen kärjistävät helposti tilannetta. (Turtiainen & Östman 2009.)

Internetissä on sekä organisoitua että organisoimatonta tietoa. Viranomaisten ja yritysten sivustot, jotka ovat vapaasti luettavissa, ovat verrattavissa julkisiin asiakirjoihin, kuten myös tietokannoista löytyvät julkaisut. Yksityisten henkilöiden julkaisemia tietoja on organisoimattomilla (esim. kotisivut, blogit) ja ”puoliorganisoituilla” sivustoilla (esim. keskustelupalstat). Viimeksi mainituilla on palvelun ylläpitäjä, mutta yksityiset ihmiset tuottavat niihin sisältöä. Osalla foorumeista toimii myös moderaattori, joka kontrolloi julkaistuja kirjoituksia. Internetissä olevan tiedon tutkimisen eettiset haasteet liittyvät etenkin julkisen ja yksityisen välisen rajan häilyvyyteen, joten raja joudutaan määrittämään tilannekohtaisesti. Internetissäkin ihmiset kommunikoivat, ilmaisten ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan, ja muodostaen myös yhteisöjä. Näin ollen ihmistutkimuksen eettiset normit pätevät myös internetissä, jolloin on pohdittava luvan saamista ja

oikeutusta tutkimuksen tekemiselle. (Kuula 2006, 171-173, 192-194). Eettisyyden pohdinta ja arviointi tutkittavien suojelemiseksi on aina tutkijan vastuulla prosessin alusta sen loppuun (Haverinen 2014, 62).

Tutustuessani tarkemmin urbaaniin löytöretkeilyyn harrastuksena aloin lukea aihetta käsitteleviä sivustoja, joita oli paljon, etenkin englanninkielisiä. Löysin myös suomalaisia harrastajia kokoavan foorumin, ja aineiston rajaamisen takia ajattelin keskittyä tämän sivuston kirjoituksiin. Suomessahan kyseessä on suhteellisen uusi ilmiö. Koin, että sivustolla käsitellään aihetta monipuolisesti eri kannoilta, ei vain sen ulkoisia piirteitä vaan myös harrastuksen motiiveja ja merkityksiä harrastajilleen. Tutkimuksen kohteena olevan sivuston ja sen kontekstin, käyttäjien ja heidän tyyliinsä ja tapojensa tunteminen onkin tärkeää, ja samaakin aihetta käsittelevissä sivuissa on eroa (Östman & Turtiainen 2016, 71).

UE-foorumissa kirjoitetaan nimimerkillä. Toiset kirjoittajat kertovat itsestään iän, sukupuolen, asuinpaikan ja muita tarkentavia tietoja, toiset eivät juuri mitään. Täytyy toki muistaa että julkisesti näkyvät tekstit ovat vain osa foorumilaisten keskinäistä yhteydenpitoa: heillä on mahdollisuus myös yksityisviesteihin ja tapaamisiin reaali maailmassa. Kuulan (2006, 183-187) mukaan tekijänoikeudellisesti ajateltuna anonyymejä palstoja lähteenä käyttäessä ei voi viitata muuhun kuin nimimerkkiin. Oleellista on huomioida, mikä on palstan aihepiiri ja millainen on avoimuuden aste. Mitä arkaluontoisempia asioita keskustelupalstalla käsitellään, sitä varovaisempi myös tutkijan on oltava. Yhteisöissä aktiivisesti toimivat tunnistavat usein toisensa jo nimimerkistä. Kuula toteaa myös Storm Kingiin (1996) viitaten, että yksi tärkeä tekijä eettisessä arvioinnissa on huomioida, millainen oletus palvelun käyttäjillä itsellään on palvelun julkisuudesta ja yksityisyydestä. Julkisetkin keskusteluryhmät voidaan mieltää yhteisöllisesti rajatuiksi. On jopa huomautettu, että jos virtuaalista yhteisöä pidetään tarpeeksi todellisena tutkittavaksi, on myös pidettävä todellisena sitä riskiä, että tutkittavien yksityisyyttä loukataan (Hine 2000; ref. O' Reilly 2009, 218). Tutkimani foorumikin on tarkoitettu harrastajien yhteydenpitoon, siinä mielessä sen voi nähdä yhteisöllisesti rajattuna. Kuitenkin tarkemmalla tutustumisella selviää, että kirjoittajat ovat hyvin tietoisia sen julkisuudesta ja siitä, ettei siellä voi kirjoitella mitä tahansa. Kuka tahansa voi myös liittyä jäseneksi foorumille, vaikkakaan ei pääse lukemaan sen kaikkea sisältöä.

Koska luvan kysyminen kaikilta keskusteluihin osallistuneilta ei olisi ollut mahdollista, otin yhteyttä foorumin ylläpitäjään ja esittelin itseni ja kerroin mitä olin tekemässä. Ylläpitäjä vastasi, että keskusteluja voi hänen mielestään käyttää normaalin sitaattioikeuden puitteissa, koska kyseessä

on avoin keskustelupalsta. Yksittäisten kirjoittajien suhtautumiseen hän ei kuitenkaan ottanut kantaa. Tämä tapahtui jo aiemmin, pro gradua suunnitellessani. En myöhemmin ottanut kirjoittajiin uudelleen yhteyttä, koska uskoin pro gradua tehdessäni, että voin käyttää aineistona sivuston avoimia keskusteluja, jotka siis ovat kaikkien kiinnostuneiden nähtävissä joka tapauksessa. Katsoin siis alunperin, että kirjoittaessaan julkiselle alueelle, keskustelijat ovat olleet tietoisia siitä, että tekstejä lukevat myös ulkopuoliset. Kuten todettu, he ottavat tämän huomioon, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että jos joku eksyy kirjoittamaan kohteen tunnistetietoja tai muuta ”salaista”, muut puuttuvat asiaan. Kirjoittajat eivät myöskään pääsääntöisesti paljasta itsestään sellaista, minkä perusteella heitä voisi oikeudessa syyttää, vaikka joku ulkopuolinen selvittäisikin henkilöllisyyden nimimerkin takaa. Tällä tarkoitan esimerkiksi yhteyttä nimettyihin kohteisiin. Yksi asiaan vaikuttava seikka on sekin, että sellaisten rikosten, joista rangaistus olisi enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko, syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa (Syyttäjälaitos, syyteoikeuden vanhentuminen [online]). Koti- tai julkisrauhan loukkaaminen kuuluvat näihin kahdessa vuodessa vanheneviin rikoksiin, ja useimmat harrastajat ovat tästä hyvin tietoisia, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että kuvien julkaisemista saatetaan lykätä kaksi vuotta varmuuden vuoksi, tai odottaa kohteen purkamista. Suurin osa teksteistä, joita olin aikonut lainata on myös vanhempia kuin kahden vuoden takaisia. Vaikka rikosoikeudelliseen vastuuseen joutuminen vanhojen kirjoitusten perusteella on kirjoittajille näin ollen epätodennäköistä, mahdollista on aina joutua muuhun vastuuseen: teoriassa esimerkiksi henkilön työnantaja voisi kiinnittää huomiota nimimerkin takaa tunnistamansa henkilön ei-toivottuun harrastukseen.

Viimeistellessäni pro graduani internettiä koskeviin eettisiin ohjeistuksiin tuli kuitenkin muutoksia. Vaikka jo kauan on ollut tiedossa, ettei nimimerkki takaa kaikissa tilanteissa anonyymiyyttä, tämä asia korostuu entisestään vuonna 2016 hyväksytyn ja vuonna 2018 voimaan astuvan EU:n tietosuojadirektiivin myötä. Siinä nimimerkki todetaan tunnistetiedoksi. Sitä ei siis saa edes opinnäytetyössä käyttää. Lainausten osalta on huomioitava teossuoja. Koska en aiemmin pyytänyt yksittäisiltä lainattavilta henkilöiltä lupaa sitaattien käyttöön ja ne kuuluvat teossuojan piiriin, en voi niitä tässä tutkielmassa suoraan käyttää. Myös hyvä tieteellinen käytäntö, josta kirjoitin aiemmin eettisten periaatteiden yhteydessä, vaikuttaa asiaan. Siinä korostetaan tutkittavien informointia. Käytännössä olen tehnyt sitaateille pseudoanonymisoinnin. Työni ohjaajat saavat tarkastusvaiheessa tutustua koodinumeroiden takana oleviin sitaatteihin, jonka jälkeen sitaatit sisältävä tietue tuhoetaan. Jykdokissa julkaistavaan tutkielmani versioon sitaatteja ei voi laittaa. Vaikka nimimerkkejä ei mainita, sitaatit olisi helppo löytää laittamalla niistä osia hakukoneeseen.

Tämä on luonnollisesti ongelma, ei vain tekstin elävöittäminen kannalta, vaan myös sisällön. En parhaalla yrittämiskään osaa ilmaista monia asioita niin hyvin, taitavasti ja monipuolisesti, kuin harrastajat joita olisin halunnut lainata. Muuttaessani heidän kommenttinsa yleiskielelle, selostaen ja tulkiten niissä käsiteltyjä asioita, jotain tärkeää voi jäädä pois. Etnologiaan on perinteisesti kuulunut informanttien lainausten käyttö, jonka yhtenä tarkoituksena on todistaa tutkimuksessa tehtyjen tulkintojen oikeellisuus. Vaikka työssäni kyseessä onkin ulkoapäin tehty, etic-tyyppinen tulkinta, se pohjautuu kuitenkin nimenomaan harrastajien luomaan aineistoon ja sen lähilukuun ja analysointiin, joka on ikään kuin kaiken kivijalka. Siksi koen, että tekstini jää osittain irralliseksi käsittelemästään aiheesta, koska siitä puuttuu informanttien oma ääni.

Urbaani löytöretkeily on itsessään eettisesti ongelmallinen harrastus. Se ei ole sitä välttämättä kaikkien harrastajiensa mielestä, mutta juridisesti ja moraalisesti kylläkin. Harva kohteiden omistajista ilahtuu kutsumattomista vieraista, vaikka nämä eivät pahanteossa olekaan. Kuten olen toisaalla kirjoittanut, UE:hen kuuluu sisäänrakennettuna tietty eettinen pohdinta ja rajanvetojen miettiminen. Julkisesti (esim. lehtihaastatteluissa) harrastajat korostavat sitä, että kunnioittavat kohteita, eivätkä riko mitään tai vie mitään pois. Jos kuvaan eksyy vaikkapa vanha postikortti, jossa on nimiä, nimet poistetaan näkyvistä julkaistavassa kuvassa. Useimpien kohdalla tämä varmasti myös pitää paikkansa, vaikka kukaan ei olisi paikalla näkemässä. Ihmiset ovat kuitenkin erilaisia, ja toisille vääraltä tuntuva toiminta voi toisille olla ongelmatonta. Näin vaikkapa silloin, kun kulku kohteeseen ei ole avoin vaan vaatii esimerkiksi ikkunaa tai ovia peittävien suojalevyjen poistoa. Tai silloin, kun näennäisesti hylätyssä kohteessa on jokin esine, joka kiinnostaa kävijää.

Internet tutkimusaineiston lähteenä on itselleni uusi asia. Aiemmin olen tehnyt lähinnä teemahaastatteluja. Internet ja urbaani löytöretkeily liittyvät vahvasti toisiinsa. Internet on, ei vain oleellinen, vaan välttämätön osa urbaania löytöretkeilyä ja sen harrastajien välistä yhteydenpitoa. Koska kyseessä on (ainakin Suomen osalta) järjestäytymätön harrastus, jossa konkreettiset kokoontumiset samoin ajattelevien kesken ovat harvinaisia, korostuu internetin mahdollistaman yhteyden merkitys entisestään. Ilman internetiä ei harrastusta nykyisessä muodossaan ja laajuudessaan olisi edes olemassa.

KIRJALLISUUTTA

Suomalainen etnologia on alkuajoistaan asti ollut kiinnostunut ihmisten materiaalisesta kulttuurista, alkuun etenkin maaseudun vanhan esineistön tallentamisesta. Tutkittiin esineiden valmistamista, leviämistä ja muuttumista ajan mittaan, pääpainon ollessa koko ajan esineiden fyysisessä ulkomuodossa. Tutkimusten taustalla vaikuttivat kulloinkin muodissa olleet teoriat, kuten typologia, historiallis-maantieteellinen metodi sekä funktionalismi. (Salminen 2011, 14-18.) Oleellinen osa aineellista kulttuuria olivat myös rakennukset, jotka mahdollistivat ihmisen toiminnan ja olivat tärkeä osa maisemaa. A. O. Heikel, kansatieteen dosentti, teki väitöskirjan suomalaisten sekä eräiden sukukansojen rakennuksista jo vuonna 1887. U. T. Sirelius, ensimmäinen suomalais-ugrilaisen kansatieteen professori Helsingissä, kirjoitti teoksessaan ”Suomen kansanomaista kulttuuria: esineellisen kansatieteen tuloksia I-II” (1919-1921) maatalouden esineistä ja rakennuksista. Albert Hämäläinen oli kiinnostunut Keski-Suomen kansanrakennuksista ja julkaisi niistä tutkimuksen vuonna 1930. Asko Vilkuna kirjoitti suomalaisen karjasuojan vaiheista 1961, Niilo Valonen kansanrakennuksista sekä pihosta ja opettaja ja perinteenkerääjä Samuli Paulaharjun laajaan tuotantoon sisältyi myös rakennustutkimusta niin maalla kuin kaupungissakin. Paulaharjua kiinnosti varhain myös kaupunkien arkielämä, mikä aikanaan ei ollut kovin suosittu tutkimusaihe (Virtanen 1997, 111).

Myöhemmin, 1950- ja etenkin 1960-luvulta lähtien, alettiin kansatieteen parissa kiinnostua laajemmin myös elämästä kaupungeissa. Pioneerina toimi Ilmar Talve, Turun kansatieteen professori. Alkuun tutkijoita kiinnosti ”entisten maalaisten” sopeutuminen kaupunkiin ja kokonaiskuvan saaminen kaupungista. Tutkimuksia tehtiin mm. Kuopion Haapaniemestä (Lehtonen & Räsänen 1973), Jyväskylän Tourulasta (Anttila 1982) sekä myöhemmin tutkijoiden yhteistyönä Kaskisista ja Loviisasta. Myös kaupunkien historioista kirjoitettiin ja kerättiin runsaasti muistitietoa menneestä. (Virtanen 1997, 105, 113-114.) Mutta kuten Tiina-Riitta Lappi on todennut (2007, 67-68) etnologinen kaupunkitutkimus erosi alkuvaiheissaan muusta etnologisesta tutkimuksesta lähinnä tutkimuskohteen sijainnin suhteen. Ajan mittaan vanhoja kysymyksenasetteluja ja lähestymistapoja alettiin kuitenkin arvioida uudelleen.

Sittemmin kaupunkikansatiede on alettu ymmärtää laajemmin, yhteiskunnallisempänä kulttuurin ja arkielämän tutkimuksena, joka on saanut vaikutteita muista tieteenaloista, kuten humanistisesta maantieteestä. Kaupunki itsekään nähdään kerroksellisena, monimuotoisena ja muuttuvana kenttänä, jossa toimii erilaisia ihmisiä, joista kukin tulkitsee kaupunkinsa omalla tavallaan. (Virtanen 2012.)

Uudempia suomalaisia kaupunkitutkimuksia ovat esimerkiksi etnologi Tiina-Riitta Lapin (2007) tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa, Outi Tuomi-Nikulan (2006) Saksan perinnetalojen asukkaiden asumiskokemuksia käsittelevä työ, Sanna Lillbroända-Annalan puukaupunkialuetutkimus (2010) ja Eeva Karhusen (2014) väitöskirja, joka käsittelee Porin Kuudennen kaupunginosan tarinoista rakentuvaa kulttuuriperintöä. Näissä kaikissa käsitellään omalla tavallaan ihmisen suhdetta rakennettuun ympäristöön. Yksittäisen rakennuksen merkityksen tutkimusta kuvaa hyvin Petja Aarnipuun folkloristinen tutkimus Turun linnasta kerrottuna ja kertovana tilana (2008). Perinteistä kansatieteellistä rakennustutkimusta edustaa vähän vanhemmalta ajalta Teppo Korhosen (1991) laaja väitöskirja *Kuisti*. Vaikka teos keskittyykin rakennusten fyysiseen olomuotoon, todetaan siinä myös, että tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään koko inhimillisen elämän kirjoja rakennetun ympäristön näkökulmasta.

Ulkomailla kaupungeista ja niiden monimuotoisuudesta innostuttiin jo aiemmin, etenkin yhteiskuntatieteiden parissa. Merkittävä kaupunkitutkimusta eteenpäin vienyt vaikuttaja oli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä toiminut Chicagon koulukunta, joka painottui sosiologiseen tutkimukseen etenkin kaupungin köyhemmän väestön parissa. Kaupunkien pimeämpää puolta kuvasi 1920-luvulla Euroopassa myös filosofi Walter Benjamin, joka pyrki antamaan äänen syrjässä eläville. Itse kaupungin määritelmääkin on pohdittu useasti, esimerkiksi sosiologi Max Weber painotti kaupungin käsitteeseen kuuluvan hallinnon, oikeusjärjestyksen, talouden ja liikenteen toimintoja. (Virtanen 1997, 98, 106.)

Oleellinen vanhaa ja uutta aineellisen kulttuurin tutkimusta erottava tekijä on se, että nykyisin tutkimuksen keskiössä eivät ole niinkään esineet itsessään vaan ihmisen suhde esineisiin. Ollaan kiinnostuneita niistä merkityksistä, joita ihminen antaa esineille, siitä vuorovaikutuksellisesta suhteesta, joka on esineen ja tämän haltijan välillä. Tämän muutoksen taustalla ovat viime vuosikymmeninä yleistyneet hermeneuttinen tulkinta, reflektiivinen tutkimusote ja kulttuurirelativistinen suhtautuminen kulttuuri-ilmioihin laajemminkin. Pyrkimyksenä on ymmärtää ihmistä kulttuurisena olentona. Esineet ovat paitsi konkreettisia kappaleita myös muistoja, ajatuksia ja kertomuksia. (Salminen 2011, 17-18.) Sama pätee niin pienempiin esineisiin kuin rakennuksiinkin. Ihminen nähdään osana ympäristöään.

Etenkin keräilyharrastuksen ja museotoiminnan kannalta on ihmisen suhdetta esineisiin tutkinut museologi Susan Pearce. Amerikkalainen folkloristi Henry Glassie taas toteaa teoksessaan *Material*

Culture (1999) historian ja taiteen yhdistyvän materiaalsen kulttuurin tutkimuksessa, ja materiaalsen kulttuurin olevan tapa tehdä eroa luonnon ja ihmisen välille, ihmisen muokatessa ympäristöä haluamukseen kulttuurinsa mukaan. Itse asiassa tämän kulttuurin tutkimus on luovuuden tutkimusta. Folkloristi Simon J. Bronner käsittelee puolestaan teoksessaan *Grasping Things* (1986) esineitä toiminnan kontekstissa. Esineitä käsitellään konkreettisesti, ne koetaan aistien avulla, niistä tulee ikään kuin osa ihmistä. Esineisiin tarttuminen on myös älyllistä, ja perinteisiin kiinnittyvät esineet nostavat esiin käsityksiä kulttuurisista arvostuksista. Antropologi Arjun Appadurain toimittama esseekokoelma *The social life of things* (1988) kertoo siitä, miten esineitä käytetään vaihdon välineinä, niiden arvosta ja siitä, miten esineilläkin on sosiaalinen elämä. Esineillä ei ole merkitystä itsessään, vaan ihmisen toiminnan yhteydessä – ja ihmisen esineiden käyttöä seuraamalla saadaan tietoa taustalla vaikuttavista arvostuksista. Antropologi Igor Kopytoffin mukaan esineiden historiasta ja ”elämästä” voidaan kysyä vastaavia kysymyksiä kuin ihmistenkin elämästä. Yksi kysymys on se, mitä esineelle tapahtuu, kun se on menettänyt käytettävyytensä ja hyödyllisyytensä. Joka kulttuurissa on myös erityisiä esineitä, jotka on otettu pois vaihdon ja kaupan piiristä, singularisoitu.

Englantilainen yhteiskuntatieteilijä Michael Thompson on kirjoittanut ns. roskateoriasta. Hyödykkeiden arvo laskee ajan mittaan. Lopullinen päätepiste on tavaran muuttuminen hylätyksi roskaksi. Mutta joskus tämä ei olekaan tavaran loppu vaan uusi alku: tavaran arvo alkaakin jälleen nousta, joskus jopa alkuperäistä arvoa korkeammalle, kuten esimerkiksi joidenkin antiikkisten huonekalujen kohdalla. (M. Thompson 1979; ref. L. Parsons 2007.) Sama prosessi pätee myös isommassa mittakaavassa, ainakin osaan museoesineistä ja suojelluista rakennuksista, jotka (kuten Kopytoffinkin kirjoituksessa todettiin), eivät enää ole kulutuksen piirissä. Tärkeän näkökulman tuo esiin myös nostalgia, kaipuu menneeseen aikaan ja tilaan. Esineet ovat fyysisiä todistuskappaleita menneisyydestä, eivät vain yksilötasolla vaan kulttuurisesti jaettuina. Siksi nekin herättävät usein nostalgisia tunteita. (Salminen 2011, 36, 118.)

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi katsottujen rakennusten ja alueiden suojelusta päättävät lakeihin nojaten viranomaiset, ja vaikka laki vaatiikin kuulemaan myös asukkaita, eivät nämä aina tunne puhuvansa samaa kieltä asioista päättävien kanssa. Asukkailla on sisäpuolista kokemusta, hiljaista tietoa, johon liittyy muistoja ja tarinoita, aineetonta kulttuuriperintöä. (Karhunen 2014, 142, 228, 234-237, 252.) Erityisesti humanistisen maantieteen piirissä on tutkittu ihmisen ja paikan suhdetta. Tutkimuksen pioneeriksi voi sanoa Yi-Fu Tuania, joka vuonna 1974 julkaisemassaan kirjassa *Topophilia: a Study of Environmental Perception, Attitudes and Values* puhuu tofiliasta, ihmisen

kiintymyksestä paikkaan, sekä siitä, miten tämä suhde rakentuu. Käsitettä on sittemmin laajennettu ja tulkittu uudestaan monen tutkijan toimesta. Tuan puhuu myös topofobiasta, eli pelosta jotain paikkaa kohtaan. Tärkeitä käsitteitä humanistisessa maantieteessä ovat yleensäkin paikka ja tila, (place and space). Tila on yleensä mielletty abstraktiksi ja paikka subjektiiviseksi – Sirpa Tanin sanoin (1995,1) paikka on ”ihmisen elämismaailmassaan luoma ainutlaatuinen tila, jota ei ole olemassa ilman subjektia, joka paikan kokee”. Tunnetuin suomalainen humanistisen maantieteen tutkija lienee Pauli Tapani Karjalainen, joka on hyvin monipuolisesti tutkinut ihmisen paikkasuhdetta ja sen yhteyttä muistoihin ja kokemuksiin.

Filosofi ja sosiologi Henri Lefebvre kirjoitti 1974 (käännös englanniksi 1991) teoksensa *The Production of Space*, jossa hän esittää tilan olevan sosiaalinen konstruktio, ja pyrkii yhdistämään aiemmin erillisinä tarkasteltuja fyysisen, mentaalisen ja sosiaalisen tilan ulottuvuuksia (Lefebvre 1991, 11). Kulttuurintutkija Michel de Certeau puolestaan julkaisi 1984 teoksensa *The Practise of Everyday Life*, jossa esittää oman näkemyksensä paikan ja tilan suhteesta. Hänelle tila on eletty paikka, ja paikasta tulee tila kun siinä toimitaan ja siihen liitetään erilaisia merkityksiä. Yleensä asia on nähty olevan juuri toisinpäin. Tärkeä uudempi vaikuttaja tilallisuuteen liittyvässä keskustelussa on maantieteilijä ja sosiologi Kevin Hetherington, jonka mielestä on ongelmallista kun keskeinen erottelu tehdään tilan ja paikan välillä – tällöin on riskinä, että paikkojen materiaalisuus unohdetaan, ja keskitytään liiaksi kulttuurisiin merkityksiin. Hetherington on myös tutkinut kaupunkeihin liittyviä raunioita, fragmentteja ja menneisyyden jälkiä sekä niiden suhdetta tilallisuuteen ja kuluttamista. (Lappi 2008.)

Yksi puoli aineellista kulttuuria on sen esteettisyys. Alunperin filosofinen käsite on laajentunut käsittelemään taiteiden lisäksi koko ihmisen ympäristöä. Suomessa rakennuksiin liittyvää estetiikkaa on tutkinut etenkin taidekasvattaja Pauline von Bonsdorff. Väitöskirjassaan (1998) von Bonsdorff toteaa, että subjektiivinen kokemus on ensisijainen koettua ympäristöä määrittävä tekijä, ja ihmisen suhdetta ympäristöön on huomioitava sen koko rikkaudessa, johon kuuluvat aistihavainnot ja muistot muiden asioiden ohella. Toinen merkittävä tutkija on taidehistorioitsija Kirsi Saarikangas, joka on monipuolisesti selvittänyt muun muassa asumista eri aikoina, ihmisen suhdetta kotiinsa ja kaupungin moninaisuutta. Ympäristöestetiikan professori ja suomalainen alan pioneeri Yrjö Sepänmaa on tutkinut myös esteettistä näkemistä ”tavallisten ihmisten” arkipäivässä. Kirjaan *Kansanestetiikka* kirjoittamassaan artikkelissa (2008, 13-20) Sepänmaa toteaa, että luovuus on mukana myös ”tavallisten ihmisten” esteettis-taiteellisessa toiminnassa, ja joskus tämä toiminta voi kehittyä osakulttuuriksikin. Näkeminen ei ole hänen mukaansa vain silmillä näkemistä, vaan

muidenkin aistien antamat virikkeet ovat tärkeitä. Mielikuvitus on avain luovaan näkemiseen, sen avulla voi tavoittaa piilossa olevan osan maailmaa. (emt.) Olen kokenut tämän ajatuksen hyvin kuvaavaksi aiheeni kannalta.

Urbaanin löytöretkeilyn tutkimus

Vaikka moni materiaalisen kulttuurin tutkimus liittyykin aiheeseeni, on sitä tutkittu myös suoraan. Urbaani löytöretkeily on ilmiö, jota voidaan hahmottaa hyvin erilaisin tavoin ja eri näkökulmista. Tunnetussa kirjassaan *Access all Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration* (2005) Jeff Chapman alias Ninjalicious painottaa ilmiön pitkää historiaa: vaikka nimettynä harrastus on uusi, samanlaista toimintaa on ollut aina. Yksittäisten hurjapäisten seikkailijoiden (kuten Pariisin katakombeihin eksyneen Philibert Aspairtin tai junan alle jääneen Leidschmudel Dreispulin) ohella Chapman näkee yhteyden myös järjestäytyneempään toimintaan. Hän mainitsee hylätyissä rakennuksissa 1920-luvulla vierailleet dadaistit ja situationistien kansainvälisen liikkeen, sekä San Francisco Suicide Clubin, joka sai vaikutteita surrealismista ja dadaismista. (Ninjalicious 2005, 229.) Merkittävä henkilö oli situationisti Guy Debord, joka käytti käsitettä psykogeografia ja julkaisi vuonna 1955 esseän ”Introduction to a Critique of Urban Geography”, jossa tutkii ympäristön vaikutusta ihmisten tunteisiin ja käyttäytymiseen. Psykogeografia oli siis kiinnostunut ihmisten tavoista kokea ympäristönsä ja pyrki herättämään heissä tietoisuutta ja tutusta rutiinista irrottautumista, jotta he voisivat löytää jotain uutta omastakin kaupungistaan. (Debord: Introduction to a Critique of Urban Geography [online].) Hän kehitti myös käsitteen *Derive* [drifting] jolla tarkoitti ennakkoluulotonta, kokeellista urbaanin maiseman tutkimista, jossa ihmiset (usein ryhmissä) kulkevat ilman valittua reittiä, mielenkiintoisesta kohteesta toiseen, hyläten tavanomaiset liikkumisen motiivinsa (Debord: Theory of the Derive [online]). Psykogeografian taustalla oli jo aikaisemmin vaikuttaneita kirjailijoita ja liikkeitä, ja sen kehittymisen keskuspaikkoina toimivat Lontoon ja Pariisin kaupungit. Taustalla voi nähdä myös *flâneurin* eli vailla päämäärää kuljeskelevan ja kaupunkia tarkkailevan herrasmiehen prototyypin, josta kirjoitti aluksi Charles Baudelaide. Sittemmin Walter Benjamin kiinnostui kirjoittamaan flâneurista oman tulkintansa, jossa käydään läpi hahmon ongelmallista suhdetta modernismiin. Vielä situationismin jälkeen osin samoista asioista kirjoitti edellä mainittu de Certeau, joka halusi paljastaa modernin urbaanin elämän piilossa olevia rakenteita, jotka kuitenkin ohjaavat kaupungin ja sen asukkaan välistä suhdetta. (Coverley 2010: 29, 30-31, 57-58, 64, 104.)

Suomessa urbaania löytöretkeilyä on tutkittu vielä suhteellisen vähän, lähinnä opinnäytteissä. Tero Suopanki on tehnyt 2015 matkailun liikkeenjohdon opinnäytetyön urbaanin löytöretkeilyn asiakasprofiloinnista, haluten selvittää, onko löytöretkeilyllä mahdollisuuksia olla matkailutuote Suomessa, eli kannattaako hylättyihin kohteisiin järjestää opastettuja kierroksia. Elina Hämäläinen on kirjoittanut 2015 taidehistorian pro gradu-tutkielman nimeltään ”Arjen tuolle puolen – Kruunuvuoren hylätty huvila-alue Helsingin Laajasalossa”. Siinä hän tarkastelee hylätyn tilan estetiikkaa ja kokemuksellisuutta sekä tilan muuttumista puolijulkiseksi kiinnostuksen kohteeksi, jota varta vasten käydään valokuvaamassakin. Sara Peltosen (2013) maantieteen gradu ”Hylätyn tilan vaihtoehtoiset käytöt – joutomaista ja niiden merkityksestä kaupunkilaisille” käsittelee laajasti joutomaiden ja hylättyjen tilojen merkitystä käyttäjilleen, sekä joutomaan olemusta osana kaupungin tilallisuutta. Peltonen on haastatellut työssään myös urbaaneja löytöretkeilijöitä. Lisäksi on tehty tutkimusta ja kirjoitettu artikkeleita osittain urbaania löytöretkeilyä sivuavista harrasteista kuten geokätköilystä, jonka harrastajien kokemuksia ja lajin sovelluksia on tutkinut digitaalisen kulttuurin väitöskirjassaan (2015) Pirita Ihamäki. Myös parkouria on tutkittu opinnäytteissä. Ja kuten jo aiemmin todettu, monet rakentamiseen, esineelliseen kulttuuriin, kuluttamiseen, ihmisen ympäristösuhteeseen ja paikkakäsityksiin sekä esteettisyyteen ja asumiseen liittyvät tutkimukset tulevat lähelle samoja teemoja.

Ulkomailla urbaanin löytöretkeilyn ilmiötä on tutkittu enemmän. Ehkä merkittävin aiheen tutkija on Bradley L. Garrett, amerikkalaissyntyinen, sittemmin Englantiin muuttanut kulttuurimaantieteilijä, jolla on antropologinen tausta. Garrettin väitöskirja on nimeltään *Place Hacking: Tales of Urban Exploration* (2012), mutta sen jälkeenkin hän on julkaissut sekä tieteellisiä että suuremmalle yleisölle tarkoitettuja kirjoja, artikkeleita sekä multimediateoksia löytöretkeilystä. Kotisivullaan Garrett kertoo tutkivansa ”salattuja paikkoja visuaalisen etnografian metodien avulla”. Hän harrastaa siis itse löytöretkeilyä ja tuntee läheisesti muita asianharrastajia ja teki väitöskirjansa kenttätyön englantilaisessa UE-yhteisössä. (<http://www.bradleygarrett.com>.) Garrettia on muiden tutkijoiden taholta kritisoitu liian lähellä tutkimuskohdettaan olemisesta ja tutkijanotteen unohtamisesta. Hän on jopa joutunut poliisin pidättämäksi ja oikeuteen. Garrett on puolustautunut sillä, että etnografisen tutkimuksen perinne tuntee paljon tapauksia, joissa tutkimuksen kohteena olevilla on laittomia aktiviteetteja. Hän kertoo tekevänsä tutkimustaan Chicagon koulukunnan perinteen mukaan, mahdollisimman lähellä tutkittaviaan, ja toteaa, ettei urbaania löytöretkeilyä edes voisi tutkia sivullisena tarkkailijana. Työssään hän on ollut sekä havainnoija että osanottaja. (Garrett 2012, 43-46; Place-hacker Bradley Garrett: research at the edge of the law [online].)

Garrettin väitös käsittelee UE-ilmiötä eri kannoilta: sekä historiallisissa ja hylätyissä rakennuksissa käymistä, että käytössä olevissa, mutta yleisöltä suljetuissa kohteissa vierailua. Viimeksimainittuja ovat esimerkiksi rakennustyömaat nostureineen ja maanalaiset tilat, kuten metrotunnelit ja viemärit. Garrett käyttää tietokonemaailmasta tunnettua termiä ”hacking”, eli hakkerointi, jolla hän (joskaan ei ensimmäisenä termin käyttäjänä) viittaa mihin tahansa suljettuun tilaan menemiseen ja tilan käyttämiseen haluttuun tilapäiseen tarkoitukseen. Hän toteaa, että hylätyt tilat ovat useimmille harrastuksen lähtökohta: ne tarjoavat esteettisiä elämyksiä, pakopaikan ympäristön kiireestä, luonnon ja kulttuurin eron katoamista ja aavistuksen tulevaisuudesta ihmisen jälkeen, joka muistuttaa meitä omasta kuolevaisuudestamme. (Garrett 2012, 14-15, 67.)

Muita löytöretkeilyä tutkineita ovat englantilainen kulttuurimaantieteilijä Tim Edensor, joka on tutkinut laajasti teollisuuden raunioituneita alueita ja niiden merkitystä materiaalisina, muistin ja perinteen paikkoina, sekä näihin paikkoihin liittyviä tuntemuksia. Niin ikään kulttuurimaantieteilijä ja kaupunkitutkija David Pinder on tutkinut mm. taiteilijoiden käyttämiä tapoja tutkia urbaaneja ympäristöjä taiteen avulla, situationismia ja psykogeografiaa sekä utopioita kaupunkitutkimuksessa. Luke Bennett puolestaan on selvittänyt ”ajanvietteenä harrastetun luvattoman kohteisiin menemisen” kulttuuria ja motiiveja, paikkojen omistajien ja lain suhtautumista näihin toimintoihin. Filosofit Dylan Trigg on kirjoittanut rappingin estetiikasta (2006). Feministisen näkökulman maantieteilijät Carrie Mott ja Susan M. Roberts ovat tuoneet sukupuolinäkökulmaa aiheen tutkimukseen. Artikkelissaan *Not Everyone has the Balls: Urban Exploration and the Persistence of Masculinity Geography* (2013) he väittävät, että urbaanin löytöretkeilyn kentällä vallitsee vahvasti maskuliinisuuden kulttuuri. Vastauksessaan kyseiseen artikkeliin (2013) Bradley L. Garrett ja Harriet Hawkins ottavat osaksi kritiikin vastaan, mutta toteavat sen toisaalta perustuvan enemmän tiettyyn julkisuudessa huomiota saaneeseen löytöretkeilijän perustyyppiin ja todellisuuden olevan paljon monipuolisempi. Toisaalta Garrett kyllä myöntää väitöskirjassaan (2012, 19-22) että vain 10-15% harrastajista oli hänen tutkimassaan Lontoon UE-yhteisössä naisia, ja että perinteisesti UE-yhteisöt ovat koostuneet etupäässä valkoisista keskiluokkaisista (hetero)miehistä, joskin tilanne on ajan mittaan muuttunut kaikin tavoin sallivammaksi. Oman vivahteensa tasa-arvoon laajemmalla tasolla tuo sekin ero, että köyhissä maissa tai köyhillä alueilla osa ihmisistä voi joutua elämään raunioituneissa kohteissa tai vaikkapa metrotunneleissa, joita UE-harrastajat tulevat kuvaamaan, ja kuten Garrett toteaa (2012, 22-23), siitä on nostalgia kaukana.

Antropologian alalla on moderneista raunioista kirjoittanut amerikkalainen Shannon Lee Dawdy, joka on soveltanut Walter Benjaminin ajatuksia kapitalismista ja sen tuottamista raunioituneista

paikoista sekä niiden sosiaalisista merkityksistä nykyajan käytöstä poistettuihin paikkoihin. Artikkelissaan (2010) hän toteaa, että Walter Benjamin oli oman aikansa urbaani löytöretkeilijä, joka tutki ja tallensi Pariisin hylättyjä tai muodista poistuneita kaupunkipaikkoja. Kuten Kopytoff ja Appadurai myöhemmin, Benjamin puhui esineiden ja rakennusten elämänkulusta. Hänelle rauniot edustivat kapitalistisen kulttuurin pysymättömyyttä ja uhoa sekä tuhoisia taipumuksia, jotka kohta jo repivät maahan hiljattain rakentamansa. Dawdy itsekin toteaa, että rauniot ja suhtautuminen niihin kertovat meille yhteiskunnasta vähintään yhtä paljon, kuin ne prosessit joissa uudet rakennukset aikanaan luotiin. Rakennus voi olla pitempään hylätty kuin käytössä, ja tämän tosiasian huomioimatta jättämällä sivuutetaan oleellinen osa kaupungin kokemusta. Modernit rauniot kertovat kaupallisen yhteiskunnan epäonnistumisista ja sen synnyttämästä köyhyydestä, joten ne voidaan nähdä myös häiritsevinä ja ne halutaan purkaa nopeasti. Silti niillä on toinenkin puolensa: ne ovat tärkeitä paikkoja urbaaneille aktiviteeteille kuten leikeille, skeittilautailulle, omaehtoiselle taiteelle, sissiviljelylle tai urbaanille löytöretkeilylle, kuin myös laittomille aktiviteeteille. (Dawdy 2010, myös Edensor 2005.) Saman on todennut joutomaita tutkinut Sara Peltonen (2013).

Vuosina 2009 ja 2010 pidettiin Euroopassa ”Reanimating Industrial Spaces”-niminen poikkitieteellinen konferenssi, jossa käsiteltiin jälkiteollisiin miljöihin liittyvää muistelua ja perinteen tallentamista ympäri Eurooppaa ja vähän muuallakin. Luennoista julkaistiin myöhemmin samanniminen teos, jossa käsiteltiin myös UE:n yhteyttä teollisuusperinteeseen. Lähivuosikymmenten historia ja yhteiskuntarakenteen muutoksen aiheuttamat rauniot ja hylätyt tilat sekä niiden käyttö kiinnostavat siis tutkijoita laajasti yli oppiainerajojen. Samoin UE:ta kohtaan tunnetaan kiinnostusta tiedotusvälineissä, populaarikirjallisuudessa ja julkisuudessa yleensäkin. Garrett selittää tätä kiinnostusta sillä, että hallinnollisiin ja taloudellisiin systeemeihin pettyneet ihmiset haluavat tietää, miltä näyttäisi jälkikapitalistinen maailma – UE-harrastajat voivat ainakin tarjota aiheesta mielikuvituksen sävyttämiä kuvauksia (Garrett 2012, 134).

Oma lähestymistapansa on tutkia urbaanin löytöretkeilyn yhteyttä ns. *dark tourismiin* eli synkkiin matkailukohteisiin, joissa on tapahtunut jotain ikävää. Dark tourismin käsitteen ottivat käyttöön ensimmäisinä Glasgowin yliopistossa toimineet tutkijat John Lennon ja Malcolm Foley vuonna 1996. Sittemmin ilmiötä on tutkittu eri aloilla. Osa UE-harrastajista tuntee vetoa esimerkiksi vanhoihin mielisairaaloihin, sotakohteisiin tai katastrofipaikkoihin, kuten legendaariseen Tšernobyliin. Esimerkiksi artikkelissa *Urban Exploration as Adventure Tourism: Journeying Beyond the Everyday*, (2012) sosiologi Emma Fraser käsittelee matkaansa mm. Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden tapahtumapaikalle, joka kuten todettua on suosittu kohde UE-

harrastajienkin parissa. Kuitenkin UE-harrastus ja dark tourism ovat Fraserin mukaan eri asioita, vaikka joitain yhteisiä motiiveja löytyykin. UE-harrastajat haluavat yleensä itse löytää kohteensa ja ”olla oma oppaansa”. Turismiin taas yleensä yhdistetään enemmän tai vähemmän ohjattu toiminta.

Ulkomailla UE-kohteiden kuvaajia on syytetty myös nimellä *ruin porn*, raunioporno, kutsutusta hyväksikäytöstä, jonka kohteena ovat ekonomisesti kärsineet alueet, kuten paljon teollisuutta menettänyt Detroit USA:ssa. Kulttuurin- ja kirjallisuuden tutkija John Patrick Leary kritisoi (2011) rauniokuvaajia köyhyyden estetisoinnista kysymättä sen syytä, paikkojen dramatisoinnista siellä asuvia ihmisiä kuulematta, yksityiskohtien kuvaamisesta kertomatta taustalla olevaa tarinaa ja yleensäkin kaupungin kurjuuden hyödyntämisestä. Paikoissa liikkuu ammattivalokuvaajia jotka julkaisevat kuvia kirjoissaan ja näyttelyissään, mutta toki myös ”tavallisia” UE-harrastajia alueilla kulkee.

Kaiken kaikkiaan urbaani löytöretkeily on siis ilmiö, joka liittyy vahvasti materiaalisen kulttuurin tutkimuksen eri puoliin. Samalla se kertoo ihmisistä kaiken takana, näiden arvoista, tunteista ja kokemuksista, jotka saavat elottoman, hylätyn materian elämään, ja kertomaan aina uusia tarinoita.

UE HARRASTUKSEN ETIIKASTA, NOSTALGIASTA, JÄNNITYKSESTÄ JA VALOKUVAUKSEN MERKITYKSESTÄ

Harrastuksen sisäinen etiikka ja laki

Ennen harrastajien omien eettisten käsitysten esittelyä ja pohdintaa käyn lyhyesti läpi, mitä laissa sanotaan urbaanin löytöretkeilyn kaltaisesta toiminnasta. Osana yksityiselämän suojaa jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Kotirauhan suoja takaa henkilölle oikeuden olla toisten häiritsemättä siinä ympäristössä, joka voidaan katsoa hänen kodikseen, kuten asunnossa, loma-asunnossa tai muussa asumiseen tarkoitettussa tilassa. (esim. Tieteen termipankki, kotirauhan suoja [online].) Liikehuoneistoja, toimistoja ja tuotantolaitoksia sekä niiden aidattuja/ulkopuolisilta kiellettyjä pihvoja suojaaa julkisrauha. Molempien rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vanheuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Finlex.fi, Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta [online].) Julkisrauhan rikkomisena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta (Finlex.fi, laki rikoslain muuttamisesta [online]). Jokamiehenoikeus sallii liikkumisen toisten mailla, kunhan ei aiheuta vahinkoa eikä tunkeudu toisten pihaan (Ympäristö fi.

Jokamiehenoikeudet [online]).

Henkilötietolaissa säädetään henkilöihin liittyvistä tiedoista ja niiden käsittelystä sekä arkaluontoisista henkilötiedoista. Henkilötietoja saa käsitellä vain luvallinen henkilörekisterin pitäjä, ja heidänkin toimintaansa säätelevät tarkat määräykset. Henkilötiedot on esimerkiksi hävitettävä kun niitä ei enää tarvita. (Finlex.fi, Henkilötietolaki [online].)

Eettinen pohdinta liittyy oleellisesti urbaanin löytöretkeilyn harrastamiseen sen kaikissa vaiheissa, aina kohteen valinnasta ja siellä käymisestä siihen, miten ja kenelle asiasta kerrotaan ja julkaistaanko esimerkiksi kuvia kohteesta vai ei. UE:sta harrastuksena ja maailman näkemisen tapana kirjoittanut Jeff Chapman, nimimerkiltään Ninjalicious, käsittelee eettisiä ongelmia melko kattavasti mainitussa kirjassaan *Access All Areas: a User's Guide to the Art of Urban Exploration* (2005). Kirja on tunnettu Suomessakin, ja sen kantava ajatus on näkemys urbaanista löytöretkeilijästä vieraana, joka käy kohteissa mutta ei ota niistä mitään mukaansa eikä jätä käynnistään jälkiä kohteeseen. Tämän moraalisen velvoitteen harrastajat ovat muotoilleet tunnetuksi säännöksi: ”Ota vain valokuvia, jätä vain jalanjälkiä”. Valokuvaaminen onkin monelle tärkeä osa UE:n harrastamista ja keino jakaa tärkeitä asioita muiden kanssa sekä myös tallentaa katoavaa. Kaikki eivät kuitenkaan valokuvaa, osa tallettaa vaikutelmat paikoista vain omaan muistiinsa. Tärkeää on kuitenkin kohteen suojeleminen sekä kohteen itsensä takia että myös siksi, että tulevat kävijät saisivat mahdollisuuden kokea sen tarjoamat elämykset, kukin omalla tavallaan.

Vaikka UE-kohteiksi voidaankin mieltää hyvin erilaisia paikkoja, myös käytössä olevia (niiden tutkimista Ninjalicious nimitti *infiltraatioksi*), ovat monen harrastajan pääasiallisena mielenkiinnon kohteena hylätyt rakennukset. Laajemmin käsitettynä UE harrastaja voi tutkia kaikkea, mitä ihmisen toiminnasta on jäänyt jäljelle, kuten hylättyjä autoja tai työkoneita. Rajanveto siihen, mikä lopulta onkaan tarpeeksi hylätty ollakseen sopiva UE-kohteeksi, on kuitenkin vaikea, ja asia mietityttää harrastajia. Useimmille on tärkeää kunnioittaa omistajan yksityisyyttä, mikäli kohteella voidaan vielä mieltää olevan sellainen omistaja, joka on paikasta kiinnostunut. Jokaisen kohteenhan omistaa joku, eikä ulkopuolinen voi ikinä olla varma tämän suhtautumisesta paikalle tuleviin ulkopuolisiin. Suomen UE-foorumilla keskustelua kohteiden sopivuudesta UE-kohteiksi on käyty useampaan otteeseen. Seuraavassa viestissä kuvastuu jotain aiheen ongelmallisuudesta:

1. [ote poistettu]

Huonokuntoiselta näyttävä rakennus ei suinkaan aina ole hylätty, kuten moni harrastaja on joutunut kokemaan. Varovaisuus on valttia kohteiden lähestymisessä, ja joskus tulija joutuu huomaamaan erehtyneensä pahastikin. Toiset harrastajat ovat halukkaita ottamaan riskin ja lähestymään myös kohdetta, jonka hylätyksi joutumisesta eivät voi olla varmoja. Moraalisena oikeutuksena tälle he mieltävät sen, etteivät ole menossa tuhoamaan tai mitenkään vahingoittamaan paikkaa. Osalle taas kunnioitus toisen aluetta kohtaan on vahvempi, ja he haluavat olla varmoja siitä, etteivät mene paikkaan, joka vielä on käytössä ainakin satunnaisesti. Rajanvetoa käydään myös sen välillä, onko kyse yksityisen omistamasta paikasta vai esimerkiksi jonkin isomman yrityksen tiloista.

2. [ote poistettu]

3. [ote poistettu]

4. [ote poistettu]

5. [ote poistettu]

6. [ote poistettu]

7. [ote poistettu]

Miten kohteisiin sitten mennään sisälle, mikäli kyseessä on rakennus? Hämmästyttävän usein kulkureitti on jo valmiina jonkun, mahdollisesti erilaisissa aikeissa paikalla käyneen toiminnan tuloksena. Pitkään hylättynä olleissa paikoissa ovi tai ikkuna voi olla rikki, tai vaikka ne olisivat ehjiäkin, saattaa kulku sisään olla mahdollista, jos paikkaa ei ole lukittu kunnolla. Monelle harrastajalle on kunnia-asia sulkea kulkuväylät uudestaan käyntinsä jälkeen. Kohteita pyritään suojelemaan myös sillä, ettei niiden sijaintia ilmoiteta helposti, jos ei kysyjän luotettavuudesta olla varmoja. Tietojen pelätään joutuvan ”vääriin käsiin”, ja vandaalien sekä varkaiden kiinnostuvan paikasta, jolleivät nämä ole siellä jo käyneet. Vaikka vandaalien ja UE-harrastajien tarkoitusperät ja motiivit ovatkin erilaisia, on UE-harrastajilla taipumus ”hyötyä” toisten, löyhempää moraalialue edustavien toiminnasta, joka joskus helpottaa huomattavasti paikkaan sisään pääsemistä. Kohteiden sotkemista ja rikkomista ei silti hyväksytä. Graffitteihin UE-ihmiset suhtautuvat pääsääntöisesti kielteisesti, ja kokevat, että paikan olisi parempi säilyä alkuperäisessä asussaan.

8. [ote poistettu]

9. [ote poistettu]

10. [ote poistettu]

11. [ote poistettu]

Varsinaisen kohteisiin murtautumisen tuomitsevat lähes kaikki harrastajat. Tämä on yksi keino tehdä eroa ns. pahoilla asioilla liikkuviin, ja korostaa harrastuksen eettisyyttä. Murtautumisen käsitteellä on kuitenkin hieman eri sisältö eri ihmisille. Toisen mielestä sisään voi mennä vain, jos paikassa on käytännössä avoimet ovet. Jollekulle muulle taas ei tuota moraalista ongelmaa nähdä hieman enemmän vaivaa sisäänpääsyn eteen, kunhan mitään ei rikota pysyvästi. Vaarana on toki myös joutuminen vastuuseen lain edessä, ja ennestäänkin lain rajamailla liikkuvan harrastuksen maineen kärsiminen. Ääritapauksia lienevät ne harvat, jotka halutessaan menevät sisään keinoja kaihtamatta, sekä myös ne, joille käyntien edellytyksenä on etukäteen omistajalta saatu lupa.

12. [ote poistettu]

13. [ote poistettu]

Hylätyissä kohteissa liikkussa voi törmätä myös mielenkiintoisiin esineisiin, kuten vanhoihin huonekaluihin, astioihin tai lehtiin. Potentiaalisenä moraalisenä ongelmana voi joillekin tulla vastaan ajatus matkamunistojen ottamisesta kohteesta mukaan. UE:n ”virallinen” kanta, (jos tällaisesta voi pääosin organisoitumattoman toiminnan yhteydessä puhua), suhtautuu esineiden mukaan ottamiseen ehdottoman kielteisesti. Tämä pätee niin Suomessa kuin muuallakin. Tarkoituksena on tuomita varastaminen ja suojella kohteen arvoa ja autenttisuutta, joka osaltaan ilmenee paikan esineistössä. Mutta kuten kaikki eettiset ratkaisut, myös tämä on asia, jossa jokainen harrastaja joutuu miettimään omalla kohdallaan sopivuuden rajoja. Yksi vaihtoehto on tietysti sopia omistajan kanssa asiasta.

14. [ote poistettu]

15. [ote poistettu]

16. [ote poistettu]

Kuten todettu, valokuvaaminen on monelle tärkeä osa harrastusta. Osa myös julkaisee kuvia, aiemmin kuvasivustoilla tai blogeissa, nykyään yhä useammin esimerkiksi facebookissa. Osa kertoo samalla kohteen historiasta. Mutta kuvien julkaisemisessa ja paikoista kertomisessa on sama vaara kuin kohteiden osoitteiden kertomisessa: ne voivat houkutella paikalle ei-toivottuja vieraita, mikäli paikan sijainnin pystyy kuvista päättelemään. Omistajakaan ei välttämättä kuvia hyväksy, ja

Suomen UE-foorumillakin mainitaan tapauksia, joissa omistaja on pyytänyt ottamaan kuvat pois näkyviltä. Myös sillä on merkitystä, mitä yksityiskohtia kuvissa näkyy: ei pidetä sopivana, jos vaikkapa vanhaa kirjettä tai asiakirjaa esittävässä kuvassa on näkyvillä ihmisten nimiä tai syntymäaikoja.

17.[ote poistettu]

18. [ote poistettu]

19. [ote poistettu]

Kokonaisuudessaan UE on siis harrastus, johon eettinen pohdinta kuuluu ikään kuin sisäänrakennettuna osana. Uskaltaisin väittää, että harvassa harrastuksessa eettisyyden vaatimus on näin vahvasti mukana kaikessa mitä tehdään. Kuitenkaan UE-harrastajien eettiset säännöt eivät välttämättä vastaa lain sanaa eivätkä ulkopuolisten käsityksiä oikeasta ja väärästä. Kun ollaan tekemisissä toisten omaisuuden kanssa ja mennään tutkimaan sitä (yleensä) luvatta, ylitetään jo tietty raja. Lainsäädännön kannalta kyseessä saattaa olla koti- tai julkisrauhan loukkaus. Toiminnan voi nähdä tirkistelynä, tunkeutumisena jonkun toisen fyysiselle ja usein mentaalillekin yksityisalueelle. Kuten todettua, toimintaa oikeutetaan sillä, ettei tarkoitus ole paha: harrastaja kunnioittaa kohteita ja haluaa niiden säilyvän, toisinkuin sotkijat, tuhopolttajat ja muut vandaalit. Kuten jo mainittu, laissa puhutaan kotirauhansuojasta, joka koskee asuttuja taloja. Virastoja, tehtaita, liikehuoneistoja tai vastaavia taas koskee julkisrauha. Asumattomalla talolla kuten rakentamattomalla tontillakaan ei ole kotirauhansuojaa. Tähän harrastajat usein vetoavat. Paikan omistajan suhtautuminen voi silti olla kielteinen, eivätkä läheskään kaikki osaa erottaa löytöretkeilijää muissa asioissa liikkuvista, vaikka harrastuksen julkinen tunnettavuus onkin suuresti kasvanut viime vuosina.

20. [ote poistettu]

Nostalgisointia

Nostalgialla tarkoitettiin alunperin sairaalloista koti-ikävää. Sittemmin käsite on saanut abstraktimman merkityksen, ja alkanut merkitä symbolista paluuta menneeseen aikaan ja tilaan. Muisteltavat asiat eivät kuitenkaan tapahtumahetkellä ole välttämättä olleet pelkästään miellyttäviä. Nostalginen muistelu pyrkiikin selittämään asiat parhain päin. Oleellinen osa nostalgiaa on myös

sen kriittisyys modernia ja uutta kohtaan. (Knuutila 1994, 9-11.) Ihannoitu kuva menneestä voi näkyä usein toistetuissa käsityksissä, kuten että vanha (rakennus tai esim. huonekalu) on laadukkaampi, parempi ja kauniimpi kuin uusi. Nostalginen muistelu voi toki tapahtua ajatusten lisäksi käytännön tekojen tasollakin. Silti siihen liittyy henkinen menneisyyden kaipuu, omat muistot tai mielikuvat menneestä. Mielenkiintoista on, että nostalgista kaipuuta voi liittyä jopa menneisyyteen, jota ei ole itse kokenut ja joka on tuttua vain jostain luetusta tai toisten kertomasta (Lowenthal 1975). Tämä liittyy yhteisölliseen muistiin. Sitä muokkaavat vanhempien sukupolvien kertomukset siitä, mitä he muistavat, mutta myös joukkotiedotus, kirjallisuus ja niin edelleen (Korkiakangas 1996, 22-24, 29.)

Ajatus nostalgisesta kaipuusta sellaiseen menneisyyteen, jota ei ole itse elänyt, tuntuu täysin mahdolliselta UE-harrastajien kirjoituksia lukiessa. Harrastajia kiehtovat rakennuksissa ja muissa paikoissa sekä tavaroissa usein juuri ne elämisen jäljet ja muistot menneestä, mitä toiset ovat ennen heitä paikkoihin jättäneet. Esineitä voi myös katsoa hyvin läheltä ja jopa koskettaa, toisin kuin perinteisissä museoissa. Käynti autiotalossa voi olla hiljentymistä ja rauhoittumista tarjoava kokemus. Jotkut selvittävät kohteen historiaa, toiset saattavat käyttää mielikuvitustaan pohtiessaan, mitä paikalla on tapahtunut. Usein tähän menneen kiehtovuuteen liittyy tietty surumielisyys, tunne kaiken katoavaisuudesta historian virrassa.

21. [ote poistettu]

22. [ote poistettu]

Garrettin mukaan kun vierailimme jossain virallisesti perinnekohteeksi tunnustetussa paikassa, luotamme oppaan tai muun asiantuntijan kertomaan siitä, miksi kohde on tärkeä – harvemmin annamme paikan puhua meille suoraan. UE-vierailuissa paikan historia laajenee tarinoiksi paikasta. UE-harrastajille eivät myöskään ajalliset tai typologiset rajat määritä kohdetta. Hiljattain suljettu, hylätty kauppa voi olla yhtä merkittävä kuin 1800-luvun belgialainen linna. Viranomaiset määrittävät mikä on tärkeää perinnettä ja mikä ei, UE-harrastajat etsivät spontaaneja löytöjä, sellaisia, joita eivät edes tiedä etsivänsä. Kysymys on tavallaan (lähi)menneisyyden arkeologiasta, enemmän kuin historiasta. (Garrett 2012, 72-74, 76, 85, 88.)

Yksi menneisyyden suomalaisia yhdistänyt tekijä oli maaseutu, saihan vielä vuonna 1950 lähes puolet työikäisistä elantonsa maataloudesta (esim. Tilastokeskus 2007, väestönkehitys itsenäisessä Suomessa [online]). Vaikka nimitys UE, urbaani löytöretkeily tai urban exploration/urbex viittaakin

kaupunkiin, se ei tarkoita että harrastajien kohteet olisivat pelkästään kaupungeissa. Yhtä hyvin voidaan puhua ruraalista löytöretkeilystä eli rural explorationista/rudexista. Osa harrastajista asuu maalla, ja osaa maaseutu kiehtoo vaikka he asuisivat kaupungeissakin. Maaseutuun liitetään perinteinen hirsirakentaminen, onhan puu materiaali johon kiteytyy ajatus aitoudesta (Kiuru 2000, 298-299). Menneisyyden maaseutuun liitetään myös luonnonläheinen elämä, kova työ ja sisukkuus. Kuten Outi Fingerroos on todennut (2010, 183), sympaattisesti ja nostalgisesti nähty menneisyys toimii nykyisyyden selittäjänä ja haluttujen tulkintojen oikeuttajana. Menneen maaseudun ihanne kuvastuu myös viesteissä.

23.[ote poistettu]

24. [ote poistettu]

Harrastajilla saattaa olla tunteita, suorastaan kiintymystä joitain paikkoja kohtaan. Varsinkin kun jossain kohteessa käy useita kertoja, näkee siellä tapahtuvat muutokset ja tuhon etenemisen. Useimmilla harrastajilla UE:hen liittyy jonkinlainen suojelunhalu. Kohteissa nähdään kauneutta kaiken rikkonaisen, likaisen ja katoavan keskellä. Voidaan puhua suorastaan jonkinlaisesta rappion estetiikasta. Virallisella rakennussuojelulla on omaan asiantuntijuuteensa pohjautuvat käsityksensä siitä, mikä on kulttuurihistoriallisesti merkittävää ja suojelun arvoista. Käsitykset ovat myös muuttuneet ajan mittaan. Rakennuksen merkittävyttä arvioidaan sen harvinaisuuden, toisaalta myös historiallisen tyyppillisyyden ja sitä kuvaavien piirteiden perusteella. Merkitystä on myös alkuperäisen tyylin säilymisellä, yhteydellä historiallisiin tapahtumiin ja vuosikausien käytön myötä syntyneellä kerroksisuudella. (Karhunen 2014, 142, 146, 148-149.) Joskus käsitys on sama kuin asukkailla tai vanhoista rakennuksista kiinnostuneilla, mutta usein se on erilainen. Museovirastoa tai muita viranomaistahoja saatetaan kritisoida vääristä päätöksistä, samoin korjausrakentajia. Ehkä tiettyä nostalgisuutta on myös siinä, miten harrastajat saattavat haaveilla jonkun paikan pelastamisesta, vaikka eivät itse välttämättä pystyisi tekemään mitään konkreettista asian eteen. B. Garrett väittää, ettei urbaanin löytöretkeilyn kautta koettu historian arvostaminen yleensä herätä halua materiaaliseen suojeluun – tärkeämpää on kokea paikat nykyisessä muodossaan, pyrkimättä estämään vääjämättömän tuhon etenemistä (Garrett 2012, 72). Tästä lienee poikkeuksia.

25. [ote poistettu]

26. [ote poistettu]

27. [ote poistettu]

Vaikka moni kohde lopulta poistuu UE-kohteiden listalta joko purkamisen, tuhopolton tai joskus harvoin korjausrakentamisenkin takia, näitäkin kohteita ei välttämättä unohdeta. Foorumilla on muisteluketju poistuneille kohteille. Juha Nyman kertoo Syrjäseutu-blogissaan ns. klassikkokohteista, jotka ovat tulleet monille harrastajille tutuiksi joko omien vierailujen tai ainakin toisten ottamien kuvien kautta. Nämä suositut kohteet ovat jääneet elämään muistoina vielä katoamisensa jälkeenkin. Suuri osa niistä on Turusta ja Helsingistä, mutta osa pienemmiltä paikkakunnilta. Ehkä kuuluisin kaikista on Turussa sijainnut Raunistulan rehutehdas, joka ilkeiden ja useiden tuhoisien tulipalojen sekä surullisen kuolemantapauksen jälkeen purettiin lopullisesti vuonna 2010. Muita tärkeitä kohteita suomalaisessa UE-historiassa ovat olleet esimerkiksi turkulaiset Nivean tehdas, Radium-koti, Ipnos, Wärtsilän telakka ja eräät helsinkiläiset satamakohteet, tehtaot ja toimistotalot, Jyväskylän Kankaan paperitehdas, Voikkaan sellutehdas Kuusankoskella, SOK:n myllyt Järvenpäässä ja Oulussa ja vain reilut 20 vuotta toiminut Kilon toimistotalo Espoossa. Tunnetuimmat kohteet ovat siis teollisuuspainotteisia. (Syrjäseutu, Kohdekatsaus: puretut kohteet [online].) Tämä ei toki tarkoita, että kaikki harrastajat olisivat kiinnostuneita juuri teollisuuspaikoista. Jokaisella on omat tärkeiksi koetut kohteensa. Kuten Petja Aarnipuu (2008, 26) huomauttaa, voidaan paikkoja lähestyä myös kerrontana, jossa tila saa merkityksensä yhä uudelleen. Rakennuskin on hänen mukaansa näin ollen sekä aineellinen että aineeton. Tämä sopii mielestäni purettuihin UE-kohteisiin, joista kerrotaan ja joita muistellaan. Ovathan rakennukset yleensäkin tärkeä osa maisemaa ja ympäristöä.

Jännitystä

Riitta Hänninen on lumilautailua käsittelevässä väitöskirjassaan (2012) pohtinut nuorten harrastamisen yhteyttä alakulttuureihin ja näitä tutkiviin teorioihin. Jotkin hänen esiin nostamansa asiat voivat liittyä myös urbaaniin löytöretkeilyyn. Yksi tällainen on sosiologi Roger Calloisin (1961, ref. Christensen 1999, Hänninen 2012) leikkiteoria, jossa erotetaan leikin neljä ideaalityyppiä. Leikki voi olla kilpailullista toimintaa, joskaan se ei aina kohdistu muihin. Kilpailla voi myös omaa itseään vastaan. Toisena kohtana leikkiin kuuluvat tyylillinen ilmaisu ja arvot, joihin kuuluu jäljittelyn kautta tapahtuva ilmaisu ja eläytyminen, roolimallit ja esitystä seuraava yleisö. Kolmantena osana leikkiä ovat riskinotto ja epävarmuus ja viimeisenä extreme-kokemuksiin kuuluva heittäytyminen, todellisuuspako ja jopa itsensä kadottaminen. (Hänninen 2012, 57.) Näissä voi nähdä tiettyjä yhtymäkohtia urbaaniin löytöretkeilyyn. Osa harrastajista etsii aina uusia, kiehtovampia kohteita, kilpaillen itsensä tai joskus toisten harrastajienkin kanssa. Tunnetut

harrastajat, kuten Ninjalicious aikanaan tai yhtäläillä suomalaisessa *skenessä* tunnetut henkilöt, voivat olla jonkinlaisia roolimalleja, joiden tekemisiä seurataan ja ihaillaan. Riskinotto kuuluu enemmän tai vähemmän UE:hen. Joillakin harvoilla ehkä lähes äärimmäisyyksiin asti. Sen sijaan alakulttuureihin liitetty *tyyli* (Hänninen 2012, 58) tietynlaisena pukeutumisen, liikkumisen tai käyttäytymisen tapana ei mielestäni kuvaa kovin hyvin UE:ta, sillä harrastajia on niin monenlaisia, eivätkä nämä muodosta yhtenäistä ryhmää.

Hänninen viittaa myös Michel Maffesolin (1995) käsitteeseen *uusheimo*, joka ei ole sidoksissa työväestöön tai yleensäkin yhteiskuntaluokkaan, jotka olivat alakulttuurien vanhassa tutkimusperinteessä oleellisia. Uusheimo onkin perinteistä alakulttuuria väljempi sosiaalinen yksikkö, joka viittaa enemmän tunnelmaan, mielentilaan tai elämäntyyliin, kuin selkeästi rajattuun ihmisryhmään. Maffesoli on todennut myös, että myöhäismoderni yhteisöllisyys rakentuu valinnanvaraisten kulutus-, harrastus- tai elämäntapayhteisöjen varaan, jotka ovat hajanaisia, kevyitä ja haluttaessa vaihdettavissa olevia. Maffesoli ei tarkoita pelkästään nuorisokulttuureita, vaan yhteiskuntaa laajemminkin. (Hänninen 2012, 62-63.) UE:nkin voi nähdä tietynlaisena elämäntapana, johon voi liittyä yhteisöllisyyttä, mutta harvemmin hyvin tiukkaa sellaista.

28. [ote poistettu]

Anarkia on liitetty nuorisokulttuureihin ja niiden tyyliin kapinallisuutena ja yhteiskunnallisten muutosten vaatimuksena. Kuitenkin anarkia voi olla myös symbolista tai kulttuurista vastarintaa, ei välttämättä kaaosta tai laittomuutta. Yleensä nuorten kulttuureista on nostettu esiin kaikkein korostetuimmat ja erikoisimmat muodot, mutta arkipäiväiset käytänteet, kuten kavereiden tapaaminen, ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Nuorten kulttuureihinkin voi liittyä nostalgiaa, kaipuuta oletettuun lajin tai harrastuksen alkuaikojen autenttisuuteen ja historiaan. (Hänninen 2012, 68-71.) UE:hen liittyvissä keskusteluissa puhutaan usein rakennusten suojelun tarpeesta, mutta taloja ei kuitenkaan vallata tai ryhdytä muihin radikaaleihin toimiin.

29. [ote poistettu]

Vanha alakulttuuritutkimus ei yleensäkin kuvaa kovin hyvin myöhäismoderneja nuorisokulttuureita. Se keskittyy myös liiaksi ongelmiin. Modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa kulttuuriset ainekset eivät jakaudu tasaisesti sosiaalisten ryhmien välillä. Nuorisokulttuurit eivät ole myöskään enää vain nuorten kulttuuria: niihin voi kokea kuuluvansa vielä keski-ikässäkin. Useat keskenään kommunikoivat alayhteisöt ja ryhmät muodostavat kulttuureja, jotka voivat olla

yhteydessä maailmanlaajuisen symbolisen järjestelmän puitteissa. Tiedostusvälineillä, medially ja internetillä on keskeinen rooli kommunikaatiossa. Myös tytöt ja naiset on otettava huomioon kulttuurisina toimijoina. Myöhäismoderni alakulttuuriteoria paneutuukin näihin kysymyksiin. Se korostaa nuorten luovuutta ja aktiivista toimijuutta, joskin välillä liiankin individualistisesti ja pinnallisesti. Kuten sosiologi Shane Blackman (2005) on huomauttanut, nuorten kulttuuriin voi kuulua myös perustavanlaatuisia arvovalintoja ja aktiivisia päätöksiä siitä, mihin ryhmään halutaan kuulua ja mihin ei. (Hänninen 2012, 72-77, 80-81.)

Yksi tapa kuvata osaa UE-harrastajista on myös *edgeworkin* käsite, jota sosiologi Steven Lyng alkoi käyttää 1990-luvulla halutessaan kuvata ihmisiä, jotka aktiivisesti etsivät kokemuksia joissa on riski vahingoittumiseen, jopa kuolemaan, ja näihin kokemuksiin liittyvää vahvaa jännitystä. Hänen mielestään osa ihmisistä kaipaa tällaisia elämyksiä. Garrettin väitöskirjansa kenttätyössä tapaamista harrastajista osa halusi kokeilla esimerkiksi vaarallisia kiipeilykohteita, ja kertoi saavansa niistä adrenaliinia vapauttavia, suorastaan koukuttavia elämyksiä, ja myös yhteyden tunnetta muihin paikalla olleisiin harrastajiin. (Garrett 2012, 165-173; Lyng 1990; 2005.) On vaikea arvioida pelkän internet-aineiston perusteella, miten yleistä tämä on Suomessa. Saamani kuvan mukaan ei ehkä kovin yleistä – osittain siitä syystä, että täällä ei ole samanlaisia yhtä korkeita paikkoja tai vaikkapa suuria sadevesiviemäreitä mitä jossain muissa maissa, ja koska Suomen UE-kulttuurissa korostuvat hylätyt paikat. Toisaalta, hylätyissä paikoissakin on putoamis- ja muut vaaransa, ja aina on yksilöitä, joiden jännityksenhakuisuus menee pitemmälle kuin toisilla.

Jännitys, riskit ja vaarat ovat jotain hyvin oleellisesti UE:hen kuuluvaa. Ne ovat läsnä kohteiden etsimisessä ja niissä liikkumisessa, monenlaisina fyysisinä riskeinä ja yllättävinä tuntemuksina ja kohtaamisina. Vaaroja voi vähentää omalla varovaisuudellaan paljonkin, mutta lähes aina tilanteisiin jää ainakin pieni mahdollisuus, että jotain ennalta arvaamatonta tapahtuu. Toisille jännityselementti on harrastuksen suola tai jopa motiivi kaiken taustalla, liikkeellepaneva voima, joka saa etsimään aina uusia kohteita ja ottamaan riskejä. Toisille taas jännitys on enemmänkin epämiellyttävä tunnetila, joka haittaa tutustumista kohteisiin.

Jo kohteiden etsintä itsessään voi olla jännittävää. Harrastajat kuulevat kyllä toisiltaankin potentiaalisista käyntipaikoista, mutta monelle on tärkeää päästä itse etsimään uusia paikkoja. Etsiminen voi olla päämäärätöntä ajelua pitkin tuntemattomia teitä, ympäristöä tarkkaillen. Se voi olla myös aktiivista etsintää, jossa apuna on kaikki saatavilla oleva tieto, kuten kartat, ilmakuvat sekä kirjat ja asioista perillä olevien ihmisten haastattelut. Toiset harrastavat UE:ta yksin, toiset

jonkun samoista asioista kiinnostuneen kanssa tai ryhmässä.

30. [ote poistettu]

31. [ote poistettu]

Kansanperinteessä autioihin paikkoihin liitetään usein yliluonnolliset ilmiöt ja kummittelu. Outoja ilmiöitä ja selittämättömiä tuntemuksia käsitellään foorumillakin. Sinällään monet UE-kohteet, etenkin yksin liikkussa tai pimeällä, saavat mielikuvituksen laukkaamaan ja kaikille äänille ja ilmiöille ei aina löydy heti selitystä. Silti useimmat harrastajat suhtautuvat epäillen ajatukseen kummittelusta. Yleensä luonnollinen selitys löytyy, kun tilannetta tarkastelee rauhallisesti. Outoja ääniä ja aistimuksia voivat aiheuttaa muiden muassa huonokuntoiset rakenteet, pimeys, tuuli ja taloissa asustavat eläimet. Tämä suhtautumistapa vastaa Kaarina Kosken (2016, 13, 18-19) mukaan nykyajan Suomessa julkisen keskustelun lähtökohtana pidettyä rationaalista kantaa. Sen mukaan erikoisetkaan kokemukset eivät ole kontakteja yliluonnolliseen, koska yliluonnollista ei ole olemassa. Kuitenkin myös nykyaikana ihmisillä on kokemuksia, jotka voidaan tulkita yliluonnollisiksi tai kummallisiksi. Perinteiset kansanomaiset selitykset eivät enää ole käytössä; siksi jokainen etsii itselleen luontevimman selityksen tieteestä, tai joskus muuttamalla maailmankuvaansa toisenlaiseksi. Vertauskuvallisempi käsitys vaivaamaan jääneistä kokemuksista ja tuntemuksista löytyy humanistisessa maantieteestä. Sen parissa on kirjoitettu sekasortoisista paikoista ja tunnepitoisista muistoista, jotka haastavat normatiiviset, esineelliset ja virallisesti luokitellut muistin ja muistelun paikat kaupungeissa. Hylätty paikka ikään kuin ruokkii arvauksia, vihjailee, luo erilaisia merkityksiä, mystereitä – sosiaalisesti ja paikallisesti marginalisoitu alkaa kummitella muistissa. (Edensor 2004.)

32. [ote poistettu]

Realistisin pelon kohde taloissa onkin usein talo itsessään. Kun kukaan ei huolla ja korjaa rakennusta, menee se koko ajan huonompaan kuntoon. Kosteuden päästyä rakenteisiin lattian tai katon kautta tuho etenee nopeasti. Jos paikalla käy vandaaleja, nämä tekevät lisäksi vahinkoa rikkomalla paikkoja. Autiotaloissa kannattaakin liikkua varovasti, mistä moni UE-harrastaja on saanut muistutuksen kantapään kautta. Eikä vain talo ole vaarallinen, vaan pusikoitumaan päässeessä lähiympäristössään saa varoa askeliaan. Omat vaaransa on myös muissa UE-kohteissa, kuten sadevesiviemäreissä tai kaivoksissa sekä isoissa tehdaskomplekseissa. Asbestin tai homeen

takia voi joutua käyttämään suojarahusteita. Turvallisuutta lisää liikkuminen yhdessä jonkun muun kanssa: jos ei itse pysty pelastautumaan tai hälyttämään apua, on turva lähellä. Yksin liikkuvankin kannattaa kertoa jollekulle mihin on menossa – muuten pahan tilanteen sattuessa avuntulo voisi viipyä kohtalokkaasti.

33. [ote poistettu]

34. [ote poistettu]

35. [ote poistettu]

36. [ote poistettu]

Autio paikka ei välttämättä tarkoita sitä, ettei siellä liikkuisi ihmisiä. Useimmat UE-harrastajat ovat aina välillä kohdanneet muitakin kohteissa liikkujia. Muiden kulkijoiden kohtaaminen on myös mahdollinen riski, oli sitten kyseessä kuka tahansa muu kuin toinen harrastaja. Paikalla oloaan voi joutua selittämään tai siitä voi jopa joutua juridiseen vastuuseen. Ikävyvyyksiä voivat aiheuttaa myös laittomilla asioilla liikkuvat.

Ensinnäkin on tietysti mahdollista törmätä kohteen omistajaan tai naapurustoa valvoviin tarkkailijoihin, joille epämääräisiltä hiippailijoilta näyttävät liikkujat ovat aina hälytysmerkki. Jotkut harrastajat pyrkivätkin liikkumaan mahdollisimman huomaamattomasti, jättäen esim. mahdollisen auton tai polkupyörän kauemmaksi ja kävelemällä kohteeseen. Pimeyttäkin voi käyttää hyväksi; toisaalta mahdollinen taskulampun valo voi näyttää epäilyttävältä. Toiset taas ovat katsoneet paremmaksi toimia mahdollisimman avoimesti: kun he kerran eivät ole tekemässä pahaa, miksi silloin piiloutua ja vältellä ihmisiä. Kohteissa liikkuminenkin on helpompaa päivänvalossa. Kameran on myös moni havainnut hyödylliseksi, osoittaahan se konkreettisesti henkilön liikkuvan alueella muussa kuin tuhoamistarkoituksessa. Yllättävää kyllä, kohtaamiset omistajien tai kylänmiesten kanssa eivät aina johda hankaluuksiin vaan voivat sujua hyvinkin. Parhaimmillaan kohteesta saa uutta tietoa, ja tavatuille henkilöillekin selviää, etteivät kaikki kulkijat ole liikenteessä pahoin aikomuksin. Avoin kertominen omista aikeistaan saattaa olla paras tapa toimia.

37. [ote poistettu]

38. [ote poistettu]

Aina eivät asiat tietenkään suju näin onnekkaisesti, ja vihaisiinkin omistajiin useimmat harrastajat

joutuvat jossain vaiheessa törmäämään. Riitelemine ja oman paikalla olon oikeutuksensa aggressiivinen puolustaminen ei kuitenkaan yleensä johda hyvään tulokseen. Parempi on poistua paikalta kun niin vaaditaan, sijoittuahan harrastus joka tapauksessa ikään kuin lain harmaalle alueelle. Omistajien lisäksi joitakin kohteita vartioivat myös vartijat, ja poliisitkin saattavat tulla paikalle jos joku heille soittaa. Harrastajien kesken on erimielisyyttä siitä, kuinka paljon esim. vartijoille kannattaa itsestään paljastaa tietoa, vai onko parempi puhua vasta poliiseille. Joskus viranomaisten paikalle tulosta ei seuraa muuta kuin kehotus poistumiseen. Äärimmillään on joku kuitenkin päätenyt jopa viettämään yön putkassa. Joskus viranomaisetkin saattavat silti suhtautua yllättävän suopeasti, ja kohtaaminen voi olla positiivinen.

39. [ote poistettu]

40. [ote poistettu]

41. [ote poistettu]

42. [ote poistettu]

Omistajien ja viranomaisten lisäksi kohteissa liikkuu toisenlaisia, paikalle ilman laillista oikeutta tulleita ihmisiä. Näitä ovat spraymaalajat, vandaalit, nuorison edustajat, kodittomat, varkaat, airsoft-harrastajat, joskus harvoin talonvaltaajat, sekä välillä alkoholin- tai huumeidenkäyttäjät. Viimeksimainittuja UE-harrastajat pitävät pelottavimpina kohdattavista, näiden mahdollisen arvaamattoman käytöksen takia. Mielenkiintoista on, että laittomissa asioissa liikkuvillakin voi joskus olla tunne siitä, että paikka kuuluu heille, ja heillä on muita kävijöitä suurempi oikeus oleskella siellä. Tällöin vetäytyminen paikalta on yleensä viisain taktiikka. Jotkut harrastajat pitävät mukanaan esimerkiksi isoa taskulamppua, jota voivat äärimmäisessä hätätilanteessa käyttää myös itsensä puolustamiseen.

43. [ote poistettu]

44. [ote poistettu]

45. [ote poistettu]

Ulkoisesti uhkaavien vaarojen, mielikuituksen lennon ja kiinnijäämisen pelon lisäksi UE-harrastukseen tuo jännitystä se, että harrastajat pääsevät näkemään sellaisia kohteita ja paikkoja, joita ihmiset eivät normaalisti pääse näkemään. Tämä voi tarkoittaa pelkkien autiotalojen ohella

vaikkapa teknisiä tiloja, huoltotunneleita, korkeita kattoja tai suljettuja tehtaita. Osalle harrastajista UE tarkoittaa myös käytössä olevia kohteita, joissa turvallisuustaso luonnollisesti on korkeampi kuin käytöstä poistetuissa tiloissa. Monen ihmisen on tietysti vaikea käsittää, mitä kiinnostavaa moisissa paikoissa yleensä voi olla. Ehkä kyseessä on uteliaisuus, joka ajaa selvittämään mitä on normaalin arjen julkisivun takana, miten tekniikka ja laitteet toimivat ja ylläpitävät näkymättömissä maailmaa sellaisena kuin sen koemme.

46. [ote poistettu]

Kuten monesti todettu, valtaviiran kiinnostuksenkohteena UE:ssa ovat kuitenkin etenkin hylätyt tilat. Niissä paikan sisäiset ”raja-aidat” ovat jo poissa, kohteita voi katsella kokonaisuutena, kaikkine menneisyydestä jääneine jälkineen. Ennen kielletyt paikat ovat menettäneet erityisyytensä, ja paljastavat itsensä ja salaisuutensa. Kuten Tim Edensor (2004) asiaa kuvaa, rakennukset paljastavat hajotessaan historiaansa ja sen kerroksia, rauniot kantavat jälkiä erilaisista ihmisistä ja tapahtumasarjoista, jotka vaikuttivat alueella eri aikoina.

47. [ote poistettu]

48. [ote poistettu]

UE-harrastuksen kokemisesta ja motiiveista lukiessa vaikuttaa siltä, että halu jännityksen kokemiseen on aika tärkeällä sijalla. Läheskään kaikille tämä jännitys ei silti tarkoita aktiivista hakeutumista vaarallisiin paikkoihin tai tilanteisiin, tai uhkarohkeuden ihannoitua. Paremminkin jännitys on taustalla oleva pohjavire, odottavaa uteliaisuutta ja avointa mieltä katsella maailmaa ja huomata siinä myös sellainen, jonka ohitse moni kulkee katsettaan nostamatta. Tämän kaiken voi nähdä sisältävän myös alakulttuurisia elementtejä, kuten alussa oli puhetta. Kyse on itsensä, joskus toistenkin haastamisesta, eläytymisestä ja riskinotosta, tavasta hakea jännitystä arkeen. Harrastajat eivät kuitenkaan kuulu tiukasti rajattuun yhteisöön, vaan paremminkin heimoon, jota yhdistävät samat mielenkiinnonkohteet. Kapinoida voidaan vaikkapa vanhojen puutalojen hävittämistä vastaan, mutta tavat ovat väkivallattomia ja vastarinta symbolista. Ikäkään ei ratkaise UE-yhteisöön kuulumista, harrastajia on nuorista keski-ikäisiin, ja yhteyden voi luoda toisiin maailmanlaajuisesti. UE on aktiivinen tapa nähdä ympäristöä, ja siihen liittyy vahva arvomaailma.

Miten kaikki alkoi

Todella moni, itse asiassa suurin osa harrastajista kertoo foorumilla itseään esitellessään siitä, miten on tietämättään harrastanut UE:ta usein jo lapsena. Vasta internetin myötä toiminta on saanut nimen, ja harrastaja tiedon siitä, että on paljon muitakin samanlaisista asioista kiinnostuneita. On toki myös sellaisia, jotka ovat innostuneet aihepiiristä vasta luettuaan aiheesta internetistä, nähtyään kuvia, tai kaverinsa innoittamana. Lapsena kysymys oli useimmille puhtaasta seikkailunhalusta ja jännityksestä, ja paikoissa saatettiin liikkua kaveriporukalla. Koska hylätyt paikat voivat olla vaarallisia, vanhemmat eivät aina ilahtuneet lastensa toimista. Toisenlaisiakin tapauksia kyllä on: joskus vanhemmat itsekin olivat kiinnostuneita samanlaisista kohteista ja saattoivat jopa vieraila niissä lastensa mukana. Nuorimmat aktiiviset harrastajat asuivat toki vielä lapsuudenkodissaan kirjoittaessaan foorumille ja joutuivat siksikin huomioimaan vanhempiensa suhtautumisen. Vaikka varsinaiseksi UE:ksi useimmat mieltävätkin tekemisensä vasta sitten, kun mukaan tuli valokuvaus tai järjestelmällisempi toiminta eettisine sääntöineen, jotain yhteistä lapsuuden ja vanhemman iän toiminnalla silti on. Uteliaisuus tuntematonta kohtaan on vahva yhdistävä tekijä. Osalle oli jo nuorena selvää sekin, ettei paikkoja hajoiteta. Osa harrastajista on ottanut myös oman jälkikasvunsa mukaan eksplorointiretkilleen. Tapa katsoa maailmaa löytöretkeilijän silmin voi näin siirtyä eteenpäin perheen sisällä.

49. [ote poistettu]

50. [ote poistettu]

51. [ote poistettu]

52. [ote poistettu]

53. [ote poistettu]

Oma lukunsa ovat ”UE:ta läheltä liippaavat harrastukset”, kuten Q-Elementsissä on eräs ketju otsikoitu. Näissä harrastuksissa saatetaan liikkua samantyyppisissä ympäristöissä kuin UE:ssa. Esimerkiksi geokätköily ja kaivosluolissa sukeltaminen ovat tällaisia toimintoja, samoin airsoftausta saatetaan harrastaa vaikkapa hylätyssä tehtaassa. Parkourajat käyttävät ympäristönään kaupunkien ei-virallisia kulkureittejä ja ylittävät luovasti esteitä. Historian harrastajat saattavat olla kiinnostuneita näkemään menneisyyden paikkoja, ja kautta aikojen on ollut myös valokuvaajia, jotka ovat halunneet ikuistaa katoavia maisemia. Yksi merkittävimpiä tällaisia kuvaajia oli 1900-

luvun alkupuolella toiminut Signe Brander, joka kuvasi nopeasti muuttuvaa Helsinkiä. Samaan aikaan ulkomailla esimerkiksi katoavaa vanhaa Pariisia kuvasi Eugène Atget. Pariisin viemärisysteemiä kuvasi sen rakennusaikoina 1850-1870-luvuilla Félix Nadar (oikealta nimeltään Gaspard-Félix Tournachon), joka on nykyään esikuva monille ulkomaalaisille maanalaisten tilojen UE-kuvaajille (Garrett 2012, 264-265). Nykyaikana esimerkiksi Raimo Lång on kuvannut kaupunkia sen ollessa ”välitilassa, jossa uusi ja vanha ovat hetken verran yhtäaikaan läsnä”.

Kiinnostuessaan UE:sta jokainen harrastaja löytää vähitellen juuri ne kohteet, jotka ovat hänelle itselleen kiinnostavimpia. Laajasti käsitettynähän urbaani löytöretkeily käsittää kohteikseen kaikki ne jäljet, joita ihmisen toiminnasta on jäänyt jäljelle, kuten jo tekstin alussa todettiin. Näitä ovat rakennukset, maanalaiset rakenteet, kaivokset, luolat, hautausmaat muistomerkkeineen, samoin koneet ja autot.

Kuvaamisesta

Kuten sanottua, kuvaaminen on tärkeä osa UE:ta. Kuvaaminen tarkoittaa sekä valokuvaamista (nykyään yleensä digitaalisena) ja videokuvausta. Esimerkiksi Youtubesta löytyy hakusanoilla ”urban exploration” noin 300 000 videota, hakusanoja lisäämällä enemmänkin. Suomeen yhdistyviä videoita löytyy noin 10 000, joiden tekijöistä tuotteliaimpia ovat paljon ulkomaisia seuraajia saanut Janne Flinck sekä ryhmä Urbanex Ninja. Kaikenmaalaisissa videoissa toistuvia teemoja ovat esimerkiksi erilaiset kohteet, taloista sairaaloihin, huvipuistoihin ja tehtaisiin, toki maanalaisia paikkoja unohtamatta. Pelottavat tilanteet, oudot löydöt, kiinnijäämiset, ei-toivotut kohtaamiset ovat edustettuina, ja oma, yllättävänkin yleinen alalajinsa on kauhuvideoiden kuvaaminen hylätyissä kohteissa. Ehkäpä tässä on osittain taustalla jo mainittu, yhä nykykansanperinteessä ja populaarikulttuurissa sitkeänä elävä ajatus hylättyjen talojen ja yliluonnollisten ilmiöiden yhteydestä, jota nämä videot hyödyntävät.

Toisentyylisiä videoita edustavat dokumentaariset kuvaukset, joissa yllättävien kuvakulmien ja nopeasti vaihtuvien kohteiden sijasta edetään yleensä hitaasti, ikään kuin tunnustellen paikkaa, ja pysähtytään katselemaan yksityiskohtia. Katselija voi kuvitella olevansa itse paikalla ja kulkevansa kuvaajan kanssa ympäri kohdetta. Samaa karkeaa perusjakoa voi soveltaa valokuviinkin. Toisia kiinnostaa kuvaamisessa dramaattisuus ja taiteellisuus, toisia katoavan tallentaminen. Ehkä jonkinlainen molempia puolia yhdistävä keino on niin sanottu HDR-kuvaus. HDR eli High

Dynamic Range tarkoittaa valokuvan tummimpien ja vaaleimpien alueiden yksityiskohtien tallentamista. Samasta näkymästä otetut kuvat yhdistetään niin, että niiden parhaat elementit näkyvät lopullisessa kuvassa. (esim. HDR-valokuvaus [online].) Kuten Bradley Garretkin on todennut (2012, xvii), useilla harrastajilla on vahva mielipide joko HDR:n puolesta tai sitä vastaan. Minkä tyylin kunkin kuvaaja valitsee, riippuu henkilöstä ja tämän motiiveista kuvaamiseen. Luonnollisesti tyylejä voi myös yhdistellä. Eikä kuvaamisen tarvitse läheskään aina olla taiteellista tai dokumentoivaa. Myös UE-kohteissa voi ottaa kuvia tavallaan matkamuistoiksi, pikaisiksi näppäyksiksi ja todisteiksi paikalla käynnistä, jolloin kuvilla ei ole sen kummempia kunnianhimoisia tavoitteita. Kuvauskohteen ei tarvitse myöskään aina vaihtua: samastakin paikasta voi löytää uusia ja kiinnostavia puolia. Jotkut kuvaavat myös ihmisiä kohteissa. Toki kameran mukanaolo luo myös luotettavaa vaikutelmaa ulkopuolisia kohdattaessa, antaa ikään kuin oikeutuksen paikalla ololle (Garrett 2012, 271).

54. [ote poistettu]

55. [ote poistettu]

56. [ote poistettu]

57. [ote poistettu]

58. [ote poistettu]

59. [ote poistettu]

Kansainvälisestikin UE:n ehkä kaikkein leimallisin piirre ja yhdistävä tekijä on kuvaaminen. Sinällään kuvaaminen ei ole vain UE-harrastajien yksinoikeus: samanlaisia kohteita voivat kuvata muutkin, esimerkiksi historian harrastajat, ammattivalokuvaajat tai musiikkivideoiden tekijät. Autiotaloissa asustavia eläimiä on Suomessa ansiokkaasti kuvannut Kai Fagerström. Hänen teoksensa *Viimeiset vieraat – elämää autiotaloissa* (2013) esittelytekstissä todetaan: ”Taloissa vallitsee ristiriitainen tunnelma. Viimeisten asukkaiden henki leijuu vielä haikeana rakenteissa ja tavaroissa, vaikka uudet äänet täyttävät jo tuvat. Nurkassa rasahtaa, lattialankkujen alta kuuluu vaimeaa tassutusta. Vikinä, varjoja ja nopeita häivähdyksiä. Hiiret, oravat, ketut ja mäyrät sekä monet linnut majailevat talojen sopukoissa. Luonto ottaa takaisin lainassa olleen paikan.” Vaikka Fagerström onkin eläinvalokuvaaja, voi tuon kuvauksen kokea omakseen moni UE-harrastajakin. Tämä liittyy siihen UE-keskusteluissa ja tutkimuksissakin usein mainittuun ilmiöön, miten luonto valtaa itselleen ihmisen hylkäämät rakennelmat (esim. Garrett 2012, 110). Joillekin kohde on tässä

vaiheessa kiinnostavimmillaan, kun se ikään kuin kamppailee olemassaolostaan maailmassa. Toisille unelmana on löytää mahdollisimman hyväkuntoinen kohde. Toinen voi kokea ”liian” hyväkuntoisessa kohteessa oleskelun kiusalliseksi, ikään kuin yksityisyyden loukkauksena.

60. [ote poistettu]

Internet aikana valokuvien ja videoiden jakaminen on monelle itsestäänselvyys. Se on keino pitää yhteyttä muihin harrastajiin ja ehkä isompaankin yleisöön, jota kuvat kiinnostavat. Kuvista saa kommentteja ja joskus vihjeitä uusista käyntikohteista, vaikka paikkojen sijainnit pyritäänkin pitämään julkisuudelta piilossa. Kuvilla voi myös päteä ja hakea huomiota ja tykkäämisiä. Julkisuus on kohteiden säilymisen kannalta aina kuitenkin riski. Syrjäseutu-blogissaan Juha Nyman muistelee ikävyyksiä, mitä on seurannut paikkojen sijainnin paljastumisesta suomalaisessa ”UE-skenessä”. Surullisin tapaus lienee ns. Kujanpään sukutilan kohtalo. Kokenut harrastaja Tuomas Romu löysi maaseudulla pyöräillessään hylätyn sukutilan, jonka päärakennuksessa oli antiikkihuonekaluja ja entisten asukkaiden muistoesineitä. Rakennus oli kuin kotiseutumuseo, kaikki oli säilynyt ennallaan asumisen loputtua. Tuomas julkaisi runsaasti kuvia paikasta ja häntä jopa haastateltiin Aamulehdessä kohteeseen liittyen. Sijaintia hän ei paljastanut, mutta käydessään viimeisen kerran paikalla, hän huomasi tuhon silti tapahtuneen. Arvokkaat esineet oli viety pois, kaikki tavarat vedetty lattialle ja koko paikka sotkettu. Jotain kautta, luultavasti kuvien avulla, joku oli kuitenkin tunnistanut paikan ja sana siitä oli levinnyt väärin henkilöiden tietoon. (Syrjäseutu, salailukulttuuri [online].) Pelko vastaavista tapauksista onkin Nymanin mukaan UE:n ”salailukulttuurin” taustalla. Ilmiö on tiedostettu tieteellisessä tutkimuksessakin: kotimuseoita tutkinut Elina Salminen (2011, 27-28) oli tarkka siitä, ettei museoiden sijainti paljastu hänen työssään.

Yhteenvetona voidaan siis todeta, että UE-harrastus vaatii harjoittajiltaan eettistä pohdintaa. Se saa miettimään oman ja toisten toiminnan rajoja, paikkojen omistajuutta ja oikeutta tilaan ja tilassa kulkemiseen sekä siihen, mitä saa tehdä ja mitä ei. Näiden päätösten onnistuminen tai epäonnistuminen vaikuttaa paitsi koko harrastuksen maineeseen, mutta äärimmillään myös kulttuuriperinnön säilymiseen. Kuvaaminen on UE:n elimellinen osa, parhaimmillaan siinä tallennetaan sellaisia kohteita, joita viralliset tahot, kuten museot eivät ole edes pitäneet tarpeeksi arvokkaina kuvaamisen kohteina. Harrastus elää ja kasvaa kuvaamisen ja kuvien jakamisen kautta, avaten parhaimmillaan ulkopuolistenkin silmät rappion erikoiselle kauneudelle ja yhteiskunnan normaalin arjen ulkopuolella olevien paikkojen merkityksille. UE saa osan voimaansa nostalgiaista, kaipuusta menneisyyden oletettuun kultamaahan. Lapsen uteliaisuus autioita taloja kohtaan voi

jatkua aikuisen uteliaisuutena ympäristön salattuja ja hylättyjä tiloja kohtaan. Kaiken keskiössä on jännitys, joskus kaiken valtaavana tunteena, joskus lievänä odotuksena siitä, mitä avautuu seuraavan suljetun oven tai tutkimattoman tien takana.

61. [ote poistettu]

62. [ote poistettu]

NOSTALGIAA, HILJENTYMISTÄ, KERTOMUKSIA JA KAUNEUTTA

Nostalgiaan kuuluu menneen kaipuu, ihailu ja vanhan näkeminen parempana kuin uuden. Tämä vanha voi olla vanha aika kokonaisuudessaan, tai jokin siitä kertova esine tai rakennus. Esineet ovat konkreettisia muistutuksia menneestä, joskus henkilökohtaisesti koetusta, joskus yhteisöllisen kertomuksen välittämästä. (Salminen 2011, 36.) Nostalgiaa on myös jaoteltu erilaisiin nostalgisiin lähestymistapoihin. Pirjo Korkiakankaan (1999, 173) mukaan nostalgia voi olla ensinnäkin yksinkertaista, jolloin koetaan, että kaikki elämässä oli ennen paremmin kuin nykyisin. Reflektiiviseen nostalgiaan kuuluu omien muistojen arviointi ja tietty epäily: oliko elämä ennen todella sellaista kuin muistan, unohdanko joitain ikäviä asioita. Tulkitsevassa nostalgiassa taas ihminen pohtii tuntemustensa syitä ja niiden ilmenemisen muotoja. Nostalgia on näin ollen erityinen tapa muistella, siihen liittyy tunne jonkin vanhan katoamisesta.

UE-harrastuksen yhteydessä voi kokea erilaisia nostalgisia tunteita. Joskus ne voivat liittyä omaankin menneisyyteen. Tutun näköinen esine voi tuoda muistoja mieleen omasta elämästä, vaikkapa jostain lapsena koetusta. Kun harrastaja vierailee useaan kertaan samassa kohteessa, hän näkee sen muutoksen ja rappion etenemisen. Jossain vaiheessa kohde myös lakkaa olemasta: se voidaan tuhopolttaa tai purkaa. Muuttunutta tai kadonnutta kohdetta saatetaan kaivata ja muistella siellä yksin tai yhdessä vietettyjä hetkiä. Kaipuu voi kohdistua myös itse harrastuksen alkuaikojen muisteluun, siihen, kun kaikki oli vielä uutta, julkisuudessa ei ollut käsitelty harrastusta paljoakaan, eivätkä ulkopuoliset tienneet ilmiöstä.

63. [ote poistettu]

Ehkä yleisin UE-harrastukseen liittyvä nostalgia on kuitenkin sellainen, missä kaipuu menneeseen on epämääräisempää ja suuntautuu vanhoihin aikoihin yleisesti. Lähinnä se muistuttaa edellä

mainittua yksinkertaista nostalgiaa. Kuten aiemmissa luvuissa todettiin, ei nostalgiaa kokeakseen tarvitse olla itse elänyt noita menneitä aikoja. Riittää kun tietää niistä jotain opitun historian tai vanhemmilta ihmisiltä kuullun kautta. David Lowenthalin (1975) mukaan asiaan kuuluu tietty vieraantumisen tunne. Menneisyyden kaukaisuus on osa sen viehätystä, ja paluu siihen hetkellistä. Nostalgia on myös vain yksi tapa käyttää mennyttä. Ihminen tarvitsee yhteyttä vanhaan myös tullakseen toimeen uuden kanssa. Esimerkiksi vanhat rakennukset voivat lisätä tunnetta paikkaan juurtumisesta, ja joskus uhka niiden purkamisesta saa aikaan vahvan vastareaktion, koska ne edustavat turvallisuuden ja jatkuvuuden tunnetta. Jopa raunioiksi fragmentoitunut kertoo ihmisten vaikutuksesta. Merkitystä on niin yksilötason kuin yhteisölliselläkin menneisyydellä. (Lowenthal 1975, 4-12.)

Nostalgiset tunteet ja menneen miettiminen ovat yksi mahdollinen tapa kokea yhteyttä etenkin hylättyyn kohteeseen. Olivatpa tunteet millaisia tahansa, niiden kokemisen ja tiedostamisen edellytyksenä on monessa tapauksessa hiljentymisen ja rauhoittuminen, mikä ei tietysti kaikkialla ole niin helppoa. Sinällään hiljentymisen ja ihmettelyn kohteessa ollessa on joillekin jopa yksi harrastuksen motiivi. Hylätty paikka on ikään kuin välitilassa entisen käytön ja uuden käytön tai purkamisen välissä. Menneisyyden äänet ovat vaimenneet ja ihmiset poistuneet, mutta vanhan elämän ja käytön jäljet näkyvät silti yhä. Tämä saa helposti paikalla olijan pohtimaan joskus syvällisiäkin kysymyksiä tapahtuneesta.

64. [ote poistettu]

65. [ote poistettu]

Rakennuksen lisäksi ihminenkin voi olla välitilassa. Tässä voi nähdä tiettyjä yhtäläisyyksiä rituaaleihin ja pyhyiden tunteeseen, joka ei ole pelkästään uskontoon liittyvä kokemus. Victor Turner (1969/2007) jaottelee rituaalin kolmeen osaan: erottamiseen, välitilaan eli *liminaaliin* ja takaisin liittämiseen. Perinteisesti tällaiset rituaalit liittyvät eri elämänvaiheissa läpikäytäviin siirtymäriitteihin, mutta laajemmin käsitettynä teoriassa on laajempiakin sovelluksia, joita on käytetty taiteen ja tilan tutkimuksen piirissä. Toinen klassikko, Mary Douglas (1966/2000), on puhunut marginaalitalasta järjestyksen ja epäjärjestyksen välissä ja ihmisen tarpeesta järjestää maailmaa. Kaikkea ei voi kuitenkaan luokitella, jotain jää *anomaliaksi*, poikkeavaksi. Lika ja epäjärjestyskin on anomaliaa.

Urbaanin löytöretkeilijän kohteessa vierailu on eräänlainen liminaalitala, aika, joka vietetään

erillään normaalista arjesta, toisenlaisessa paikassa. Siellä voidaan hiljentyä, keskittyä aistimuksiin ja kokemuksiin. Perinteisistä rituaaleista poiketen voi tämän suorittaa myös yksin. Paikkojen etsimisen ja kohteeseen menon suunnittelun voi nähdä valmistautumisena, suuntautumisena tulevaan, ja lopulta erottautumisena arjesta, kun siirrytään valittuun paikkaan. Palatessaan takaisin normaalielämäänsä harrastaja on ehkä muuttunut hiukan kokemansa myötä; ideat, muistot ja ajatukset seuraavat mieleen jääneenä jälkenä. Paikat itsessään ovat välitilassaan anomalioita: vanhan järjestyksen rikkouduttua on tilalle tullut uusi epäjärjestys, jota eräät kohteissa kävijät pahentavat toiminnallaan. Sotkuisuus ja likaisuus on toisaalta uhka, toisaalta ikään kuin asiaan kuuluva osa kokemuksesta näissä normaalista poikkeavissa paikoissa.

66. [ote poistettu]

67. [ote poistettu]

Moni harrastaja kokee, että esineet ja rakennukset sekä muutkin kohteet kertovat myös tarinoita sille, joka on valmis niitä kuulemaan. Tarinoita ei ole kerrottu valmiiksi, vaan ne joutuu itse etsimään ja muodostamaan näkemistään tiedon sirpaleista. Kuvaaminen on tapa tallentaa koettua ja usein myös välittää sitä muille. Verrattuna museoihin, joissa on systemaattisesti koottuja esinekokoelmia usein niin sanotun vitriinietäisyyden takana (Salminen 2011, 60), näyttäytyy menneisyys UE-harrastajien kohteissa paljon kaoottisempänä ja järjestämättömämpänä. Toki jossain kohteessa kaikki voi olla paikallaan, kuten se on aikanaan jäänyt, mutta tämä on harvinaista. Eri aikojen esineet ja jäljet ovat läsnä samaan aikaan ja arvottomatta ja lajittelematta. UE-harrastaja pääsee lähelle niitä, kosketusetäisyydelle. Hän ei kuitenkaan ota mitään mukaansa, vaan jättää kaiken ennalleen. Ninjalicious (2005, 21) on selittänyt tätä ideologiaa Steven Wrightia lainaten: ”Minulla on iso kokoelma simpukankuoria, jotka pidän hajallaan ympäri maailman rantoja...ehkä olet nähnyt sen?” (“I have a large seashell collection which I keep scattered all over the beaches of the world...maybe you’ve seen it?”) UE-harrastajalla on hänen mukaansa samanlainen kokoelma reliikkejä, jotka ovat hajallaan rakennuksissa ympäri maailmaa, eikä harrastaja tee niistä yhtään enempää omaansa riistämällä ne, eli niiden kokemisen mahdollisuuden, toisilta.

Muinaiset roomalaiset puhuivat *genius locista*, paikan hengestä, joka on jokaisella paikalla ja suojelee sitä. Sittemmin arkkitehti ja tutkija Christian Norberg-Schulz (1991) on kehittänyt käsitettä ja luonut sille uutta käyttöä. Hän näkee historialla olevan tärkeä osuus paikan hengen syntymisessä, samoin samaistumisella paikkaan. Anne-Mari Forss (2007) kiteyttää asian niin, että paikan hengessä vaikuttavat sekä paikan historialliset että sosiaaliset ulottuvuudet, kollektiivinen muisti, tunnelmat,

mielikuvat ja aistien välittämä tieto. Samaistuminen liittyy myös Yi-Fu Tuanin (1974) käsitteeseen *topofilia*, joka tarkoittaa kiintymystä paikkaan. Yleensä tämä kiintymys syntyy ajan mittaan. Kuten humanistinen maantiede on korostanut, paikka syntyy ihmisen sille antamien merkitysten kautta. Toisaalta puhutaan myös *epäpaikoista*, joita on tutkinut etenkin antropologi Marc Augé (1992/1995). Epäpaikat eivät ole tarpeeksi tärkeitä tullakseen kutsutuksi paikoiksi, ihmiset kulkevat niissä kaupankäynnin tai liikkumisen takia, eikä niillä ole selkeää identiteettiä.

Miten urbaanien löytöretkeilijöiden kohteet sijoittuvat tässä paikkojen tarkastelussa? Ovatko ne paikkoja vai epäpaikkoja? Kohdehan voi olla historiallinen ja virallisestikin arvostettu, mutta tämä on harvinaista. Useimmiten se on ainakin osin hylätty, rappiolla ja odottaa tulevia toimenpiteitä. Epäpaikkojen kategoriaan kuuluvat ostoskeskukset tai asematkin voivat hylättyinä olla käyntikohteita siinä missä asumiseen liittyneet rakennuksetkin, ja näin ollen selvästi paikaksi luokiteltavia urbaanin löytöretkeilyn kannalta katsottuna, sillä ne huomataan ja erotetaan muista paikoista, niille annetaan identiteetti. Muutenkin koen, että löytöretkeilijöiden käyntikohteet ovat nimenomaan paikkoja humanistisen maantieteen paikkamääritelmän mukaan. Niihin kiinnytään, niissä käydään ehkä useastikin, joskus ne ovat osa kotiseutua ja tuttua maisemaa. Vaikka ne olisivatkin eri paikkakunnalla tai eri maassa, ne eivät jää huomaamattomaksi osaksi ympäristöä, vaan ne saavat merkityksiä niissä vierailun myötä, mahdollisesti niiden historiaakin selvitellään. Tietenkään suhde paikkaan ei ole silloin ollenkaan niin läheinen kuin tutussa kohteessa, joka on lähellä. Jokainen kohde saa kuitenkin miettimään siihen kätkeytyviä salaisuuksia, juuri niitä tarinoita, jotka kertovat paikan historiasta ja ovat osa sen identiteettiä ja henkeä. Samasta asiasta on kirjoittanut Garrett (2012, 72, 112) jonka mielestä ei ole olemassakaan turhaa tilaa eikä epäpaikkoja, ja käytön loppumisen jälkeenkin paikat jatkavat elämäänsä. Arvostamalla raunioituneiden paikkojen nykyistä kauneutta ja aavistuksia menneisyydestä paikat ikään kuin aktivoituvat eläviksi ja hengittäviksi muiston ja kokemuksen tiloiksi. Garrett toteaaakin, ettei elävä historia ala itse paikasta vaan vierailijasta, kuka tämä milloinkin onkin.

68. [ote poistettu]

Moni harrastaja näkee UE-kohteissa myös kauneutta, joka ei ole ehkä ensimmäinen sana, jolla toisin ajatteleva ulkopuolinen kuvailisi näitä paikkoja. Ovathan ne yleensä kuluneita, likaisia, rikkinäisiä ja ehkä jopa vaarallisessa kunnossa. Sinällään rikkinäisen näkeminen esteettisenä ei ole uusi asia, kuvattiinhan romantiikan aikakauden taiteessa ja jo aiemminkin raunioita ja rappiotilassa olevia rakennuksia. Esteettiset arvostelmat ovat myös sidottuja omaan aikaansa ja yhteisönsä,

mutta kaikkina aikoina esteettisyyttä on kuitenkin mietitty (esim. Kinnunen 2000, 12, 37, 55). Joskus esimerkiksi esine myös menettää kulutusarvonsa ja vajoaa ”roskakategoriaan”, josta se voi jälleen ajan mittaan nousta arvostetuksi. Tämäkin kertoo siitä, ettei arvo ole esineen sisäänrakennettu ominaisuus, vaan riippuvainen ihmisten päätöksistä, jotka vaihtelevat ajan mittaan. (Thompson 1979.) Sama pätee rakennuksiinkin.

69. [ote poistettu]

Kauneuden näkeminen ”rumuudessa” vaatii mielikuvitusta. Yrjö Sepänmaan mukaan luova mielikuvitus auttaa näkemään asiat vähemmän kaavamaisesti, tuoden näin todellisuuteen toisen ulottuvuuden. Näkeminen ei ole vain silmillä näkemistä, vaan muut aistit ovat mukana antamassa virikkeitä. Kauneutta voi nähdä vaikkapa valon läiskissä lattialla tai pölyn tanssissa ilmapirrassa. Näin ajateltuna on ikään kuin kaksi maailmaa: näkyvä ja piilossa oleva. Kuten aiemmin todettiin, ollakseen luova ei tarvitse olla taiteilija, ja tavallisten ihmistenkin esteettinen toiminta voi kehittyä vaikka alakulttuuriksi. Valokuvat ovat tehokas väline, joka auttaa näkemään ympäristön toisin. (Sepänmaa 2008, 13-20.) Mielestäni nämä Sepänmaan ajatukset sopivat hyvin UE-harrastajiin. Kaikki eivät valokuvaa, ja osa kuvaavista hakee enemmänkin dokumentaarista otetta kuin taiteellista. Silti jo se prosessi, joka saa kiinnostumaan rappiolla olevista paikoista ja näkemään niissä jotain tutkimisen arvoista, vaatii jonkinlaista mielikuvitusta ja kykyä ajatella kohteita muunakin kuin romuläjinä ja ympäristöä rumentavina röttelöinä. Koko harrastuksen voi myös nähdä pääosin tavallisten ihmisten alakulttuurina, joka toimii ympäri maailmaa ja hakee uusia tapoja hahmottaa ja kokea ympäristöä.

ARVOT JA EETTISYYS

Eettinen pohdinta läpäisee koko UE harrastuksen, kohteiden etsinnästä ja paikoissa käymisestä aina siihen asti, mitä asioista kerrotaan ja näytetään eteenpäin. Arvot liittyvät niinikään läheisesti toimintaan ja kohteiden arvottamiseen. Filosofissa arvot määritellään tavoitteiksi, joita kohti voi suuntautua, mutta joita ei koskaan voi lopullisesti saavuttaa, tai vaihtoehtoisesti laatumääritelmiksi tai yhteiskunnan ylläpitämiksi moraalikoodeiksi. Yksilöarvojen ja yhteiskunnan arvojen kesken voi olla ristiriitoja. Etiikassa arvot ohjaavat ihmisen toimintaa tiedon ja tunteiden ohella. Normit, kiellot ja käskyt rakentuvat usein arvojen pohjalle. (Tieteen termipankki, arvo/arvofilosofia [online].) Lait ovat yhteiskunnan säätämiä määräyksiä siitä, mitä saa tehdä ja mitä ei ja millaisia

sanktioita kielletystä tekemisestä seuraa. Harrastuksena UE kulkee laillisuuden ja laittomuuden rajoilla, poiketen laittomuuden puolelle ainakin silloin, kun johonkin kohteeseen mennään sisälle ilman lupaa.

Suomalaiset UE-harrastajat vaikuttavat ainakin internet keskusteluiden perusteella ottavan toimintansa eettisyyden vakavasti. He miettivät oma-aloitteisesti ensinnäkin sitä, millaiseen kohteeseen voivat mennä, loukkaamatta liiaksi kenenkään yksityisyyttä. Oleellisina rajanvetäjinä toimivat kysymykset siitä, onko kohde vielä aktiivisessa käytössä ainakin välillä vai ”kokonaan hylätty”, eli jätetty vapaasti rapistumaan, sekä se, onko kyseessä yksityinen paikka kuten jonkun entinen koti, vai esimerkiksi teollisuusrakennus. Mitä hylätympi ja mitä vähemmän yksityinen kohde, sitä sallitumpana vierailu siellä nähdään. Murtautumista ei hyväksytä, mutta valmiita kulkuaukkoja saa käyttää ja jotkut sallivat jopa kulkua estävien lautojen ja levyjen siirtämisen, kunhan ne laitetaan lopuksi takaisin paikoilleen. Kohteissa olevia esineitä ei saa ottaa, sillä ne ovat tärkeä osa paikan autenttisuutta, vaikka joskus pelastaminen tuholta voikin houkutella. Muiden, kuten vandaalien, kohteissa tekemät tuhotyöt tuomitaan, ja harva hyväksyy graffittejakaan.

Kohteiden sijaintia suojellaan eli tarkkoja osoitteita ei paljasteta kuin korkeintaan ennestään luotettaviksi tiedetyille kanssaharrastajille. Julkisuudessa niitä ei saa kertoa, ellei kyseessä ole jo valmiiksi tuhottu ja turmeltu ”turistikohde”, jossa ei ole enää jäljellä juuri mitään alkuperäistä ja jonka sijainnin kaikki tietävät jo ennestään. Avoimet ovet, mikäli niitä on, suljetaan lähtiessä. Valokuvien julkaisussa suositellaan noudatettavaksi varovaisuutta: henkilötietoja tai osoitteita ei saa näkyä, eikä välttämättä rakennuksen julkisivuakaan, jos se asettaisi paikan vaaraan. Miten pitkälle kukin näitä ohjeita noudattaa, jää kuitenkin jokaisen oman harkinnan varaan.

Harrastuksen piirteet sanoiksi pukeutunut Ninjalicious eli Jeff Chapman kirjoittaa myös eettisyydestä. Hänen mukaansa ohittaessaan kieltomerkit ja astuessaan suojellun alueen ulkopuolelle, ihminen käyttäytyy siten kuin millainen hän todellisuudessa on. Moni ihminen käyttäytyy arkipäivässään hyvin ja lakia noudattaen ikään kuin automaattisesti miettimättä, mitkä teot ovat hyödyllisiä ja hyviä ja mitkä haitallisia ja pahoja. Tällaiset ihmiset, joille laki on tärkeämpää kuin eettisyys, ovat hänestä juuri niitä, jotka päästessään hylätylle alueelle ovat niin sekaisin äkillisestä vapaudestaan ja valvonnan puutteesta, että alkavat tehdä tyhmiä tekoja. He kokevat, että voivat tehdä nyt mitä vain, kuten rikkoa jotain. Ninjaliciousin mielestä sen sijaan ihmiset, jotka eivät käytä lakia oman moraalisena kompassinsa korvikkeena, kehittävät vahvemman omantunnon ja itsekurin. Hän toteaa, että vaikka jotkut näkevät UE-harrastajat häirikköinä, on asia juuri päinvastoin: he ovat yleisesti

ottaen paremmin käyttäytyviä, harkitsevampia ja kohteliaampia kuin valtaosa väestöstä. Missä tahansa kokoneiden harrastajien tapaamisessa keskustelu kääntyy säännöllisesti etiikkaan, koska nämä kysymykset ovat harrastajille tärkeitä ja he kokevat, että on usein harkittava, mikä on oikein ja mikä väärin. (Ninjalicious 2005, 19-20.)

Kaiken kaikkiaan mielestäni UE-harrastuksen suhteen voi puhua ”oikeutuksen etiikasta”. Liikkuessaan lain rajoilla ja välillä ylittäessään sen, harrastajat tuntevat tarvetta määritellä oman etiikkansa ja löytää selityksen sille, miksi heidän tekemisensä eivät ole varsinaisesti väärin, vaikeivat aina lain kirjainta noudattaisikaan. Tärkeimpänä selityksenä on tietysti se, etteivät he aiheuta paikoille vahinkoa. Kuten harrastuksen kultainen sääntökin sanoo: ”Ota vain kuvia, jätä vain jalanjälkiä”. On toki huomattava, että luvaton kuvien ottaminenkin *voi* aiheuttaa vahinkoa, kuten jotkut ovat joutuneet huomaamaan. Kuitenkin paikkojen kunnioittaminen sellaisina kuin ne ovat ja niiden jättäminen samaan kuntoon, mitään muuttamatta, erottaa UE-harrastajat monista muista kohteisiin pyrkijöistä. Tätä harrastajat itsekin korostavat, tekemällä vahvan rajanvedon muihin tahoihin: he eivät sotke, riko, eivätkä varasta, toisinkuin muut. Rajanveto auttaa siis näkemään oman toiminnan hyväksyttävämpänä, ja lisäksi se on tarpeellinen kun kommunikoidaan ulkomaailman kanssa. Ulkopuolisten silmissä kaikki, jotka ovat kiinnostuneita hylätyistä kohteista, ovat helposti potentiaalisia rikollisia ja liikkuvat pahoissa aikeissa. Haastatteluissa ja muissa julkisen median esiintymisissä käytännössä jokainen harrastaja tuo esiin tämän rajanvedon, joka erottaa UE-harrastajat vandaaleista. Kaikkien hyväksyntää ei tällä tavoinakaan tietenkään voi saada, mutta ehkä sillä hiukan lievennetään harrastajiin kohdistuvia epäluuloja.

Toinen oikeutuksen etiikkaan osaltaan liittyvä asia on kohteiden esteettisen tai historiallisen arvon korostaminen, etenkin valokuvauksen yhteydessä. Kuvaaminen nähdään keinona tallettaa katoavaa, josta kenties kukaan muu, varsinkaan niin sanottu virallinen taho, ei ole kiinnostunut. Virallisilla tahoilla tarkoitetaan etenkin museoita ja rakennussuojeluviranomaisia. Harrastajilla ei välttämättä ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka varsinainen rakennussuojelu toimii, mutta yleistä tuntuu olevan harmistus siitä, miten paljon vanhaa ja uudempaaakin kaunista tuhoutuu ihmisten välinpitämättömyyden seurauksena. Tämä ei tarkoita sitä, että harrastajat haluaisivat suojella jokaikisen kohteen, tai pitäisivät sitä ylipäänsä realistisena ajatuksena. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että osalla UE-harrastajia suhtautuminen rakennettuun ympäristöön on syvällisempää ja pohtivampaa kuin toisilla. Kohteissa kiinnitetään huomiota yksityiskohtiin ja historiaan, ja paikkojen tuhoutumista surraan aidosti – ei vain jännittävinä kohteina, vaan osina arvokkaaksi koettua menneisyyttä.

Laajemmassa julkisessa keskustelussa usein käytetty termi on *kulttuuriperintö*. Se, mitä kulttuuriperinnöksi hyväksytään, on aina valinnan tulosta: jotain määritellään tärkeäksi ja säilyttämisen arvoiseksi, jotain jää ulkopuolelle. Rakennusperinnön suhteen länsimaissa on perinteisesti painotettu kohteen ikää, autenttisuutta ja esteettisyyttä sekä yhteyttä kansalliseen menneisyyteen. Asiantuntijat ja viranomaiset ovat päättäneet, mikä on arvokasta. Ajan mittaan käsitykset ovat toki muuttuneet ja laajentuneet, esimerkiksi *aineettoman kulttuuriperinnön* eli jonkin yhteisön tapojen, tarinoiden ja tietojen tärkeyden tunnistamisen myötä. Rakennukset itsessään on alettu nähdä ihmisten niihin liittämien merkitysten kautta. Lakikin vaatii nykyään paikallisten asukkaiden kuulemista suojeluprosessin aikana, vaikkakaan luontevaa yhteyttä ja ymmärrystä ei ns. tavallisten ihmisten ja viranomaisten välille aina löydy. (Karhunen 2014, 31, 33-34, 56, 231, 236.)

On selvää, ettei lähellekään jokainen UE-harrastajien käyntikohde täytä suojeltavaksi kelpaavan rakennusperinnön kriteereitä. Tavallaan niiden merkitys ja tärkeys piilee kuitenkin juuri tässä: kukaan muu ei ehkä ole tarpeeksi kiinnostunut rakennuksesta, nähdäkseen siinä rappion alla mahdollisesti piilevän kauneuden ja kuunnellakseen, mitä paikalla on kerrottavanaan. Kohteet edustavat usein juuri sitä arkea paljaimmillaan, joka suunnitelmista huolimatta jää vaikkapa museoilta helposti huomaamatta ja dokumentoimatta. Kuvaaminen ei voi tallettaa konkreettisesti näitä katoavia paikkoja, mutta kuitenkin tärkeitä kokonaisuuksia, yksityiskohtia ja vaikutelmia niistä. Ehkä osalla näistä kuvista voi myöhemmin olla siis yllättävääkin historiallista arvoa. Garrett kertoo (2012, 107) tapauksesta, jossa englantilainen UE-harrastaja dokumentoi vuosien ajan vanhaa sairaalaa, joka sittemmin purettiin. Viranomaisia tai museoväkeä paikan dokumentointi ei aikanaan kiinnostanut. Sittemmin harrastaja sai paljon kiitosta valokuvistaan ja British Library pyysi lupaa saada arkistoida harrastajan keräämät tiedot kokonaisuudessaan. Hänen mukaansa urbaanin löytöretkeilijän rooli dokumentoijana voi olla siis tärkeäkin. Vaikkei näin kävisi, uskon että ainakin kuvat voivat auttaa ihmisiä näkemään ympäristöään uusin, ennakkoluulottomammin silmin.

JÄNNITYS, VAARA JA VASTUU

Nostalgian, hiljentymisen, paikkojen tarinoiden sekä rappion estetiikan lisäksi UE-harrastusta leimaa jännityksen kokeminen. Joillekin se on jopa harrastuksen tärkein motiivi. Jännitystä voi kokea toiminnan eri vaiheissa, alkaen jo kohteiden etsinnästä. Moni näkee, että itse löydetty kohde on paras kohde, ja paikkojen etsiminen on itsessään mielenkiintoista. Tämä noudattaa situationistien

psykogeografian periaatetta tutun ympäristön katselusta avoimin silmin. B. Garretin mukaan (2012, 12, 215) UE muistuttaa ”leikkillisessä tuottamattomuudessaan” situationistien vaeltelua 1950-luvun Pariisissa. Hänen mukaansa UE:n mullistava voima on vivahteissa ja yksityiskohdissa, samoin kuin situationistien *dérivessakin*. Vaikka toiminta vaikuttaa leikkisältä ja hyödyttömältäkin, se merkitsee vaihtoehtoisia mahdollisuuksia nähdä asiat.

Toisen jännitysmomentin tarjoaa paikalle tulo: onko kohde sittenkään hylätty, onko joku paikalla tai näkeekö saapumisen ja tulee kysymään millä asioilla tulija liikkuu. *Infiltraatiossa*, eli käytössä olevien kohteiden tutkimisessa, paikkaan pääseminen onkin usein suuri haaste sinänsä (Ninjalicious 2005, 6). Infiltraatio on kuitenkin Suomessa melko harvinaista toimintaa – täällä suurin mielenkiinto kohdistuu yleensä nimenomaan hylättyihin paikkoihin. Tähän vaikuttaa tehokkaan vartioinnin lisäksi etenkin se, että käytössä olevaan kohteeseen meno koetaan enemmän vääränä kuin hylättyyn, ja varkaussyytteitä ja muita juridisia seuraamuksia pelätään enemmän, aivan aiheestakin. (Syrjäseutu, Infiltraatio [online].) Maailmalla ja UE:n historiassa infiltraatio on kuitenkin merkittävässä osassa. Garretin mielestä infiltraatio avaa pääsyn kaupungin infrastruktuurin, kuten tunneleihin, viemäreihin ja liikenneverkostoihin, joiden kautta avautuu yhteys kaupunkiin ja sen autenttisuuteen. Hänelle infiltraatio merkitsee paluuta UE:n juurille, ja harrastukseen kuuluvaa yhä haastavampien rajojen ylittämistä. (B. Garrett 2012, 145-146, 148-149.) Tällainen käsitys, jossa infiltraatio nähdään ikään kuin arvokkaampana kuin muu UE-toiminta, ei varmasti vastaa kaikkien käsitystä.

Kohteet itsessään ovat usein enemmän tai vähemmän vaarallisia, mikä lisää jännitystä ja pelkoakin. Rakenteet menevät ajan kuluessa hoitamattomina huonoon kuntoon, lattiat saattavat pettää, katot romahtaa. Myös lähiympäristössä voi olla uhkia ja runsas kasvillisuus peittää helposti alleen pahat paikat kuten suojaamattomat kaivot. Kaivoksissa ja tehtaissa on omat ongelmansa, ja asbestiin tai etenkin homeeseen voi luonnollisesti törmätä melkein missä vain. Kaksistaan liikkuminen tai ainakin retkistä tiedottaminen lisää turvallisuutta. UE-harrastajat eivät ole ainoita paikoissa liikkujia, mikä tuo joskus ikäviä kohtaamisia tai niiden uhan. Eniten pelätään arvaamattomina pidettyjä huumeiden käyttäjiä. Spraymaalajia ei ehkä pelätä, mutta heitä ei toivota kohteisiin, koska käsitys siitä mitä paikoissa saa tehdä, on niin erilainen. Vihaisiin omistajiin törmääminen ei ole mukavaa, ja ehkä turvallisimmiksi koetaankin vartijat ja poliisit, jotka edustavat ammattilaisuutta, vaikei heidänkään kohtaamisensa toki ole toivottua. Yleisen ymmärryksen mukaan konflikteja kannattaa aina välttää, ja paikalta poistuminen on yleensä paras vaihtoehto jos joku sitä vaatii.

Erilaisia hylätyissä kohteissa liikkuvia yhdistää usein tunne siitä, että paikka kuuluu juuri heille, ja muut ovat tunkeilijoita. Näin siitä huolimatta, että juridisesti paikan omistaa joku muu. Joutomaista gradussaan kirjoittanut Sara Peltonen (2013, 69-71) toteaa, että autiossa tilassa [juridinen] omistajuus ei konkretisoidu niin helposti, koska kukaan ei ole läsnä tuomassa sitä esiin, se ikään kuin häipyä taka-alalle ja mahdollistaa tunteen säännöistä ja normeista vapautumisesta. Tämän vapauden tunteen myötä ihminen, antaessaan henkilökohtaisia merkityksiä paikalle, kokee mentaalista omistajuutta, elämyksen siitä, että autio paikka, ainakin hetkellisesti, ”kuuluu” hänelle. Näin ollen ei ole ihme jos UE-harrastajakin voi kiintyä kohteisiin ja surra turmeltuja tai tuhottuja paikkoja, joihin tuntee henkistä yhteyttä.

Vaikka vanhassa kansankulttuurissa ja uudemmassa populaarikulttuurissa kummittelu ja muut yliluonnolliset ilmiöt liitetään autoihin paikkoihin, harva harrastaja tunnustaa uskovansa kummituksiin. Selittämättömiä ääniä tai aistimuksia on kokenut moni, mutta yleisimmältä asenteelta vaikuttaa luonnollisen selityksen etsiminen. Kuten Ninjalicious (2005, 102) toteaa, UE on itsessään tarpeeksi jännittävää, ja tuntemuksia paikoista ja niiden hengestä voi kokea ilman niiden liittämistä yliluonnolliseen. Entisten asukkaiden tai muiden tilankäyttäjien jäljet ovat joskus vielä vahvasti nähtävissä, mikä aiheuttaa luonnollisesti erilaisia tunteita surusta ja ahdistuksesta iloon.

Yksi osa kaiken viehätystä on se, että harrastaja pääsee näkemään paikkoja joita muut eivät näe, ja jotka eivät normaalisti ole saavutettavissa. Tämä pätee käytössä oleviin kohteisiin, mutta yhtä lailla hylättyihin. Vaikkapa vanhassa tehtaassa on ollut sen käytössä ollessa erilaisia alueita, joista osa on ollut satunnaisilta kävijöiltä kiellettyjä. Käytön loputtua ei rajoja enää ole. Kaikki paljastuu ja tulee näkyviin, ja ajan mittaan rappion edetessä materiakin muuttuu toisenlaiseksi, kun luonto valtaa ihmisten tekemiä rakenteita.

Toistuva teema on sekin, miten harrastus alkoi monella jo lapsena, vaikka sille ei silloin vielä ollutkaan nimeä. Lapsen uteliaisuus sai hakeutumaan paikkoihin, jotka saattoivat olla kiellettyjäkin vaarallisuutensa takia. Joidenkin kohdalla tämä uteliaisuus ei koskaan mennyt ohi, vaikka ikätovereita ei samanlainen toiminta olisi kiinnostanut enää yhtään. Moni kokeekin, että UE:ssa on jotain leikinomaista. Siihen voi sisältyä kilpailua, eläytymistä toisten tekemään, vaikka etäältäkin seurattuun, sekä riskinottoa ja heittäytymistä, johon kuuluu todellisuuden hetkittäinen unohtaminen. Nämä vastaavat Roger Calloisin leikkiteorian ideaalityyppejä (Hänninen 2012, 57). Myös sosiologi Stephen Lyngin tutkimassa *edgeworkin* käsitteessä ja ilmiössä on jotain aihetta kuvaavaa: UE:hen kuuluu vapaaehtoinen riskinotto. Lyngin mukaan *edgeworkin* viehätyksen voi löytää modernin

yhteiskunnan institutionaalisten rajoitteiden ja riskialttiissa tilanteissa koettujen intensiivisten tunteiden ja spontaanisuuden vastakohtaisuudesta (Lyng 2005, 31). Myös B. Garrett on väitöskirjassaan korostanut urbaania löytöretkeilyä uudelleen löydettyinä leikkimisen tapana, samoin toimintaa ohjaavien rajojen ylittämisenä ja siirtämisenä (Garrett 2012, 159, 167-168). Tähän sopii se, että moni harrastaja hakee UE:sta jotain tavallisesta arjesta ja sen säädellystä ja turvallisesta elämästä poikkeavaa, jotain joka saa tuntemaan jännitystä ja epävarmuutta.

Kuka sitten on vastuussa jos jännityksen haku ei jääkään pelkäksi tunteeksi, vaan johtaa johonkin vaaralliseen ja pahimmillaan loukkaantumiseen ja kuolemaan? Useimpien harrastajien mielestä he itse ovat vastuussa, koska ovat tietoisesti menneet kohteeseen jonka tietävät vaaralliseksi. Toki vaaroihin voidaan jossain määrin varautua, mainitun menemisistään kertomisen lisäksi esimerkiksi pitämällä fyysisestä kunnosta huolta, ottamalla puhelin mukaan, käyttämällä sopivia vaatteita ja kenkiä sekä tarvittaessa hengityssuojainta. Aina varautuminenkaan ei riitä. Bradley Garrett vastaa eräässä haastattelussa kysymykseen vastuusta näin:

”Mitä ilmeisimmin on myönnettävä, että jos tunkeudun paikkaan ilman lupaa, se ei ole paikan omistajien vastuulla,” hän sanoo. ”Minusta tämä on tärkeää, koska me yhä enenevässä määrin elämme aikaa, jossa meidän ei sallita enää kantaa itse vastuuta omista teoistamme.”

("Obviously, there's going to be an acknowledgment that if I'm trespassing into that space without permission, that's not the responsibility of the property owners," he says. "I think that's important because we increasingly are living in an age where we are not allowed to take responsibility for our actions anymore.")

(Berko 2014).

Garrett ei puhu vain omasta puolestaan. Sama teema, vastuun ottaminen ja oikeus siihen, toistuu monien harrastajien pohdinnoissa ja kommentteissa, jonkin verran suomalaisellakin sivustolla. Nykymaailma kaupunkitiloineen koetaan liiankin vahvasti valvotuksi ja säädellyksi, ilman että yksilö saisi itse päättää ottamistaan riskeistä. Joku virallinen taho määrittelee, mikä on sallittua ja mikä on liian vaarallista. Harrastajat korostavat, että osaavat itse käyttää harkintaa ja huomioida turvallisuuden tomissaan. Viranomaiset eivät aina tietenkään ole tästä samaa mieltä, ja yhteentörmäyksiä tapahtuu. Ninjalicious toteaa (2005, 6), että on olemassa muita, vaarallisempiakin harrastuksia kuin UE, esimerkiksi koskenlasku, laskettelu tai vuorikiipeily, eikä niitä tuomita samalla tavalla. Kuitenkin osan harrastuksen viehätystä muodostaa epäilemättä juuri se jännityksen täyteinen tasapainottelu sallitun ja kielletyn välissä, joka lain rajamailla liikkuvaan toimintaan kuuluu väistämättömänä osana. Onhan sallitun ja kielletyn välissä nähtävissä joskus myös niin sanottu harmaa alue, johon harrastus osittain sijoittuu: toiminta on usein laitonta, mutta

lainrikkomus ei ole suuri. Pyrkimys olla vahingoittamatta mitään tai ketään lasketaan lieventäväksi asianhaaraksi. Kuten Youtubeen UE-videoita tekevä Janne Flinck toteaa: Rikokseni on liiallinen uteliaisuus¹. Tämä lienee ominaisuus, joka erottaa useimmat UE-harrastajat niin sanotuista tavallisista ihmisistä, joille moni paikka on vain samantekevä, korkeintaan harmillinen osa maisemaa.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tavoitteenani oli selvittää suomalaisten UE-harrastajien toiminnalleen antamia merkityksiä internetin keskustelupalstalle kirjoitettujen keskustelujen ja harrastuksen kuvausten kautta. Jo aloittaessani tiesin, että jotkut, tärkeätkin, lähestymistavat jäävät tällaisella aineistolla tavoittamatta tai puutteellisiksi. Tämä koskee erityisesti harrastuksen kokemuksellisuutta ja fyysisyyttä. Osallistuva havainnointi ja haastattelu toisivat ilmiön näiden puolten käsittelyyn toisenlaista syvyyttä. Uskon kuitenkin, että kirjoitetulla aineistollakin on hyvät puolensa: se on syntynyt spontaanisti, ilman minun vaikutustani, ja kirjoittaessaan kokemuksistaan harrastajat samalla itse refleктоivat omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Lähiluvun metodin avulla pyrin lukemaan näitä tekstejä ”läheltä” useita kertoja, samalla kirjoittaen ja tehden tulkintoja. Kaikkia aihepiirejä en voinut käsitellä, joten nostin pääteemoiksi keskusteluissa useasti esiintyvät teemat: harrastuksen eettisyyden, UE:n yhteyden menneisyyteen ja toimintaan liittyvät jännityksen ja pelon kokemukset. Joku toinen olisi voinut samasta aineistosta kiinnittää huomionsa eri asioihin; nämä teemat olivat vain yksi mahdollinen valinta. Kuten sittemmin huomasin, myös tutkimuskirjallisuudessa on käsitelty samoja aihepiirejä.

Vaikka Suomessa UE:sta on akateemisissa piireissä kirjoitettu toistaiseksi melko vähän, on materiaalisen kulttuurin merkitystä ja ihmisen paikkasuhdetta käsitelty paljon. Uskon myös, että UE:sta kirjoitetaan tulevaisuudessa Suomessakin paljon enemmän, koska harrastus on viime vuosina ollut suuren huomion kohteena. Englannissa UE on ollut jo pitkään etenkin humanistisen maantieteen tutkimusaihe. Bradley Garrettin väitöskirjatyön lisäksi ilmiöstä on tehty paljon muutakin tutkimusta. Ulkomailta korostunut infiltraatio eli käytössä olevissa kohteissa vierailu on Suomessa niin paljon vähäisempää, että mielestäni hedelmällisimmät lähestymistavat suomalaisen UE-skenen tutkimisen kannalta liittyvät enemmänkin harrastuksen arvojen selvittelyyn, sekä katoamassa oleviin paikkoihin liittyvään tunnepuoleen – kuitenkin ilmiön jännityshakuisuutta

¹<https://www.youtube.com/watch?v=KDyoFEHIZKM>, kohta 8:35

unohtamatta. Suomessa ei myöskään ole samanlaisia ”suuren maailman kohteita” kuin vaikkapa Detroitin hylätyillä teollisuusalueilla, Tsernobyliissä tai Manner-Euroopassa. Uskon kuitenkin suomalaisen UE:n olevan yhtä tärkeää ja merkittävää kuin muuallakin. Se on ihmisten omaa aktiivista toimintaa, jossa korostuu suhteen rakentaminen paikkoihin, jotka ovat lähellä, mutta usein tavallaan näkymättömissä, ja vailla virallisen rakennussuojelun arvostusta.

Miten tutkimusta sitten voisi jatkaa? Kyseessä on niin moneen suuntaan haarautuva ja niin erilaisia merkityksiä ja tavoitteita sisältävä toiminta, että mahdollisuuksia olisi lukuisia. Suomalaisen UE:n historiaa voisi kartoittaa, etenkin selvittäen yhteisöllisyyden rakentumista ja merkitystä harrastajien parissa toiminnan aktiivisimpina aikoina. Tämä luonnollisesti vaatisi luottamuksellisia suhteita toimijoihin, eikä onnistuisi ulkoapäin. Myös UE:n historiakuvaa olisi kiinnostavaa tutkia: millaisia käsityksiä harrastajilla on menneisyydestä, ja poikkeavatko ne muiden, toisilla tavoilla menneisyydestä ammentavien ajatuksista? Miten aistien välittämä tieto ja kokemuksellisuus rakentaa suhdetta näihin paikkoihin, joita harrastaja ei fyysisesti omista, mutta joihin henkinen suhde voi olla sitä voimakkaampi?

Tuo kostuneen sahanlastun tuoksuinen ja hämyisän kauhtunut maailma puhuttelee tosiaan suoralla rehellisyydellään, jollaiseen museo harvoin jos koskaan yltää. Menneisyyden yksilöarki on paljaasti läsnä, taustakankaanaan kuin rakeisena kaitafilminä häilyen kokonainen aikakausi. Epäkunnioittavasti vandaalien levittämänäkin on autiotalon irtaimessa lempeä hehku. Sallivuus ja takertumattomuus seuraavat autiotalosta poistuvaa ainakin ränsistyneelle pihaportille asti.

Oma kotimmeikin voi jonain päivänä olla samassa tilassa ja tärkeät tavaramme loppuun palvelleina tomussa. Tuskin tuonkaan talon asukas näin ajatteli käyvän, mutta muutoksen sivu kääntyi arvaamattoman nopeasti. Universaalien luonnonlain, pysymättömyyden, ilmentämiseen liittyy autiotalojen suunnaton kauneus.

Marko Leppänen 28.10.2014

LÄHTEET

Tutkimusaineistot

Q-elements, Suomen UE forum [online]

<<http://www.q-elements.com/forum/index.php?sid=86b3399199adef8dc2a6e558bb326ad2>>

[31.8.2017]

Syrjäseutu. Urban exploration – blogi. [online] <<http://www.syrjaseutu.fi/>> [27.8.2017] Blogi on samalla myös lähdekirjallisuutta.

Kirjallisuus

Aarnipuu, Petja 2008: *Turun linna kerrottuna ja kertovana tilana*. SKS:n toimituksia 1162. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Alasuutari, Pertti 2012: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino

Anttila, Veikko 1982: *Jyväskylän Tourula: pienyhteisötutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Appadurai, Arjun (ed.) 1988: *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press

Auge, Marc 1995: *Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. Transl. By John Howe. London: Verso

Bennett, Luke 2010: Bunkerology – A Case Study in the Theory and Practise of Urban Exploration - *Sage journals*, Vol 29, Issue 3 [online] <<http://epd.sagepub.com/content/29/3/421.short>> [7.8.2017]

Berko, Lex 2014: The Photography Book London Officials Never Wanted You to See - *Citylab*. [online] <<https://www.citylab.com/design/2014/09/the-urban-exploration-book-london-officials-never-wanted-you-to-see/380564/>> [7.8.2017]

Berliner Untelwelten E.V. [online]

<<http://www.berliner-unterwelten.de/en.html>> [30.12.2016]

von Bonsdorff, Pauline 1998: *The Human Habitat: Aesthetic and Axiological Perspectives*. Lahti: International Institute of Applied Aesthetics Series Vol. 5

Bronner, Simon J. 1992 (1986): *Grasping Things: Folk Material Culture and Mass Society in America*. Lexington: The University Press of Kentucky

Cave Clan: About Us. 2011. [online] <<http://www.caveclan.org/aboutus.html>> [15.9.2016]

deCerteau, Michel 1980 (1984): *The Practise of Everyday Life*. Berkeley, Calif. University of California Press

Coverley, Merlin 2010: *Psychogeography*. Harpenden, Herts: Pocket Essentials

Davidov, Veronica 2008: *Urban Exploration: a Subculture at a Glance*. [online] <<http://www.materialworldblog.com/2008/03/urban-exploration-a-subculture-at-a-glance/>> [1.9.2016]

Dawdy, Shannon Lee 2010: Clockpunk Anthropology and the Ruins of Modernity - *Current Anthropology*, Volume 51, Number 6.

Debord, Guy 1955: *Introduction to a Critique of Urban Geography*. Situationist International Online. [online] <<http://www.cddc.vt.edu/sionline/presitu/geography.html>> [30.12.2016]

Debord, Guy 1956: *Theory of the Dérive*. Situationist International Online. [online] <<http://www.cddc.vt.edu/sionline/si/theory.html>> [30.12.2016]

Douglas Mary 2000 (1966?): *Puhtaus ja vaara: ritualistisen rajanvedon analyysi*. Kääntänyt Hazard, Kaarina. Tampere: Vastapaino

Edensor, Tim 2004: The Ghosts of Industrial Ruins: Ordering and Disordering Memory in Excessive Space – *Environment and Planning D: Society and Space*, volume 23.

Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) [online] <<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa>> [16.4.2017]

Fagerström, Kai 2013: *Viimeiset vieraat – elämää autiotaloissa*. Helsinki: Maahenki.

Fingerroos, Outi 2010: *Karjala utopiana*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Fingerroos, Outi 2003: Refleksiivinen paikantaminen kulttuurien tutkimuksessa. *Elore 2* [online] <http://www.elore.fi/arkisto/2_03/fin203c.html> [10.12.2016]

Finlex.fi. Henkilötietolaki. 1999 [online] <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>> [29.4.2017]

Finlex. fi. Laki rikoslain muuttamisesta. 2005. [online] <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050585>> [30.4.2017]

Finlex.fi. Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta, Rikoslaki, 24.luku.[online] <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L24> [18.4.2017]

Forss, Anne-Mari 2007: *Paikan estetiikka: eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa*. Helsinki: Yliopistopaino

Fraser, Emma 2012: Urban Exploration as Adventure Tourism: Journeying beyond the Everyday – Roberts, L & Andrews, H (toim.) *Liminal Lansscapes: Travel, experience, and spaces in-between*. London: Routledge.

Friedman, Kerim 2005: Armchair Anthropology in the Cyber Age? *Savage Minds – notes and queries in anthropology* [online] <<https://savageminds.org/2005/05/19/armchair-anthropology-in-the-cyber-age/>> [2.5.2017]

Garrett, Bradley L. ja Hawkins, Harriet 2013: And Now For Something Completely Different...Thinking Through Explorer Subject-Bodies: A Response to Mott and Roberts. *Antipode. A Radical Journal of Geography*. [online] <<https://radicalantipode.files.wordpress.com/2013/11/garrett-and-hawkins-response.pdf>> [15.9.2016]

Garrett, Bradley L. 2012: *Place Hacking: Tales of Urban Exploration*. Department of Geography, Royal Holloway, University of London

Garrett, Bradley L. Kotisivu [online] <<http://www.bradleygarrett.com/>> [20.8.2016]

Geertz, Clifford 1973: Thick Description. Toward an Interpretive Theory of Culture - *The Interpretation of Cultures: selected essays*, New York: Basic Books

Glassie, Henry 1999: *Material Culture*. Bloomington: Indiana University Press

Gothóni, René 1997: Eläytyminen ja etääntyminen kenttätutkimuksessa - *Kaukaa haettava*. Kirjoituksia antropologisesta kenttätutkimuksesta. Viljanen, Anna-Maria ja Lahti, Minna (toim.) Helsinki: Suomen antropologinen seura.

Grönfors, Martti 2011: *Laadullisen tutkimuksen kenttätutkimuksen menetelmät*. Toim. Villka, Hanna [online] <http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf> [12.9.2016]

Haverinen, Anna 2014: *Memoria virtualis – death and mourning rituals in online environments*. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja [online] <<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/98454/AnnalesB386Haverinen.pdf?sequence=2>> [30.4.2017]

Haverinen, Anna 2009: Trobriand-saarilta internetiin – antropologisen kenttätutkimuksen haasteita virtuaalisessa ympäristössä. *J@rgonia*, elektroninen julkaisu, 16 [online] <http://research.jyu.fi/jargonia/artikkelit/jargonia16_haverinen.pdf> [30.4.2017]

HDR-valokuvaus. Canon.fi [online] <<https://www.canon.fi/get-inspired/come-and-see/showcase/hdr-photography/>> [22.12.2016]

Heikel, A O. 2009 (1887): *Rakennukset tšeremisseillä, mordvalaisilla, virolaisilla ja suomalaisilla*. Helsinki: Salakirjat

Helsti, Hilikka 2005: Hedelmällisen tiedon jäljillä – teemakirjoitukset tutkimuksen lähteinä. - *Polkuja etnologian menetelmiin*. Toim. Korkiakangas, Pirjo & Olsson, Pia & Ruotsala, Helena. Helsinki: Ethnos ry

Hämeenaho, Pilvi ja Koskinen-Koivisto, Eerika 2014: Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet - *Moniulotteinen etnografia*. Toim. Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika. Helsinki: Ethnos ry.

Hämäläinen, Albert 1930: *Keski-Suomen kansanrakennukset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Hämäläinen, Elina 2015: *Arjen tuolle puolen. Kruunuvuoren hylätty huvila-alue Helsingin Laajasalossa*. Helsingin yliopisto, taidehistorian oppiaine, pro gradu – tutkielma.

Hänninen, Riitta 2012: *Puuterilumen lumo. Tutkimus lumilautailukulttuurista*. Jyväskylä studies in

humanities 191. [online]
<<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40571/978-951-39-4923-5.pdf?sequence=3>>
[20.4.2017]

Ihamäki, Pirita 2015: *User experience of geocaching and its applications to tourism and education*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja B, Humaniora

Infiltration: the Zine About Going Places You' re not Supposed to go. Urban Exploration Timeline [online]
<<http://www.infiltration.org>> [20.9.2016]

J@rgon portaali: Aineellinen kulttuuri [online]
<<https://staff.jyu.fi/Members/maimakin/jargon/aihealueet/kohteet/aineellinen/>> [30.8.2016]

Karhunen, Eeva 2014: *Porin kuudennen osan tarinoista rakennettu kulttuuriperintö*. Turun yliopiston julkaisuja, Turku. [online]
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/96746/C379_lowres.pdf?sequence=2> [12.12.2016]

Kinnunen, Aarne 2000: *Estetiikka*. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY

Kirveenummi, Anna & Räsänen, Matti & Virtanen, Timo J. 1994: *Everyday life and ethnicity. Urban families in Loviisa and Voru 1988-1991*. Studia Fennica Ethnologica 2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Kiuru, Elina 2000: Puu – Lönnqvist, Bo (toim.) *Arjen säikeet – aikakuvia arkielämään, sivilisaatioon ja kansankulttuuriin*. Jyväskylä: Atena

Knuuttila, Seppo 1994: *Tyhmän kansan teoria – näkökulmia menneestä tulevaan*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Kopytoff, Igor 1988: *The Cultural Biography of Things: Commoditization as Process – Appadurai, Arjun (toim.) The Social Life of Things, Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press

Korhonen, Teppo 1991: *Kuisti*. Kansatieteellinen tutkimus. Suomen Muinaismuistoyhdistys

Korkiakangas, Pirjo 1999: Muisti, muistelu, perinne. - Lönnqvist, Bo & Kiuru, Elina & Uusitalo, Eeva (toim). *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Korkiakangas, Pirjo 1996: *Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys

Koski, Kaarina 2016: Yliluonnollista vai patologista? Kummien kokemusten muuttuvat tulkinnat. *Elore* 1/2016, vol.23:hulluus [online]< http://www.elore.fi/arkisto/1_16/koski.pdf > [1.4.2017]

Kuula, Arja 2006: *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino

Lappi, Tiina-Riitta 2008: *Aineellinen kulttuuri kulttuuristen merkitysten välittäjänä*. Luentokurssi Jyväskylän yliopistossa 14.1.-6.2.2008. (muistiinpanot)

Lappi, Tiina-Riitta 2007: *Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalsen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa*. Jyväskylä studies in humanities 80.

Laurén, Kirsi 2010: Kirjoitetun kokemuksen kiehtovuus - Pöysä, Jyrki & Järviluoma, Helmi & Vakimo, Sinikka (toim.) *Vaeltavat metodit*. Joensuu: Helsinki: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura

Leary, John P. 2011: Detroitism: What does "Ruin Porn" Tell Us About the Motor City? - *Guernica/* a magazine of global arts&politics, January 15

Lefebvre, Henri 1991: *The Production of Space*. Translated by Donald Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell

Lehtonen, Juhani U.E & Räsänen M. 1973: *Kuopion Haapaniemi*. Aarni 15, Kuopion Isänmaallisen Seuran Toimituksia.

Leppänen, Marko 2014: Kommentti blogissa *Syrjäseutu*, 28.10.2014. [online] <<http://www.syrjaseutu.fi/2014/10/reissukertomus-paivan-autiotalo.html> > [27.8.2017]

Lett, James W. 2013: *Study Guide & Supplemental Readings for Cultural Anthropology & Linguistics* [online] <http://www.jameslett.net/uploads/4/5/4/0/45400701/study_guide_and_supplemental_readings_for_cultural_anthropology__linguistics_2013_edition.pdf> [18.10.2016]

Lillbroända-Annala, Sanna 2010: *Från kåk till kulturarv : en etnologisk studie av omvärderingen av historiska trädadsområden i Karleby och Ekenäs*. Åbo: Åbo Akademis förlag

Lowenthal, David 1975: Past Time, Present Place: Landscape and Memory – *Geographical Review*. Vol. 65, No. 1

Lyng, Stephen, 2005: *Edgework: the Sociology of Risk-taking*. New York: Routledge

Marttila, Anna-Maria 2014: Tutkijan positiot etnografisessa tutkimuksessa – kentän ja kokemuksen dialoginen paikantuminen. - Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-koivisto, Eerika (toim.) *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry.

Mott, Carrie ja Roberts, Susan M. 2013: Not Everyone has (the) Balls: Urban Exploration and the Persistence of Masculinist Geography. *Antipode, A Radical Journal of Geography*, Volume 46, Issue 1. [online] <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/anti.12033/abstract>> [1.10.2016]

Ninjalicious 2005: *Access All Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration*. Infillpress.

Norberg-Schulz, Christian 1991: *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli

O' Reilly, Karen 2009: *Key Concepts in Ethnography*. Sage Publishing

Parsons, Liz. 2007: Thompson's Rubbish Theory: Exploring the Practices of Value Creation. - *E-European Advances in Consumer Research* Volume 8, Borghini, Stefania & Mc Grath Mary Ann & Otnes, Cele, Duluth, MN : Association for Consumer Research, Pages: 390-393. [online] <http://www.acrwebsite.org/volumes/eacr/vol8/eacr_vol8_102.pdf> [18.12.2016]

Pearce, Susan 1997: *Collecting in contemporary practise*. London: Sage

Peltonen, Sara 2013: *Hylätyn tilan vaihtoehtoiset käytöt – joutomaista ja niiden merkityksestä kaupunkilaisille*. Maantieteen pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, maantieteen ja geologian laitos.

Pinder, David 2005: Arts of Urban Exploration. , *Cultural Geographies, Sage Journals*, Volume: 12, Issue: 4 [online] <<http://cgj.sagepub.com/content/12/4/383.short>> [28.9.2016]

Place-hacker Bradley Garrett: Research at the Edge of the Law. June 5, 2014. - *Times higher education*. [online] <<https://www.timeshighereducation.com/features/place-hacker-bradley-garrett-research-at-the-edge-of-the-law/2013717.article>> [1.12.2016]

Pöysä, Jyrki 2015: *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

Reanimating Industrial Spaces – Conducting Memory Work in Post-industrial Societies: 2015. Orange, Hilary (ed.) London and New York: Routledge

Ruotsala, Helena 2005: Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä - Korkiakangas, Pirjo & Olsson, Pia & Ruotsala, Helena (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Ethnos ry

Räsänen, Matti & al. 1985: *Kaskö. Kontinuitet och förändring i en småstad*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland

Salminen, Elina 2011: *Monta kuvaa menneisyydestä: etnologinen tutkimus museokokoelmien yksityisyydestä ja julkisuudesta*. Jyväskylä studies in humanities 149.

Sepänmaa, Yrjö 2008: Tavallisen ihmisen estetiikka – kauneuden ja taiteen kiasma. - *Kansanestetiikka*. Kalevalaseuran vuosikirja 87. Knuutila, Seppo & Piela, Ulla (toim.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Sirelius, U.T. 1919-1921: *Suomen kansanomaista kulttuuria: esineellisen kansatieteen tuloksia I-II*. Helsinki: Otava

Suopanki, Tero 2015: *Urbanin löytöretkeilyn asiakasprofilointi Suomessa*. Opinnäytetyö, Matkailun liikkeenjohdon koulutusohjelma, Haaga-Helian ammattikorkeakoulu. [online] <<https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/100309/urbaniloytoretkelyPDF.pdf?sequence=1>> [1.9.2017]

Syyttäjälaitos. Syyteoikeuden vanhentuminen. Oikeus.fi. Julkaistu 19.1.2017. [online] <<https://oikeus.fi/syyttaja/fi/index/syyttajalaitos/syyteoikeudenvanhentuminen.html> > [15.4.2017]

Södergran, Edith 1929 (1990): Sureva puutarha . Runo teoksessa *Kultaiset linnut*. Suom. Uuno Kailas. Hämeenlinna: Karisto

Tani, Sirpa 1995: *Kaupunki taikapeilissä – Helsinki-elokuvien mielenmaisemat: maantieteellisiä tulkintoja*. Helsinki: Helsingin kaupunki

Tani, Sirpa 1997: Maantiede ja kuvien todellisuudet. Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko, & Koskela Hille 6 Tani Sirpa (toim.) *Tila, paikka ja maisema – tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*.

Tampere: Vastapaino

Tieteen termipankki 5.08.2017: Filosofia:arvo. [online]
<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:arvo> [2.6.2017]

Tieteen termipankki, kotirauhan suoja. [online]
<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:kotirauhan_suoja> [3.5.2017]

Tilastokeskus 2007. *Väestönkehitys itsenäisessä Suomessa – kasvun vuosikymmenistä kohti harmaantuvaa Suomea*. [online]
<<http://www.stat.fi/tup/suomi90/joulukuu.html>> [28.12.2016]

Trigg, Dylan 2006: *The Aesthetics of Decay: Nothingness, Nostalgia and the Absence of Reason*. New York: Peter Lang

Tuan, Yi-Fu 1974: *Topophilia: a Study of Environmental Perception, Attitudes and Values*. New York: Colombia University Press

Tuomi-Nikula, Outi 2006: *Atländer Hof im Wandel. Veränderungen der sozialen Strukturen und des Alltagslebens im Alten Land bei Hamburg im 20. Jahrhundert*. Husum verlag

Turner, Victor 1987 (1974): *Dramas, Fields, and Metaphors: Symbolic Action in Human Society*. Ithaca: Cornell University Press

Turner, Victor 1969: *The Ritual Process: Structure and Anti-structure*. London: Routledge & Kegan

Turtiainen, Riikka ja Östman, Sari 2009: Tavistaidetta ja verkkoviihdettä. Omaehtoisten verkkosisältöjen tutkimusetiikkaa. - Grahn, Maarit & Häyrynen, Mauno (toim.) *Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet [online]
<<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>>
[13.5.2017]

Valonen, Niilo 1994: *Suomen kansanrakennukset. Seurasaaren ulkomuseon rakennusten pohjalta*. Helsinki: Museovirasto

Vilkuna, Asko 1961: *Suomalaisen karjasuojan vaihteita*. Kansatieteellinen arkisto 14. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys

Virtanen, T. J. 2012: Etnologi(n)en kaupunki: urbaani arkielämä tutkimuskohteena. Turun kaupunki. Kaupunkitutkimus ja tietoyksikkö. *Tutkimuskatsauksia* 3/2012 [online]
<https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//tutkimuskatsauksia_2012-3.pdf> [20.9.2016]

Virtanen, T. J. 1997: Kirjoitetut kaupunkikuvat. Etnografiaa ja etnografiikkaa. - Korhonen, Teppo & Leimu, Pekka (toim.) *Näkökulmia kulttuurin tutkimukseen*. Turku: Turun yliopisto

Ympäristö.fi. Jokamiehen oikeudet. 2013. [online]
<[http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet\(16989\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet(16989))> [2.5.2017]

Östman, Sari ja Turtiainen, Riikka 2016: From Research Ethics to Researching Ethics in an Online Specific Context. *Cogitatio, Press Media and Communication*, Volume 4, Issue 4, s. 66-74.